

Urejanje podatkov

Gregor Pirš, Matej Pičulin in Erik Štrumbelj

2021-06-02

Contents

1	Uvod	5
1.1	Struktura te knjige	6
2	Slovnica urejanja podatkov	7
2.1	Predpriprava	8
2.2	Moderna razpredelnica: tibble	12
2.3	Urejeno ovrednotenje	14
2.4	Izbira vrstic s filter()	15
2.5	Izbira stolpcev s select()	18
2.6	Urejanje vrstic z arrange()	20
2.7	Dodajanje novih spremenljivk z mutate()	22
2.8	Povzemanje vrednosti s summarise()	23
2.9	Pipe	26
2.10	filter() in mutate() na grupiranih podatkih	27
2.11	Izvajanje operacij nad večimi stolpci z across()	30
2.12	Povzemanje stolpcev	31
2.13	Povzemanje vrstic	33
2.14	Dodatek	35
2.15	Nadaljnje branje	39
2.16	Domača naloga	39

3	Urejeni in relacijski podatki	47
3.1	Predpriprava	47
3.2	Urejeni podatki	52
3.3	<code>pivot_longer()</code> : pretvorba v daljšo obliko	55
3.4	<code>pivot_wider()</code> : pretvorba v širšo obliko	57
3.5	<code>separate()</code> in <code>unite()</code> : deljenje in združevanje stolpcev	58
3.6	Relacijske zbirke podatkov	60
3.7	Primer: Bančni podatki	61
3.8	Ključ	64
3.9	Združevanja	66
3.10	Operacije nad množicami	77
3.11	Nadaljnje branje	78
3.12	Domača naloga	79
4	Nizi, kategorične spremenljivke in datumi	85
4.1	Nizi	85
4.2	Kategorične spremenljivke	85
4.3	Datumi in ure	93
4.4	Shranjevanje in branje podatkov	102
4.5	Nadaljnje branje	102
4.6	Domača naloga	102

Chapter 1

Uvod

Pri delu s podatki se srečamo z večimi izzivi. Velikokrat je prvi izziv kako priti do podatkov. Takoj za tem pa se soočimo z drugim izzivom, ki je včasih celo največji – čiščenje in urejanje podatkov. Veliko podatkov, ki jih dobimo v izvorni obliki je **neurejenih** (ang. **messy data**). Včasih soočanje s tema izzivoma lahko traja tudi 80 odstotkov časa ali celo več.

Delavnica je namenjena spoznanju uporabnih konceptov za čiščenje in urejanje podatkov, ki nam bodo olajšali nadaljnjo analizo in vizualizacijo. Vse koncepte bomo tudi prikazali v programskem jeziku R. Cilji delavnice so:

- 1) Spoznati koncepte najbolj uporabnih funkcij za urejanje podatkov.
- 2) Spoznati t. i. **urejene** (ang. **tidy**) podatke.
- 3) Spoznati sistematično delo z datumi, nizi in kategoričnimi spremenljivkami.

Za namen celostnega dela s podatki v R-ju je bil razvit skupek paketov, ki se imenuje **tidyverse**. Sestavljen je iz 8 temeljnih paketov:

- **ggplot2**. Vizualizacija podatkov s slovnico grafike (ang. **grammar of graphics**).
- **dplyr**. Lažje urejanje podatkov, na primer izbiranje vrstic in stolpcev, dodajanje stolpcev, povzemanje in urejanje podatkov. Ta paket je glavna tema 1. predavanja.
- **tidyr**. Preoblikovanje podatkov med dolgo in široko obliko, oziroma preoblikovanje podatkov v urejeno obliko. Več o tem bomo povedali na 2. predavanju.
- **readr**. Učinkovito branje in shranjevanje podatkov.
- **purrr**. Funkcijsko programiranje v R.
- **tibble**. Moderna verzija **data.frame**. Tema 1. predavanja.

- **stringr**. Preprostejše delo z nizi. Tema 3. predavanja.
- **forcats**. Preprostejše delo s kategoričnimi spremenljivkami. Tema 3. predavanja.

Vseh 8 temeljnih paketov lahko namestimo z enim ukazom.

```
install.packages("tidyverse")
```

Lahko pa namestimo tudi samo posamezne pakete.

```
install.packages("dplyr")
```

1.1 Struktura te knjige

Pri vsakem predavanju bomo imeli 3 sklope:

- 1) **Predpriprava**. Ta sklop je namenjen temu, da se udeleženci pripravijo na predavanje. Ker bodo le-ta intenzivna in namenjena predstavitvi glavnih konceptov ter uporabi funkcij na praktičnih primerih, je dobro, da udeleženci poznajo osnovne klice uporabljenih funkcij. V predpripravi si bomo na prepostih podatkih pogledali kako izvajati osnovne klice funkcij v tidyverse. Predlagamo, da udeleženci ta sklop predelajo pred samim predavanjem. Na voljo bodo tudi videi, ki pokrivajo predpripravo, tako da lahko izberete, ali boste predelali zadevo samo z knjigo, ali pa si boste ogledali tudi video. Predpriprava bo trajala največ 30 minut. Povezavo do videjev bodo udeleženci dobili preko e-pošte.
- 2) **Predavanje**. V tem sklopu bo zajeta vsebina posameznega predavanja in morda še kakšna dodatna snov, ki jo lahko udeleženci predelajo samostojno. Podrobneje bomo opisali posamezne koncepte in funkcije, ter vse skupaj prikazali na praktičnih primerih.
- 3) **Domača naloga**. Na koncu vsakega predavanja bodo udeleženci dobili nekaj vaj za samostojno utrjevanje. Predlagamo, da jih poizkusite rešiti sami. V tej knjigi bodo prikazani samo rezultati rešitev brez postopka oziroma programske kode. V kolikor se vam zatakne se lahko vedno obrnete na nas, lahko pa tudi preverite rešitev v izvornih Rmd datotekah, ki se nahajajo na repozitoriju. Nekatere naloge bodo od vas zahtevale tudi da kakšno zadevo poiščete oziroma raziščete sami (z uporabo spleta), kot smo to navajeni pri vsakodnevnem programerskem delu. Domača naloga vsakega sklopa bo sestavljena iz nekaj osnovnih nalog, ki bodo v glavnem ponovile, kar bomo predelali na predavanjih. Poleg teh pa bodo tudi težje naloge pri kateri bo potrebno koncepte uporabiti na kakšni realni podatkovni množici in samostojno rešiti nekatere probleme, ki jih na samem predavanju ne bomo eksplicitno predelali.

Chapter 2

Slovnica urejanja podatkov

V tem predavanju se bomo osredotočili na temeljne operacije, ki jih izvajamo nad podatki. V vsaki analizi so sledeče operacije nepogrešljive:

- Izbira podmnožice vrstic.
- Izbira podmnožice stolpcev.
- Dodajanje stolpcev, ki so lahko izpeljani iz obstoječih stolpcev.
- Urejanje razpredelnice glede na vrednosti stolpcev.
- Povzemanje razpredelnic, na primer povprečja, vsote in podobne statistike.

Paket **dplyr** vsebuje funkcije, ki nam v primerjavi z osnovno različico R-ja te operacije olajša. Paket dplyr uvede t. i. **slovnico urejanja podatkov** (ang. **grammar of data manipulation**), ki programsko kodo pretvori v nekaj podobnega naravnemu jeziku.

Pri slovnici urejanja podatkov poznamo 5 osnovnih glagolov s katerimi preoblikujemo podatke. Vsak glagol ustreza eni izmed temeljnih operacij, ki smo jih omenili zgoraj. Programska koda se potem bere podobno kot naravni jezik, se pravi glagoli programskemu jeziku povedo, kaj naj s podatki naredi. Ti glagoli so implementirani v obliki funkcij:

- `filter()`. Izbira podmnožice vrstic, glede na izbrane pogoje.
- `select()`. Izbira podmnožice stolpcev, glede na imena stolpcev.
- `mutate()`. Dodajanje stolpcev, ki so lahko izpeljani iz obstoječih stolpcev.
- `summarise()`. Povzemanje podatkov v razpredelnici.
- `arrange()`. Razvrščanje razpredelnice.

V tem predavanju bomo bolj podrobno spoznali vsakega izmed teh glagolov. Za tem si bomo ogledali še dva uporabna povzetka – povzemanje po vrsticah in povzemanje po stolpcih.

2.1 Predpriprava

V predpripravi se bomo naučili osnovnih klicev petih glagolov iz slovnice urejanja podatkov. Hkrati bomo prikazali, kako bi zadevo naredili z osnovno različico R-ja in z uporabo paketa dplyr. Pripravimo si podatke:

```
library(tidyverse) # Nalozimo celotno zbirko paketov tidyverse.
df <- data.frame(
  ime = c("Maja", "Ales", "Tom", "Barbara", "Simon", "Tina"),
  spol = c("z", "m", "m", "z", "m", "z"),
  starost = c(23, 54, 21, 35, 53, 21),
  visina = c(170, 180, 192, 168, 177, 182)
)
```

S funkcijo `filter()` izberemo podmnožico vrstic v razpredelnici glede na izbrane pogoje. Izberimo sedaj ženske manjše od 180 centimetrov.

```
# Osnovni R:
df[df$spol == "z" & df$visina < 180, ]
```

```
##      ime spol starost visina
## 1   Maja   z      23    170
## 4 Barbara   z      35    168
```

```
# dplyr:
filter(df, spol == "z", visina < 180)
```

```
##      ime spol starost visina
## 1   Maja   z      23    170
## 2 Barbara   z      35    168
```

Opazimo, da z uporabo dplyr ne rabimo vsakič pisati `df$` pred imenom spremenljivke. Tukaj gre za t. i. **maskiranje podatkov** (ang. **data masking**). Več o tem bomo povedali na samem predavanju.

S funkcijo `select()` izberemo podmnožico stolpcev. Izberimo stolpce `ime`, `spol` in `visina`:

```
# Osnovni R:
df[, c("ime", "spol", "visina")]
```

```
##      ime spol visina
## 1   Maja   z    170
```



```
## 2    Ales    m    180
## 3     Tom    m    192
## 4 Barbara  z    168
## 5   Simon    m    177
## 6    Tina    z    182
```

```
# dplyr:
select(df, ime, spol, visina)
```

```
##      ime spol visina
## 1   Maja    z    170
## 2   Ales    m    180
## 3    Tom    m    192
## 4 Barbara  z    168
## 5   Simon    m    177
## 6    Tina    z    182
```

Opazimo, da pri uporabi dplyr imena stolpcev ne rabijo biti zapisana v narekovajih. Tukaj gre za t. i. **urejeno izbiranje** (ang. **tidy selection**). Več o tem bomo povedali na samem predavanju.

s funkcijo `mutate()` dodajamo stolpce. Dodajmo sedaj višino v metrih:

```
# Osnovni R:
df2 <- df
df2$visina_v_metrih <- df2$visina / 100
df2
```

```
##      ime spol starost visina visina_v_metrih
## 1   Maja    z     23    170           1.70
## 2   Ales    m     54    180           1.80
## 3    Tom    m     21    192           1.92
## 4 Barbara  z     35    168           1.68
## 5   Simon    m     53    177           1.77
## 6    Tina    z     21    182           1.82
```

```
# dplyr:
mutate(df, visina_v_metrih = visina / 100)
```

```
##      ime spol starost visina visina_v_metrih
## 1   Maja    z     23    170           1.70
## 2   Ales    m     54    180           1.80
## 3    Tom    m     21    192           1.92
## 4 Barbara  z     35    168           1.68
## 5   Simon    m     53    177           1.77
## 6    Tina    z     21    182           1.82
```

S funkcijo `arrange()` razvrstimo razpredelnico. Razvrstimo osebe po starosti:

```
# Osnovni R:
df[order(df$starost), ]
```

```
##      ime spol starost visina
## 3    Tom   m      21    192
## 6    Tina  z      21    182
## 1    Maja  z      23    170
## 4 Barbara z      35    168
## 5 Simon   m      53    177
## 2    Ales  m      54    180
```

```
# dplyr:
arrange(df, starost)
```

```
##      ime spol starost visina
## 1    Tom   m      21    192
## 2    Tina  z      21    182
## 3    Maja  z      23    170
## 4 Barbara z      35    168
## 5 Simon   m      53    177
## 6    Ales  m      54    180
```

S funkcijo `summarise()` povzamemo podatke. Običajno se uporablja v kombinaciji z `group_by()`. Izračunajmo povprečno višino glede na spol:

```
# Osnovni R:
aggregate(visina ~ spol, data = df, FUN = mean)
```

```
##   spol   visina
## 1    m 183.0000
## 2    z 173.3333
```

```
# dplyr:
summarise(group_by(df, spol), povp_visina = mean(visina))
```

```
## # A tibble: 2 x 2
##   spol povp_visina
##   <chr>      <dbl>
## 1 m          183
## 2 z          173.
```

Naloga: Poglejmo si nov primer podatkov.

```
df <- data.frame(
  podjetje = c("A", "B", "C", "D", "E"),
  panoga = c("proizvodnja", "gostinstvo", "proizvodnja", "gostinstvo", "proizvodnja"),
  st_zaposlenih = c(100, 20, 110, 15, 20),
  dobiček = c(100000, 10000, 12000, 1000, 0)
)
```

Z uporabo dplyr:

- Izberite vrstice, ki imajo med (vključno) 10000 in 20000 dobička.

```
##   podjetje      panoga st_zaposlenih dobiček
## 1      B gostinstvo         20    10000
## 2      C proizvodnja        110    12000
```

- Izberite drugi in četrti stolpec.

```
##           panoga dobiček
## 1 proizvodnja 100000
## 2 gostinstvo  10000
## 3 proizvodnja 12000
## 4 gostinstvo  1000
## 5 proizvodnja    0
```

- Dodajte stolpec, ki bo prikazal dobiček na zaposlenega.

```
##   podjetje      panoga st_zaposlenih dobiček dobiček_na_zaposlenega
## 1      A proizvodnja         100 100000          1000.00000
## 2      B gostinstvo          20  10000           500.00000
## 3      C proizvodnja        110  12000          109.09091
## 4      D gostinstvo          15   1000           66.66667
## 5      E proizvodnja          20     0           0.00000
```

- Razvrstite podjetja po številu zaposlenih.

```
##   podjetje      panoga st_zaposlenih dobiček
## 1      D gostinstvo          15   1000
## 2      B gostinstvo          20  10000
## 3      E proizvodnja          20     0
## 4      A proizvodnja         100 100000
## 5      C proizvodnja        110  12000
```

- Poiščite maksimalno število zaposlenih glede na panogo.

```
## # A tibble: 2 x 2
##   panoga      max_st_zaposlenih
##   <chr>          <dbl>
## 1 gostinstvo           20
## 2 proizvodnja         110
```

2.2 Moderna razpredelnica: tibble

Najprej si pogledajmo podatke na katerih se bomo naučili osnovnih konceptov slovnice urejanja podatkov. V mapi *data-raw* se nahajajo podatki *DS-jobs.csv*. Gre za rezultate ankete, ki so jo v povezavi z industrijo izvedli na spletni strani Kaggle (<https://www.kaggle.com/kaggle/kaggle-survey-2017>) leta 2017 z namenom raziskati trg dela na področju podatkovnih ved in strojnega učenja. Podatki so shranjeni v tekstovni datoteki, kjer so elementi ločeni s podpičjem. Preberimo podatke v našo sejo R:

```
ds_jobs <- read.csv2("./data-raw/DS-jobs.csv")
head(ds_jobs)
```

```
##   Gender      Country Age  EmploymentStatus
## 1 Female      Australia 43  Employed full-time
## 2 Male        Russia  33  Employed full-time
## 3 Male        Taiwan  26  Employed full-time
## 4 Male  United States  25  Employed part-time
## 5 Male  United States  33  Employed full-time
## 6 Male Czech Republic  21  Employed part-time
##                                     CurrentJobTitle LanguageRecommendation
## 1                                     Business Analyst                      Python
## 2 Software Developer/Software Engineer                      Python
## 3 Software Developer/Software Engineer                      Python
## 4                                     Researcher                      Python
## 5                                     Scientist/Researcher          Matlab
## 6                                     Other                          Python
##                                     FormalEducation
## 1                                     Bachelor's degree
## 2                                     Bachelor's degree
## 3                                     Master's degree
## 4                                     Bachelor's degree
## 5                                     Doctoral degree
## 6 Some college/university study without earning a bachelor's degree
##                                     Major CompensationAmount CompensationCurrency
```

```
## 1      80000      AUD
## 2      Other 1200000    RUB
## 3 Computer Science 1100000    TWD
## 4      Physics 20000      USD
## 5 Electrical Engineering 100000    USD
## 6 Computer Science 20000      CZK
## TimeGatheringData TimeModelBuilding TimeProduction TimeVisualizing
## 1      60      10      5      15
## 2      40      30      15      10
## 3      35      20      25      10
## 4      0      80      0      20
## 5      0      0      0      0
## 6      20      60      20      0
## TimeFindingInsights TimeOtherSelect ExchangeRate
## 1      10      0      0.802310
## 2      5      0      0.017402
## 3      10      0      0.033304
## 4      0      0      1.000000
## 5      0      0      1.000000
## 6      0      0      0.045820
```

Spremenljivka `ds_jobs` je tipa `data.frame` (razpredelnica). To je osnovna oblika, v kateri hranimo podatke v R. V tidyverse obstaja paket **tibble**, ki je namenjen moderni predstavitvi razpredelnice. Glavna funkcionalnost tega paketa je objekt **tibble**, ki predstavlja nadgradnjo klasične razpredelnice. Večina funkcij v tidyverse sicer lahko kot vhodni podatek prejme osnovno razpredelnico, ampak nekatere ga potem avtomatsko pretvorijo v tibble kot izhodni podatek. Predlagamo, da v tidyverse delate izključno z razpredelnicami tipa tibble. Poleg kompatibilnosti s funkcijami tidyverse ima tibble še nekaj drugih razlik v primerjavi z osnovno razpredelnico, večino le-teh bomo spoznali tekom delavnice.

Pretvorimo sedaj ta naš `data.frame` v tibble s funkcijo `as_tibble()`.

```
library(tidyverse)
ds_jobs <- as_tibble(ds_jobs)
ds_jobs
```

```
## # A tibble: 4,523 x 7
##   Gender Country    Age EmploymentStatus CurrentJobTitle LanguageRecommen~
##   <chr>   <chr>   <int> <chr>           <chr>           <chr>
## 1 Female Austral~   43 Employed full-time Business Analyst Python
## 2 Male   Russia    33 Employed full-time Software Develop~ Python
## 3 Male   Taiwan    26 Employed full-time Software Develop~ Python
## 4 Male   United ~   25 Employed part-time Researcher        Python
## 5 Male   United ~   33 Employed full-time Scientist/Resear~ Matlab
```

```
## 6 Male Czech R~ 21 Employed part-time Other Python
## 7 Male Russia 22 Employed full-time Data Analyst Python
## 8 Male Netherl~ 51 Employed full-time Engineer R
## 9 Male Colombia 34 Employed full-time Data Scientist Python
## 10 Male Germany 41 Independent contrac~ Data Scientist Python
## # ... with 4,513 more rows, and 11 more variables: FormalEducation <chr>,
## # Major <chr>, CompensationAmount <dbl>, CompensationCurrency <chr>,
## # TimeGatheringData <int>, TimeModelBuilding <dbl>, TimeProduction <dbl>,
## # TimeVisualizing <dbl>, TimeFindingInsights <dbl>, TimeOtherSelect <int>,
## # ExchangeRate <dbl>
```

Opazimo, da je oblika prikaza podatkov sedaj nekoliko drugačna, kot pa ko smo prikazali razpredelnico. Najbolj očitna razlika je, da imamo sedaj na ekranu prikazanih samo toliko stolpcev, kot jih je možno prikazati na ekranu. Preostali stolpci so samo zapisani zaporedno z imeni, da lahko vidimo, katere stolpce še imamo v podatkih. S tem preprečimo, da bi konzolo preobremenili s prevlelko količino izpisa in bi zadeve postale nepregledne. Še vedno lahko vidimo vse oziroma več stolpcev z uporabo `View()` ali pa če tibble izpišemo s pomočjo `print` in ustrezno nastavitvijo širine, na primer `print(ds_jobs, width = 120)`. Izpis tibbla pa nam nudi še nekaj dodatnih informacij v primerjavi z razpredelnico. V prvi vrstici imamo izpisano dimenzijo podatkov, torej število vrstic in število stolpcev. Pod vsako spremenljivko (oziroma za vsak stolpec) pa imamo tudi zapisano kakšnega tipa je. Tibble tudi dopušča imena stolpcev, ki niso standardna za R (na primer vsebujejo - in podobno), čeprav uporaba takih imen ni dobra praksa. Več o tem bomo povedali kasneje.

2.3 Urejeno ovrednotenje

Preden začnemo resneje delati z glagoli slovnice urejanja podatkov spoznajmo t. i. **urejeno ovrednotenje** (ang. **tidy evaluation**). To je posebnost tidyverse-a in večina glagolov v dplyr uporablja ta konstrukt. Kaj pa je urejeno ovrednotenje? To je nestandarden pristop k ovrednotenju izrazov v programskem jeziku R. V predpripravi smo srečali dva primera tega:

- Pri funkciji `filter()` nismo potrebovali vsakič navesti `df$` za izbiro spremenljivk iz razpredelnice.
- Pri funkciji `select()` nismo potrebovali narekovajev.

Oba sta primera dveh vrst urejenega ovrednotenja:

- Pri nekaterih glagolih v dplyr lahko uporabimo spremenljivke (stolpce) tibbla (ali razpredelnice), kot da bi bile spremenljivke v globalnem okolju (torej lahko uporabimo `moja_spremenljivka` namesto

`df$moja_spremenljivka`. Temu pravimo **maskiranje podatkov** (ang. **data masking**). Funkcije, ki podpirajo to strukturo in jih bomo spoznali v nadaljevanju so: `arrange()`, `count()`, `filter()`, `group_by()`, `mutate()` in `summarise()`.

- Pri nekaterih glagolih v dplyr lahko na lažji način izberemo spremenljivke (stolpce) glede na njihovo pozicijo, ime ali tip (na primer izbira stolpcev po imenu brez narekovajev, izbira stolpcev ki se začnejo na določen niz, izbira samo številskih stolpcev). Temu pravimo **urejeno izbiranje** (ang. **tidy selection**). Funkcije, ki podpirajo to strukturo so: `across()`, `count()`, `rename()`, `select()` in `pull()`.

Informacije o tem, ali funkcija vsebuje data masking ali tidy selection lahko najdemo v datoteki s pomočjo pod razdelkom *Arguments*.

2.4 Izbira vrstic s `filter()`

S funkcijo `filter()` izbiramo podmnožico vrstic, glede na izbrane pogoje. Sintaksa je:

```
filter(<tibble>, <pogoj1>, <pogoj2>, ...)
```

Kot prvi argument podamo tibble s podatki, potem pa z vejicami ločene pogoje, ki morajo veljati. Izberimo vse osebe mlajše od 30 let.

```
library(dplyr)
filter(ds_jobs, Age < 30)
```

```
## # A tibble: 1,729 x 17
##   Gender Country    Age EmploymentStatus CurrentJobTitle    LanguageRecommen~
##   <chr>   <chr>    <int> <chr>                <chr>                <chr>
## 1 Male   Taiwan      26 Employed full-t~ Software Developer~ Python
## 2 Male   United S~    25 Employed part-t~ Researcher          Python
## 3 Male   Czech Re~    21 Employed part-t~ Other               Python
## 4 Male   Russia      22 Employed full-t~ Data Analyst        Python
## 5 Male   Poland      29 Employed full-t~ Software Developer~ Python
## 6 Male   Other       28 Employed full-t~ Data Scientist      R
## 7 Male   Mexico      26 Employed part-t~ Data Scientist      Python
## 8 Male   Singapore   24 Employed full-t~ Data Analyst        Python
## 9 Male   India       29 Employed full-t~ Data Scientist      R
## 10 Male  United S~    25 Employed full-t~ Engineer            Python
## # ... with 1,719 more rows, and 11 more variables: FormalEducation <chr>,
## #   Major <chr>, CompensationAmount <dbl>, CompensationCurrency <chr>,
## #   TimeGatheringData <int>, TimeModelBuilding <dbl>, TimeProduction <dbl>,
```

```
## # TimeVisualizing <dbl>, TimeFindingInsights <dbl>, TimeOtherSelect <int>,
## # ExchangeRate <dbl>
```

Več pogojev ločimo z vejico, kadar želimo, da veljajo vsi pogoji (ekvivalent uporabi operatorja *in* – & pri naštevanju pogojev). Poglejmo si na primer vse osebe mlajše od 30 let in prihajajo iz Nemčije:

```
filter(ds_jobs, Age < 30, Country == "Germany")
```

```
## # A tibble: 42 x 17
##   Gender Country   Age EmploymentStatus CurrentJobTitle LanguageRecommen~
##   <chr>   <chr>   <int> <chr>           <chr>           <chr>
## 1 Female Germany    24 Employed part-time Scientist/Resear~ R
## 2 Male   Germany    28 Employed full-time Scientist/Resear~ Python
## 3 Male   Germany    24 Independent contract~ Data Scientist   Python
## 4 Female Germany    29 Employed full-time Business Analyst SQL
## 5 Male   Germany    26 Employed part-time Researcher       Python
## 6 Male   Germany    27 Employed full-time Data Scientist   Python
## 7 Female Germany    26 Employed part-time Statistician     R
## 8 Male   Germany    26 Independent contract~ Data Scientist   Python
## 9 Male   Germany    29 Employed full-time Machine Learning~ Python
## 10 Male  Germany    25 Employed full-time Data Scientist   Python
## # ... with 32 more rows, and 11 more variables: FormalEducation <chr>,
## # Major <chr>, CompensationAmount <dbl>, CompensationCurrency <chr>,
## # TimeGatheringData <int>, TimeModelBuilding <dbl>, TimeProduction <dbl>,
## # TimeVisualizing <dbl>, TimeFindingInsights <dbl>, TimeOtherSelect <int>,
## # ExchangeRate <dbl>
```

V kolikor želimo da velja vsaj 1 izmed pogojev moramo uporabiti operator *ali* – |. Poglejmo si vse osebe mlajše od 30 let ali starejše od 50 let.

```
filter(ds_jobs, Age < 30 | Age > 50)
```

```
## # A tibble: 2,006 x 17
##   Gender Country   Age EmploymentStatus CurrentJobTitle LanguageRecommen~
##   <chr>   <chr>   <int> <chr>           <chr>           <chr>
## 1 Male   Taiwan    26 Employed full-t~ Software Developer~ Python
## 2 Male   United S~    25 Employed part-t~ Researcher        Python
## 3 Male   Czech Re~    21 Employed part-t~ Other             Python
## 4 Male   Russia    22 Employed full-t~ Data Analyst      Python
## 5 Male   Netherla~    51 Employed full-t~ Engineer          R
## 6 Male   Poland    29 Employed full-t~ Software Developer~ Python
## 7 Male   Other     28 Employed full-t~ Data Scientist    R
## 8 Male   Mexico    26 Employed part-t~ Data Scientist    Python
```



```
## 9 Male Singapore 24 Employed full-t~ Data Analyst Python
## 10 Male India 29 Employed full-t~ Data Scientist R
## # ... with 1,996 more rows, and 11 more variables: FormalEducation <chr>,
## # Major <chr>, CompensationAmount <dbl>, CompensationCurrency <chr>,
## # TimeGatheringData <int>, TimeModelBuilding <dbl>, TimeProduction <dbl>,
## # TimeVisualizing <dbl>, TimeFindingInsights <dbl>, TimeOtherSelect <int>,
## # ExchangeRate <dbl>
```

Če želimo nek kategorični stolpec pogojiti z večimi vrednostmi (na primer udeležence iz večih držav), lahko namesto večih `|` uporabimo operator `%in%`, ki preveri, če je element del množice:

```
filter(ds_jobs, Country %in% c("Germany", "Canada", "Ireland"))
```

```
## # A tibble: 306 x 17
##   Gender Country Age EmploymentStatus CurrentJobTitle LanguageRecommen~
##   <chr> <chr> <int> <chr> <chr> <chr>
## 1 Male Germany 41 Independent contrac~ Data Scientist Python
## 2 Female Germany 49 Employed part-time Scientist/Resea~ Python
## 3 Male Germany 44 Employed full-time Other Python
## 4 A diffe~ Canada 23 Employed full-time Scientist/Resea~ Python
## 5 Female Germany 24 Employed part-time Scientist/Resea~ R
## 6 Male Canada 52 Employed full-time Software Develo~ Python
## 7 Male Ireland 27 Employed full-time Data Scientist Python
## 8 Male Canada 24 Employed full-time Business Analyst Python
## 9 Male Canada 46 Employed full-time Data Scientist Python
## 10 Male Canada 31 Employed full-time Data Analyst R
## # ... with 296 more rows, and 11 more variables: FormalEducation <chr>,
## # Major <chr>, CompensationAmount <dbl>, CompensationCurrency <chr>,
## # TimeGatheringData <int>, TimeModelBuilding <dbl>, TimeProduction <dbl>,
## # TimeVisualizing <dbl>, TimeFindingInsights <dbl>, TimeOtherSelect <int>,
## # ExchangeRate <dbl>
```

2.4.1 Manjkajoče vrednosti

Pogosto uporabljena filtracija vrstic je na podlagi manjkajočih vrednosti. Včasih so te pomembne za samo analizo, saj nas lahko zanimajo razlogi za njihov pojav. Včasih pa so enostavno nepomembne vrstice, saj nam ne prinesejo dodatne informacije. V tem primeru jih običajno kar izločimo iz nadaljnje analize, da nam ne povzročajo preglavic. V nadaljevanju bomo spoznali kako dodati nov stolpec in to ilustrirali na izračunu plače v dolarjih. Za to bomo potrebovali stolpca `CompensationAmount` in `ExchangeRate`. V slednjem je kar nekaj manjkajočih vrednosti. Takšne vrstice bodo na primer za analizo plač neuporabne. Zato jih bomo sedaj izločili iz podatkov. Ali je vrednost enaka NA (objekt ki

predstavlja manjkajočo vrednost v R) preverimo s funkcijo `is.na()`. Izločimo sedaj te vrstice:

```
ds_jobs <- filter(ds_jobs, !is.na(ExchangeRate))
```

2.5 Izbira stolpcev s `select()`

S funkcijo `select()` izbiramo podmnožico stolpcev. Osnovna sintaksa je takšna:

```
filter(<tibble>, <stolpec1>, <stolpec2>, ...)
```

Izberimo sedaj stolpce `Country`, `Age` in `EmploymentStatus`.

```
select(ds_jobs, Country, Age, EmploymentStatus)
```

```
## # A tibble: 3,781 x 3
##   Country      Age EmploymentStatus
##   <chr>      <int> <chr>
## 1 Australia    43 Employed full-time
## 2 Russia       33 Employed full-time
## 3 Taiwan       26 Employed full-time
## 4 United States 25 Employed part-time
## 5 United States 33 Employed full-time
## 6 Czech Republic 21 Employed part-time
## 7 Russia       22 Employed full-time
## 8 Colombia     34 Employed full-time
## 9 Germany      41 Independent contractor, freelancer, or self-employed
## 10 Poland      29 Employed full-time
## # ... with 3,771 more rows
```

Izberimo vse stolpce razen teh treh stolpcev. Za to enostavno dodamo minus pred imenom stolpca, ki ga želimo izločiti:

```
select(ds_jobs, -Country, -Age, -EmploymentStatus)
```

```
## # A tibble: 3,781 x 14
##   Gender CurrentJobTitle LanguageRecommen~ FormalEducation Major
##   <chr> <chr> <chr> <chr> <chr>
## 1 Female Business Analyst Python Bachelor's degree ""
## 2 Male Software Develop~ Python Bachelor's degree "Other"
## 3 Male Software Develop~ Python Master's degree "Computer ~
## 4 Male Researcher Python Bachelor's degree "Physics"
```

```
## 5 Male Scientist/Researcher Matlab Doctoral degree "Electrical Engineering"
## 6 Male Other Python Some college/university "Computer Science"
## 7 Male Data Analyst Python Bachelor's degree "Information Systems"
## 8 Male Data Scientist Python Master's degree "Computer Science"
## 9 Male Data Scientist Python I did not complete a degree "Computer Science"
## 10 Male Software Developer Python Master's degree "Computer Science"
## # ... with 3,771 more rows, and 9 more variables: CompensationAmount <dbl>,
## # CompensationCurrency <chr>, TimeGatheringData <int>,
## # TimeModelBuilding <dbl>, TimeProduction <dbl>, TimeVisualizing <dbl>,
## # TimeFindingInsights <dbl>, TimeOtherSelect <int>, ExchangeRate <dbl>
```

Izberimo vse stolpce med Country in Major. Podobno kot v R 1:10 naštejemo vsa cela števila med 1 in 10, operator `:` v tidyverse izbere vse stolpce med Country in Major:

```
select(ds_jobs, Country:Major)
```

```
## # A tibble: 3,781 x 7
##   Country      Age EmploymentStatus CurrentJobTitle LanguageRecommended
##   <chr>      <int> <chr>                <chr>                <chr>
## 1 Australia    43 Employed full-time Business Analyst Python
## 2 Russia       33 Employed full-time Software Developer Python
## 3 Taiwan       26 Employed full-time Software Developer Python
## 4 United States 25 Employed part-time Researcher Python
## 5 United States 33 Employed full-time Scientist/Researcher Matlab
## 6 Czech Republic 21 Employed part-time Other Python
## 7 Russia       22 Employed full-time Data Analyst Python
## 8 Colombia     34 Employed full-time Data Scientist Python
## 9 Germany      41 Independent contractor Data Scientist Python
## 10 Poland       29 Employed full-time Software Developer Python
## # ... with 3,771 more rows, and 2 more variables: FormalEducation <chr>,
## # Major <chr>
```

Izberimo vse stolpce, ki se začnejo z besedo Time. Za to bomo uporabili funkcijo `starts_with()`. Ta funkcija je t. i. *selection helper*, kar pomeni, da jo lahko uporabimo le znotraj funkcij, ki omogočajo urejeno ovrednotenje in nam omogoča lažjo izbiro na podlagi nekega pogoja. V tem primeru je ta pogoj, da se beseda začne na določen niz:

```
select(ds_jobs, starts_with("Time"))
```

```
## # A tibble: 3,781 x 6
##   TimeGatheringData TimeModelBuilding TimeProduction TimeVisualizing
##   <int>                <dbl>                <dbl>                <dbl>
```

```
## 1          60          10          5          15
## 2          40          30          15          10
## 3          35          20          25          10
## 4           0          80           0          20
## 5           0           0           0           0
## 6          20          60          20           0
## 7          50          20          10           5
## 8          60          10          20           5
## 9          50          10          20          10
## 10         25          20          25          20
## # ... with 3,771 more rows, and 2 more variables: TimeFindingInsights <dbl>,
## #   TimeOtherSelect <int>
```

Poleg `starts_with()` dplyr vsebuje še več takšnih funkcij:

- `ends_with()`. Ali se ime stolpca konča na določen niz?
- `contains()`. Ali ime stolpca vsebuje niz?
- `matches()`. Ali ime stolpca ustreza regularnemu izrazu? Več o regularnih izrazih bomo povedali v 3. predavanju.
- `num_range()`. Ali ime stolpca vsebuje števila znotraj množice števil? Na primer, če imamo stolpce, ki v imenu vsebujejo števila – *stolpec1*, *stolpec2*, in tako naprej.

2.6 Urejanje vrstic z `arrange()`

Vrstice lahko tudi uredimo glede na vrednosti v posameznih stolpcih. Za to uporabimo funkcijo `arrange()`. Sintaksa te funkcije je:

```
filter(<tibble>, <stolpec1>, <stolpec2>, ...)
```

kjer stolpci predstavljajo vrednosti glede na katere želimo urediti tibble.

Ustvarimo najprej nov tibble, v katerem bomo izbrali podmnožico stolpcev.

```
ds_jobs_tmp <- select(ds_jobs, CurrentJobTitle, Country,
                     CompensationCurrency, Age, CompensationAmount)
```

Uredimo sedaj podatke glede na leta:

```
arrange(ds_jobs_tmp, Age)
```

```
## # A tibble: 3,781 x 5
```

```
##   CurrentJobTitle      Country  CompensationCurre~  Age CompensationAmo~
##   <chr>                <chr>    <chr>                <int>      <dbl>
##  1 Predictive Modeler   Australia AUD                0          78000
##  2 Scientist/Researcher United St~ USD           1         100000
##  3 Programmer           Other     GBP            11           0
##  4 Data Scientist       United St~ USD           16          50000
##  5 Software Developer/Soft~ Russia   USD           18          40000
##  6 Programmer           Other     USD            18           1000
##  7 Machine Learning Engine~ Other     USD            19          30000
##  8 Programmer           Russia   USD            19          40000
##  9 Scientist/Researcher Canada    CAD            19           0
## 10 Computer Scientist   Brazil    BRL            19           400
## # ... with 3,771 more rows
```

Opazimo, da imamo nekaj neveljavnih starosti, na primer 0 in 1, najverjetneje tudi 11. Prav tako imamo nekaj nesmiselnih vrednosti v stolpcu o plači. Pri celostni analizi bi seveda nadalje raziskali zakaj je prišlo do takih vrednosti, oziroma bi jih iz analize izločili. Za namen spoznanja manipulacije podatkov in dplyr to ni toliko pomembno, tako da temu na tej točki ne bomo posvečali pozornosti. Bralcem pa predlagamo, naj razmislijo, kako bi se tega lotili z že naučenimi koncepti.

Če želimo podatke urediti padajoče, potem uporabimo funkcijo `desc()`.

```
arrange(ds_jobs_tmp, desc(Age))
```

```
## # A tibble: 3,781 x 5
##   CurrentJobTitle      Country  CompensationCurre~  Age CompensationAmo~
##   <chr>                <chr>    <chr>                <int>      <dbl>
##  1 Statistician        United Ki~ ILS            100      100000000000
##  2 Other               Other     EUR             99         15000
##  3 Researcher          Portugal  EUR             78         63000
##  4 Data Scientist      Canada    USD             75           110
##  5 Software Developer/Soft~ Netherlan~ EUR             73         40000
##  6 Data Analyst        Russia   USD             70         14000
##  7 Business Analyst    United St~ USD             70        130000
##  8 Machine Learning Engine~ United Ki~ GBP             70         40000
##  9 Scientist/Researcher United St~ USD             69        200000
## 10 Business Analyst    United St~ USD             68        125000
## # ... with 3,771 more rows
```

Uredimo lahko tudi glede na več stolpcev, kjer se najprej uredi po prvem zapisanem, potem po drugem, kjer so iste rednosti v prvem stolpcu in tako naprej.

```
arrange(ds_jobs_tmp, Age, CompensationAmount)
```

```
## # A tibble: 3,781 x 5
##   CurrentJobTitle      Country CompensationCurre~ Age CompensationAmo~
##   <chr>              <chr>      <chr>          <int>          <dbl>
## 1 Predictive Modeler Australia AUD              0           78000
## 2 Scientist/Researcher United St~ USD             1        100000
## 3 Programmer         Other      GBP             11             0
## 4 Data Scientist     United St~ USD             16          50000
## 5 Programmer         Other      USD             18           1000
## 6 Software Developer/Soft~ Russia    USD             18          40000
## 7 Scientist/Researcher Canada     CAD             19             0
## 8 Computer Scientist Brazil      BRL             19             400
## 9 Machine Learning Engine~ Other      USD             19          30000
## 10 Programmer        Russia     USD             19          40000
## # ... with 3,771 more rows
```

2.7 Dodajanje novih spremenljivk z mutate()

Velikokrat želimo ustvariti nove stolpce, ki so izpeljani iz obstoječih stolpcev. Na primer, pri naših podatkih imamo stolpec `CompensationAmount`, ki predstavlja letno plačo in `ExchangeRate`, ki predstavlja menjalni tečaj lokalne valute v ameriški dolar. Če želimo imeti primerljive podatke, moramo izračunati vrednosti v dolarjih za vse podatke. Za to uporabimo funkcijo `mutate()`, ki doda stolpec (ali več stolpcev). Sintaksa funkcije je:

```
<tibble> <- mutate(<tibble>, <ime-novega-stolpca> = <funkcija-obstojećih-stolpcev>, ..
```

Dodajmo sedaj našim podatkom stolpec `CompensationUSD`, ki bo prikazal letno plačo v USD.

```
ds_jobs <- mutate(ds_jobs, CompensationUSD = CompensationAmount * ExchangeRate)
select(ds_jobs, CompensationAmount, ExchangeRate, CompensationUSD)
```

```
## # A tibble: 3,781 x 3
##   CompensationAmount ExchangeRate CompensationUSD
##   <dbl>          <dbl>          <dbl>
## 1      80000      0.802      64185.
## 2    1200000    0.0174      20882.
## 3    1100000    0.0333      36634.
## 4      20000      1         20000
## 5     100000      1        100000
```

```
## 6          20000      0.0458          916.
## 7          624000      0.0174         10859.
## 8         156000000      0.000342        53352
## 9          150000      1.20        179374.
## 10         126000      0.281         35419.
## # ... with 3,771 more rows
```

Znotraj klica `mutate()` lahko tudi uporabimo stolpce, ki smo jih ustvarili v istem klicu v preteklih vrsticah. Recimo, da želimo poleg plače v USD izračunati še mesečno plačo v USD.

```
ds_jobs <- mutate(ds_jobs,
                  CompensationUSD = CompensationAmount * ExchangeRate,
                  MonthlyCompUSD  = CompensationUSD / 12)
select(ds_jobs, CompensationAmount, ExchangeRate, CompensationUSD, MonthlyCompUSD)
```

```
## # A tibble: 3,781 x 4
##   CompensationAmount ExchangeRate CompensationUSD MonthlyCompUSD
##           <dbl>         <dbl>           <dbl>         <dbl>
## 1             80000         0.802           64185.          5349.
## 2          1200000         0.0174           20882.          1740.
## 3          1100000         0.0333           36634.          3053.
## 4             20000          1             20000          1667.
## 5          100000          1          100000          8333.
## 6             20000      0.0458             916.            76.4
## 7          624000      0.0174          10859.           905.
## 8         156000000      0.000342         53352          4446
## 9          150000      1.20        179374.        14948.
## 10         126000      0.281         35419.         2952.
## # ... with 3,771 more rows
```

2.8 Povzemanje vrednosti s summarise()

Funkcija `summarise()` se uporablja za povzemanje vrednosti (na primer povprečja, vsote, števci, ...). Sintaksa funkcije je:

```
summarise(<tibble>, <ime-povzetka> = <funkcija-ki-povzame-stolpec>, ...)
```

Najprej pogledjmo delovanje te funkcije, tako da povzamemo povprečen čas priprave podatkov.

```
summarise(ds_jobs, MeanDataCleaning = mean(TimeGatheringData))
```

```
## # A tibble: 1 x 1
##   MeanDataCleaning
##             <dbl>
## 1             37.3
```

Funkcija enostavno vrne povprečje stolpca `TimeGatheringData`. Ta informacija je sicer uporabna, ampak to ni edina funkcionalnost te funkcije in je običajno ne uporabljamo v tej obliki. Njena moč se izrazi, ko jo uporabimo v kombinaciji z ukazom `group_by()`. Ta ukaz grupira vrstice glede na vrednosti v podanih stolpcih. Grupirane vrednosti imajo posebno funkcijo v paketu `dplyr` in vplivajo na funkcionalnosti funkcij `summarise()`, `mutate()` in `filter()`. Vpliv grupiranja na slednji 2 si bomo ogledali nekoliko kasneje, poglejmo sedaj vpliv na `summarise()`. Recimo, da nas zanima v katerih službah je potrebna največ čiščenja podatkov. Najprej bomo podatke grupirali po stolpcu `CurrentJobTitle`, potem pa uporabili `summarise()`.

```
ds_jobs_grouped <- group_by(ds_jobs, CurrentJobTitle)
summarise(ds_jobs_grouped, MeanDataCleaning = mean(TimeGatheringData))
```

```
## # A tibble: 17 x 2
##   CurrentJobTitle          MeanDataCleaning
##   <chr>                <dbl>
## 1 ""                    40
## 2 "Business Analyst"    37.9
## 3 "Computer Scientist"  33.3
## 4 "Data Analyst"        41.2
## 5 "Data Miner"          48.0
## 6 "Data Scientist"      39.4
## 7 "DBA/Database Engineer" 37.7
## 8 "Engineer"            36.4
## 9 "Machine Learning Engineer" 34.7
## 10 "Operations Research Practitioner" 37.8
## 11 "Other"              36.3
## 12 "Predictive Modeler"  37.1
## 13 "Programmer"         35.8
## 14 "Researcher"         31.3
## 15 "Scientist/Researcher" 33.5
## 16 "Software Developer/Software Engineer" 36.9
## 17 "Statistician"       34.7
```

Izgleda, da so povprečja kar blizu, se pravi bo potrebnega veliko dela s čiščenjem podatkov neodvisno od delovnega mesta.

Povzemamo lahko tudi preko večih stolpcev. Poglejmo si število ljudi z različnimi statusi zaposlitve v kombinaciji z izobrazbo. Da preštejemo število vrstic, ki ustrezajo grupiranju, uporabimo funkcijo `n()`.

```
ds_jobs_grouped <- group_by(ds_jobs, FormalEducation, EmploymentStatus)
summarise(ds_jobs_grouped, Count = n())
```

```
## # A tibble: 21 x 3
## # Groups:   FormalEducation [8]
##   FormalEducation      EmploymentStatus      Count
##   <chr>              <chr>              <int>
## 1 ""                Employed full-time           1
## 2 "Bachelor's degree" Employed full-time        857
## 3 "Bachelor's degree" Employed part-time         52
## 4 "Bachelor's degree" Independent contractor, freelanc~ 76
## 5 "Doctoral degree"   Employed full-time        719
## 6 "Doctoral degree"   Employed part-time         26
## 7 "Doctoral degree"   Independent contractor, freelanc~ 50
## 8 "I did not complete any formal educa~ Employed full-time         13
## 9 "I did not complete any formal educa~ Employed part-time          2
## 10 "I did not complete any formal educa~ Independent contractor, freelanc~ 10
## # ... with 11 more rows
```

Ker je štetje primerov zelo pogosto uporabljana operacija, obstaja tudi funkcija `count()`, ki naredi enako kot kombinacija `group_by()` in `summarise()`:

```
count(ds_jobs, FormalEducation, EmploymentStatus)
```

```
## # A tibble: 21 x 3
##   FormalEducation      EmploymentStatus      n
##   <chr>              <chr>              <int>
## 1 ""                Employed full-time           1
## 2 "Bachelor's degree" Employed full-time        857
## 3 "Bachelor's degree" Employed part-time         52
## 4 "Bachelor's degree" Independent contractor, freelanc~ 76
## 5 "Doctoral degree"   Employed full-time        719
## 6 "Doctoral degree"   Employed part-time         26
## 7 "Doctoral degree"   Independent contractor, freelanc~ 50
## 8 "I did not complete any formal educa~ Employed full-time         13
## 9 "I did not complete any formal educa~ Employed part-time          2
## 10 "I did not complete any formal educa~ Independent contractor, freelanc~ 10
## # ... with 11 more rows
```

2.9 Pipe

Običajno v praksi manipulacija podatkov zajame večino, če ne kar vseh funkcij, ki smo jih predstavili do sedaj. Če želimo sproti shranjevati naše spremembe, moramo po vsaki uporabi funkcije spremenjene podatke ponovno shraniti v spremenljivko. To lahko postane nekoliko nepregledno. Poglejmo si sedaj potek dela, kjer bomo nad osnovnimi podatki izvedli sledeče operacije:

- Izbrali bomo vrstice, kjer so osebe starejše od 30 let in država ni `Other` ali prazen niz.
- Izločili vse stolpce, ki vsebujejo niz `Time`.
- Izračunali stolpec s plačo v ameriških dolarjih.
- Povzeli plačo glede na državo.

Z uporabo shranjevanja podatkov v spremenljivko, kot smo navajeni iz osnovne različice R, bi to s funkcijami iz dplyr izgledalo takole:

```
ds_jobs2 <- read.csv2("./data-raw/DS-jobs.csv")
ds_jobs2 <- as_tibble(ds_jobs2)
ds_jobs2 <- filter(ds_jobs2, Age > 30, !(Country %in% c("Other", "")))
ds_jobs2 <- select(ds_jobs2, -contains("Time"))
ds_jobs2 <- mutate(ds_jobs2, CompensationUSD = CompensationAmount * ExchangeRate)
ds_jobs2 <- group_by(ds_jobs2, Country)
ds_jobs2_summarised <- summarise(ds_jobs2, MeanCompensation = mean(CompensationUSD, na.rm = T))
ds_jobs2_summarised
```

```
## # A tibble: 51 x 2
##   Country      MeanCompensation
##   <chr>          <dbl>
## 1 Argentina      39282.
## 2 Australia     112800.
## 3 Belarus        33500
## 4 Belgium        74141.
## 5 Brazil         47799.
## 6 Canada         85471.
## 7 Chile          44152.
## 8 Colombia       43303.
## 9 Czech Republic  50223.
## 10 Denmark       88136.
## # ... with 41 more rows
```

Pri računanju povprečja smo uporabili argument `na.rm = T`, s katerim smo manjkajoče vrednosti ignorirali. Celoten postopek je vseboval kar nekaj prepisovanja. Predvsem spremenljivko `ds_jobs2` smo morali prepisati kar 6-krat.

Dplyr pa vsebuje poseben operator, ki ga imenujemo *pipe* in ga označimo z `%>%`. Ta operator nam omogoča te ukaze zaporedno združiti. Poglejmo si, kako deluje:

```
ds_jobs2 <- read.csv2("./data-raw/DS-jobs.csv")
ds_jobs2_summarised <- ds_jobs2 %>%
  filter(Age > 30, !(Country %in% c("Other", ""))) %>%
  select(-contains("Time")) %>%
  mutate(CompensationUSD = CompensationAmount * ExchangeRate) %>%
  group_by(Country) %>%
  summarise(MeanCompensation = mean(CompensationUSD, na.rm = T))
ds_jobs2_summarised
```

```
## # A tibble: 51 x 2
##   Country      MeanCompensation
##   <chr>          <dbl>
## 1 Argentina      39282.
## 2 Australia     112800.
## 3 Belarus        33500
## 4 Belgium       74141.
## 5 Brazil        47799.
## 6 Canada        85471.
## 7 Chile         44152.
## 8 Colombia      43303.
## 9 Czech Republic 50223.
## 10 Denmark      88136.
## # ... with 41 more rows
```

Sedaj smo do povzetka prišli z zaporednim izvajanjem operacij nad spremenljivko `ds_jobs`. Zadeva je bolj pregledna, saj bralec kode takoj opazi, da se je vse izvajalo nad istimi podatki. Tukaj tudi opazimo, zakaj gre za **slovnico** urejanja podatkov. Programska koda zapisana zgoraj se bere skoraj kot naravni jezik. Na primer, **izberi vrstice**, kjer so leta večja od 30 in država ni v ustrezni množici. Zatem **izberi stolpce**, ki ne vsebujejo besede `Time`. **Dodaj** novo spremenljivko, grupiraj podatke in jih povzemi.

2.10 filter() in mutate() na grupiranih podatkih

Spoznali smo že, kako funkcija `group_by()` vpliva na povzemanje podatkov. Uporabimo pa jo lahko tudi v povezavi z `filter()` in `mutate()`. Kombinacija z izbiro vrstic pride prav, kadar želimo pogojno izbiro na nek drugi stolpec. Kot primer si pogledjmo, kako bi iz podatkov za vsako državo filtrirali top 3

anketirance, ki prejmejo najvišjo plačo. Najprej bomo podatke grupirali, nato pa uporabili filter.

```
ds_jobs %>%
  select(Country, Age, CurrentJobTitle, CompensationUSD) %>%
  group_by(Country) %>%
  filter(rank(desc(CompensationUSD)) <= 3) %>%
  arrange(Country)
```

```
## # A tibble: 154 x 4
## # Groups:   Country [53]
##   Country      Age CurrentJobTitle      CompensationUSD
##   <chr>      <int> <chr>                <dbl>
## 1 ""         NA Data Scientist      107624.
## 2 ""         63 Machine Learning Engineer 160000
## 3 ""         NA Operations Research Practitioner 120000
## 4 "Argentina" 55 Data Scientist      100000
## 5 "Argentina" 26 Data Scientist       65000
## 6 "Argentina" 26 Data Scientist       80000
## 7 "Australia" 39 Data Scientist      280808.
## 8 "Australia" 50 Data Miner          248716.
## 9 "Australia" 37 Software Developer/Software Engineer 400000
## 10 "Belarus"  22 Data Scientist       10800
## # ... with 144 more rows
```

Kombinacija `group_by()` in `mutate()` je uporabna, kadar želimo ustvariti novo spremenljivko, pri kateri bomo pri izračunu potrebovali kak povzetek vrednosti znotraj posamezne skupine. Primer takšne transformacije je na primer standardiziranje znotraj skupine. Standardizacija je postopek s katerim transformiramo numerični vektor v t. i. z -score s sledečo enačbo (μ predstavlja pričakovano vrednost spremenljivke x in σ njen standardni odklon):

$$z = \frac{x - \mu}{\sigma}.$$

Kadar ne poznamo pričakovane vrednosti in standardnega odklona, lahko uporabimo empirično povprečje \bar{x} in empirični standardni odklon S . Standardizacija se pogosto pojavlja kot predpriprava podatkov za vnos v algoritme strojnega učenja, saj nekateri delujejo le s standardiziranimi podatki. Običajno so tako transformirani podatki tudi bolj numerično stabilni.

Seveda pa standardizacija ni namenjena samo transformaciji zaradi tehničnih razlogov. Na primer, recimo da želimo za dva anketiranca ugotoviti, kateri ima relativno višjo plačo glede na državo. Seveda je povprečna plača precej pogojena z državo, prav tako pa tudi razpršenost podatkov. Če gledamo grobe podatke, težko ocenimo, ali ima nekdo v ZDA v relativnem smislu boljšo plačo kot nekdo

v Indiji. V kolikor je to cilj naše analize, je smiselno podatke najprej standardizirati za vsako državo posebej. Za vsako državo bomo torej morali izračunati empirično povprečno vrednost in standardni odklon, ter s tema vrednostima ustrezno transformirati plačo v USD. Da pa bo funkcija `mutate()` vedela, katere vrednosti naj vzame za računanje teh dveh statistik moramo podatke najprej grupirati glede na državo:

```
ds_jobs %>%
  select(Country, Age, CurrentJobTitle, CompensationUSD) %>%
  group_by(Country) %>%
  mutate(CompensationStand = (CompensationUSD - mean(CompensationUSD)) /
         sd(CompensationUSD))
```

```
## # A tibble: 3,781 x 5
## # Groups:   Country [53]
##   Country      Age CurrentJobTitle      CompensationUSD CompensationSta~
##   <chr>      <int> <chr>                <dbl>          <dbl>
## 1 Australia    43 Business Analyst      64185.        -0.617
## 2 Russia       33 Software Developer/Softwa~ 20882.        -0.136
## 3 Taiwan       26 Software Developer/Softwa~ 36634.         0.0566
## 4 United Sta~  25 Researcher          20000        -0.0468
## 5 United Sta~  33 Scientist/Researcher 100000       -0.0347
## 6 Czech Repu~  21 Other                916.         -0.907
## 7 Russia       22 Data Analyst         10859.        -0.417
## 8 Colombia     34 Data Scientist        53352         0.770
## 9 Germany      41 Data Scientist       179374.        2.35
## 10 Poland      29 Software Developer/Softwa~ 35419.         0.486
## # ... with 3,771 more rows
```

V kolikor grupirani `tibble()` shranimo v novo spremenljivko, se bo informacija o grupiranju ohranila.

```
ds_jobs_grouped <- ds_jobs %>%
  select(Country, Age, CurrentJobTitle, CompensationUSD) %>%
  group_by(Country, CurrentJobTitle)
ds_jobs_grouped
```

```
## # A tibble: 3,781 x 4
## # Groups:   Country, CurrentJobTitle [543]
##   Country      Age CurrentJobTitle      CompensationUSD
##   <chr>      <int> <chr>                <dbl>
## 1 Australia    43 Business Analyst      64185.
## 2 Russia       33 Software Developer/Software Engineer 20882.
## 3 Taiwan       26 Software Developer/Software Engineer 36634.
```

```
## 4 United States      25 Researcher      20000
## 5 United States      33 Scientist/Researcher 100000
## 6 Czech Republic    21 Other          916.
## 7 Russia            22 Data Analyst    10859.
## 8 Colombia          34 Data Scientist  53352
## 9 Germany           41 Data Scientist 179374.
## 10 Poland           29 Software Developer/Software Engineer 35419.
## # ... with 3,771 more rows
```

Opazimo, da ima ta tibble dodatno informacijo v drugi vrstici, ki nam sporoča, da je grupiran glede na spremenljivki `Country` in `CurrentJobTitle`. Poleg tega je v oglatih oklepajih zapisano število unikatnih skupin. Pri tem so vsi pari države in trenutne pozicije za katere nimamo nobenega podatka izpuščeni. Informacija o tem, da je ta tibble grupiran je pomembna, saj se bodo vse nadaljnje operacije nad njim izvajale nad skupinami. Če tega ne želimo, lahko uporabimo funkcijo `ungroup()`.

```
ds_jobs_ungrouped <- ds_jobs_grouped %>%
  ungroup()
ds_jobs_ungrouped
```

```
## # A tibble: 3,781 x 4
##   Country      Age CurrentJobTitle      CompensationUSD
##   <chr>      <int> <chr>                <dbl>
## 1 Australia    43 Business Analyst      64185.
## 2 Russia       33 Software Developer/Software Engineer 20882.
## 3 Taiwan       26 Software Developer/Software Engineer 36634.
## 4 United States 25 Researcher          20000
## 5 United States 33 Scientist/Researcher 100000
## 6 Czech Republic 21 Other              916.
## 7 Russia       22 Data Analyst        10859.
## 8 Colombia     34 Data Scientist       53352
## 9 Germany      41 Data Scientist     179374.
## 10 Poland      29 Software Developer/Software Engineer 35419.
## # ... with 3,771 more rows
```

2.11 Izvajanje operacij nad večimi stolpci z `across()`

S kombinacijo funkcij `mutate()` in `across()` lahko izvajamo isto operacijo hkrati na več stolpcih. Znotraj funkcije `across()` lahko uporabljamo iste funkcije za izbiro kot znotraj `select()`. Spremenimo vrednosti stolpcev, ki se začnejo s `Time` v deleže, tako da jih pomnožimo z 0.01. Na tem mestu bomo uporabili

dva nova operatorja: `.` in `~`. Operator `.` v dplyr igra vlogo podatkov, nad katerimi operiramo. Operator `~` je nekakšna bližnjica, ki ustvari funkcijo. Na primer `~ x^2` je bližnjica za zapis `function(x) {x^2}`. To je uporabno predvsem, ko funkcijo potrebujemo samo na enem mestu znotraj našega poteka dela in jo tako lahko na krajši način zapišemo. Poglejmo si sedaj spremembo stolpcev v deleže:

```
ds_jobs %>%
  mutate(across(starts_with("Time"), ~ . * 0.01)) %>%
  select(Country, CurrentJobTitle, starts_with("Time"))
```

```
## # A tibble: 3,781 x 8
##   Country      CurrentJobTitle      TimeGatheringDa~ TimeModelBuildi~ TimeProduction
##   <chr>         <chr>                <dbl>            <dbl>            <dbl>
## 1 Australia Business Analyst           0.6             0.1             0.05
## 2 Russia      Software Develop~       0.4             0.3             0.15
## 3 Taiwan      Software Develop~       0.35            0.2             0.25
## 4 United S~ Researcher              0             0.8             0
## 5 United S~ Scientist/Researc~       0             0             0
## 6 Czech Re~ Other                0.2             0.6             0.2
## 7 Russia      Data Analyst            0.5             0.2             0.1
## 8 Colombia    Data Scientist            0.6             0.1             0.2
## 9 Germany     Data Scientist            0.5             0.1             0.2
## 10 Poland      Software Develop~       0.25            0.2             0.25
## # ... with 3,771 more rows, and 3 more variables: TimeVisualizing <dbl>,
## #   TimeFindingInsights <dbl>, TimeOtherSelect <dbl>
```

Funkciji `across()` smo najprej podali stolpce, na katerih želimo izvajati izračune, nato pa funkcijo, ki jo želimo izvesti.

2.12 Povzemanje stolpcev

Pogosto želimo dobiti numerične povzetke glede na vrednosti v stolpcih. Z uporabo osnovne različice R to lahko naredimo s funkcijo `apply()`, ki ji podamo tibble numeričnih vrednosti (lahko tudi `data.frame` ali matriko), določimo dimenzijo 2, ki predstavlja stolpce, ter podamo kateri povzetek želimo (na primer povprečje, varianco, maksimalno vrednost, ...). Izračunajmo povprečja in standardne odklone stolpcev, ki se začnejo s `Time`:

```
ds_jobs_times <- ds_jobs %>%
  select(starts_with("Time"))
apply(ds_jobs_times, 2, mean, na.rm = T)
```

```
##   TimeGatheringData   TimeModelBuilding   TimeProduction   TimeVisualizing
```

```
##           37.341973           21.085472           11.172853           14.190924
## TimeFindingInsights TimeOtherSelect
##           13.375298           2.202176
```

```
apply(ds_jobs_times, 2, sd, na.rm = T)
```

```
## TimeGatheringData TimeModelBuilding TimeProduction TimeVisualizing
##           20.96041           15.19101           12.03243           10.99431
## TimeFindingInsights TimeOtherSelect
##           12.01139           11.18898
```

`apply()` nam v teh primerih vrne vektor, čeprav smo operacijo izvajali na tibble. Ideja paketa tidyverse je, da so izhodni podatki enakega tipa kot vhodni, torej v tem primeru tibble. Če želimo izračunati povzetke za vsak stolpec, lahko v paketu dplyr uporabimo kombinacijo funkcije `summarise()` in `across()`. Kot smo že spoznali nam funkcija `across()` omogoča izvajanje operacij nad večimi stolpci.

```
ds_jobs %>%
  summarise(across(starts_with("Time"), mean, na.rm = T))
```

```
## # A tibble: 1 x 6
##   TimeGatheringData TimeModelBuilding TimeProduction TimeVisualizing
##   <dbl>           <dbl>           <dbl>           <dbl>
## 1           37.3           21.1           11.2           14.2
## # ... with 2 more variables: TimeFindingInsights <dbl>, TimeOtherSelect <dbl>
```

Enostavno lahko povzetke izračunamo tudi za različne skupine z uporabo funkcije `group_by()`:

```
ds_jobs %>%
  group_by(EmploymentStatus) %>%
  summarise(across(starts_with("Time"), mean, na.rm = T))
```

```
## # A tibble: 3 x 7
##   EmploymentStatus TimeGatheringDa~ TimeModelBuildi~ TimeProduction
##   <chr>           <dbl>           <dbl>           <dbl>
## 1 Employed full-time           37.6           20.6           11.0
## 2 Employed part-time           37.4           26.1           10.3
## 3 Independent contractor, free~           34.8           23.0           12.8
## # ... with 3 more variables: TimeVisualizing <dbl>, TimeFindingInsights <dbl>,
## #   TimeOtherSelect <dbl>
```


2.13 Povzemanje vrstic

Kadar analiziramo podatke je vedno smiselno preveriti, ali so vnešeni podatki smiselni. Na primer, v stolpcih, ki se začnejo s `Time` so odstotkovne vrednosti časa, ki ga anketiranci porabijo za posamezne naloge. Te bi se morale sešteti v 100 in v primeru, ko se ne, se lahko odločimo, da takšne vrstice izbrisemo. Na tem primeru si bomo sedaj pogledali še operacije nad stolpci. Naš cilj bo, da dodamo temu tibblu še en stolpec, v katerem bomo sešteli vse te stolpce.

Funkcija `apply` deluje tudi nad stolpci, če spremenimo drugi argument:

```
tmp <- ds_jobs %>%
  select(starts_with("Time"))
head(apply(tmp, 1, sum, na.rm = T))
```

```
## [1] 100 100 100 100    0 100
```

Kako pa to naredimo z `dplyr`, tako da se bo naravno vključilo v potek dela? Prva ideja bi morda bila, da enostavno naštejemo vse stolpce.

```
ds_jobs %>%
  select(Country, CurrentJobTitle, starts_with("Time")) %>%
  mutate(TotalTime = TimeGatheringData + TimeModelBuilding + TimeProduction +
    TimeVisualizing + TimeFindingInsights + TimeOtherSelect) %>%
  select(!starts_with("Time")) # Ta vrstica je samo za lepši izpis.
```

```
## # A tibble: 3,781 x 3
##   Country      CurrentJobTitle      TotalTime
##   <chr>         <chr>                <dbl>
## 1 Australia    Business Analyst        100
## 2 Russia       Software Developer/Software Engineer 100
## 3 Taiwan       Software Developer/Software Engineer 100
## 4 United States Researcher              100
## 5 United States Scientist/Researcher    0
## 6 Czech Republic Other                100
## 7 Russia       Data Analyst            100
## 8 Colombia     Data Scientist          100
## 9 Germany      Data Scientist          100
## 10 Poland      Software Developer/Software Engineer 100
## # ... with 3,771 more rows
```

Sicer je to v našem primeru bilo izvedljivo, saj smo imeli samo 6 stolpcev. Kako pa bi to naredili z večimi stolpci? Morda lahko uporabimo `starts_with()`:

```
ds_jobs %>%
  select(Country, CurrentJobTitle, starts_with("Time")) %>%
  mutate(TimeTotal = sum(starts_with("Time"), na.rm = T))

## Error: Problem with `mutate()` column `TimeTotal`.
## i `TimeTotal = sum(starts_with("Time"), na.rm = T)`.
## x `starts_with()` must be used within a *selecting* function.
## i See <https://tidyselect.r-lib.org/reference/faq-selection-context.html>.
```

R vrne napako in nas opozori, da se lahko `starts_with()` uporabi le znotraj izbire. Če želimo v tem primeru omogočiti tidy izbiro stolpcev uporabimo funkcijo `c_across()`. Ta funkcija je po funkcionalnosti bolj podobna funkciji `c()` ali `select()`, kot pa funkciji `across()`, tako da jih ne smemo zamenjevati. Poizkusimo sedaj s tem:

```
ds_jobs %>%
  select(Country, CurrentJobTitle, starts_with("Time")) %>%
  mutate(TotalTime = sum(c_across(starts_with("Time")), na.rm = T)) %>%
  select(!starts_with("Time"))
```

```
## # A tibble: 3,781 x 3
##   Country      CurrentJobTitle      TotalTime
##   <chr>         <chr>          <dbl>
## 1 Australia    Business Analyst      375462
## 2 Russia       Software Developer/Software Engineer 375462
## 3 Taiwan       Software Developer/Software Engineer 375462
## 4 United States Researcher           375462
## 5 United States Scientist/Researcher 375462
## 6 Czech Republic Other           375462
## 7 Russia       Data Analyst          375462
## 8 Colombia     Data Scientist        375462
## 9 Germany      Data Scientist        375462
## 10 Poland       Software Developer/Software Engineer 375462
## # ... with 3,771 more rows
```

Sedaj smo dobili nek rezultat, ampak še vedno ni pravilen. V čem je težava? Če `sum()` uporabimo znotraj `mutate()` ta vrne vsoto znotraj skupin, določenih z `group_by()`. Ker podatkov nismo grupirali, vrne vsoto kar čez celotne podatke (zainteresiranega bralca vzpodbujamo, da to preveri tudi sam). Rešitev se torej skriva v ustreznem grupiranju vrstic. V dplyr obstaja funkcija, ki celoten tibble grupira po posameznih vrsticah in to je `rowwise()`. Dodajmo še to:

```
ds_jobs %>%
  select(Country, CurrentJobTitle, starts_with("Time")) %>%
  rowwise() %>%
  mutate(TotalTime = sum(c_across(starts_with("Time")), na.rm = T)) %>%
  select(!starts_with("Time"))
```

```
## # A tibble: 3,781 x 3
## # Rowwise:
##   Country      CurrentJobTitle      TotalTime
##   <chr>        <chr>                <dbl>
## 1 Australia   Business Analyst         100
## 2 Russia     Software Developer/Software Engineer 100
## 3 Taiwan     Software Developer/Software Engineer 100
## 4 United States Researcher                100
## 5 United States Scientist/Researcher      0
## 6 Czech Republic Other                100
## 7 Russia     Data Analyst             100
## 8 Colombia   Data Scientist           100
## 9 Germany    Data Scientist           100
## 10 Poland    Software Developer/Software Engineer 100
## # ... with 3,771 more rows
```

2.14 Dodatek

2.14.1 Zamenjava vrstnega reda stolpcev

Vrstni red stolpcev zamenjamo s funkcijo `relocate()`. Ustvarimo si najprej manjši tibble:

```
ds_jobs_select <- ds_jobs %>%
  select(Gender:Major)
ds_jobs_select
```

```
## # A tibble: 3,781 x 8
##   Gender Country      Age EmploymentStatus CurrentJobTitle LanguageRecomme~
##   <chr>  <chr>    <int> <chr>          <chr>          <chr>
## 1 Female Austral~    43 Employed full-time Business Analyst Python
## 2 Male   Russia    33 Employed full-time Software Develop~ Python
## 3 Male   Taiwan    26 Employed full-time Software Develop~ Python
## 4 Male   United ~    25 Employed part-time Researcher       Python
## 5 Male   United ~    33 Employed full-time Scientist/Resear~ Matlab
## 6 Male   Czech R~    21 Employed part-time Other           Python
```

```
## 7 Male Russia 22 Employed full-time Data Analyst Python
## 8 Male Colombia 34 Employed full-time Data Scientist Python
## 9 Male Germany 41 Independent contrac~ Data Scientist Python
## 10 Male Poland 29 Employed full-time Software Develop~ Python
## # ... with 3,771 more rows, and 2 more variables: FormalEducation <chr>,
## # Major <chr>
```

Če želimo določene stolpce premakniti na začetek, jih enostavno podamo funkciji `relocate()`. Dajmo na prvo mesto stolpca `Major` in `Age`:

```
ds_jobs_select %>%
  relocate(Major, Age)
```

```
## # A tibble: 3,781 x 8
##   Major Age Gender Country EmploymentStatus CurrentJobTitle LanguageRecommen~
##   <chr> <int> <chr> <chr> <chr> <chr> <chr>
## 1 "" 43 Female Austria~ Employed full-t~ Business Analy~ Python
## 2 "Othe~ 33 Male Russia Employed full-t~ Software Devel~ Python
## 3 "Comp~ 26 Male Taiwan Employed full-t~ Software Devel~ Python
## 4 "Phys~ 25 Male United~ Employed part-t~ Researcher Python
## 5 "Elec~ 33 Male United~ Employed full-t~ Scientist/Rese~ Matlab
## 6 "Comp~ 21 Male Czech ~ Employed part-t~ Other Python
## 7 "Info~ 22 Male Russia Employed full-t~ Data Analyst Python
## 8 "Comp~ 34 Male Colomb~ Employed full-t~ Data Scientist Python
## 9 "" 41 Male Germany Independent con~ Data Scientist Python
## 10 "Comp~ 29 Male Poland Employed full-t~ Software Devel~ Python
## # ... with 3,771 more rows, and 1 more variable: FormalEducation <chr>
```

Poljubno ureditev dobimo tako, da enostavno zapišemo vrstni red stolpcev, kot ga želimo. `relocate()` omogoča še nekatere možnosti razvrstitve, kot na primer, glede na tip spremenljivke. Za več informacij o različnih načinih urejanja stolpcev bralcu predlagamo uporabo pomoči `?relocate`.

2.14.2 Preimenovanje stolpcev

Stolpce preimenujemo s funkcijo `rename()`.

```
ds_jobs_select %>%
  rename(employment_status = EmploymentStatus,
         current_job_title = CurrentJobTitle)
```

```
## # A tibble: 3,781 x 8
##   Gender Country Age employment_status current_job_title LanguageRecommen~
```

```
##      <chr> <chr>      <int> <chr>                <chr>          <chr>
## 1 Female Austral~    43 Employed full-time Business Analyst Python
## 2 Male  Russia      33 Employed full-time Software Develop~ Python
## 3 Male  Taiwan      26 Employed full-time Software Develop~ Python
## 4 Male  United ~    25 Employed part-time Researcher        Python
## 5 Male  United ~    33 Employed full-time Scientist/Resear~ Matlab
## 6 Male  Czech R~    21 Employed part-time Other            Python
## 7 Male  Russia      22 Employed full-time Data Analyst      Python
## 8 Male  Colombia    34 Employed full-time Data Scientist   Python
## 9 Male  Germany     41 Independent contrac~ Data Scientist   Python
## 10 Male Poland      29 Employed full-time Software Develop~ Python
## # ... with 3,771 more rows, and 2 more variables: FormalEducation <chr>,
## # Major <chr>
```

Tibble lahko vsebuje tudi imena stolpcev, ki niso veljavna za spremenljivke v R. V tem primeru jih moramo zapisati znotraj `. Na primer, spremenljivki v R ne moremo prirediti imena z minusom. Poizkusimo to narediti v tibblu:

```
ds_jobs_select %>%
  rename(`employment-status` = EmploymentStatus,
         `current-job-title` = CurrentJobTitle)
```

```
## # A tibble: 3,781 x 8
##   Gender Country    Age `employment-status` `current-job-tit~ LanguageRecommen~
##   <chr>   <chr>      <int> <chr>                <chr>          <chr>
## 1 Female Austral~    43 Employed full-time Business Analyst Python
## 2 Male  Russia      33 Employed full-time Software Develop~ Python
## 3 Male  Taiwan      26 Employed full-time Software Develop~ Python
## 4 Male  United ~    25 Employed part-time Researcher        Python
## 5 Male  United ~    33 Employed full-time Scientist/Resear~ Matlab
## 6 Male  Czech R~    21 Employed part-time Other            Python
## 7 Male  Russia      22 Employed full-time Data Analyst      Python
## 8 Male  Colombia    34 Employed full-time Data Scientist   Python
## 9 Male  Germany     41 Independent contrac~ Data Scientist   Python
## 10 Male Poland      29 Employed full-time Software Develop~ Python
## # ... with 3,771 more rows, and 2 more variables: FormalEducation <chr>,
## # Major <chr>
```

2.14.3 Summarise in group unpeeling

Kot smo že spoznali je funkcija `summarise()` najbolj uporabna v kombinaciji z `group_by()`. Poglejmo si sedaj bolj podrobno, kakšen tibble je rezultat te kombinacije. Najprej samo grupirajmo `ds_jobs`:

```
ds_jobs_grouped <- ds_jobs %>%
  group_by(FormalEducation, EmploymentStatus)
ds_jobs_grouped
```

```
## # A tibble: 3,781 x 19
## # Groups:   FormalEducation, EmploymentStatus [21]
##   Gender Country   Age EmploymentStatus CurrentJobTitle LanguageRecommen~
##   <chr> <chr>    <int> <chr>          <chr>          <chr>
## 1 Female Austral~   43 Employed full-time Business Analyst Python
## 2 Male Russia     33 Employed full-time Software Develop~ Python
## 3 Male Taiwan     26 Employed full-time Software Develop~ Python
## 4 Male United ~   25 Employed part-time Researcher Python
## 5 Male United ~   33 Employed full-time Scientist/Resear~ Matlab
## 6 Male Czech R~   21 Employed part-time Other Python
## 7 Male Russia    22 Employed full-time Data Analyst Python
## 8 Male Colombia  34 Employed full-time Data Scientist Python
## 9 Male Germany   41 Independent contrac~ Data Scientist Python
## 10 Male Poland    29 Employed full-time Software Develop~ Python
## # ... with 3,771 more rows, and 13 more variables: FormalEducation <chr>,
## #   Major <chr>, CompensationAmount <dbl>, CompensationCurrency <chr>,
## #   TimeGatheringData <int>, TimeModelBuilding <dbl>, TimeProduction <dbl>,
## #   TimeVisualizing <dbl>, TimeFindingInsights <dbl>, TimeOtherSelect <int>,
## #   ExchangeRate <dbl>, CompensationUSD <dbl>, MonthlyCompUSD <dbl>
```

V drugi vrstici vidimo, da je ta tibble grupiran po spremenljivkah FormalEducation in EmploymentStatus. Poglejmo kaj se zgodi, ko uporabimo summarise():

```
ds_jobs_summarised <- ds_jobs_grouped %>%
  summarise(Count = n())
ds_jobs_summarised
```

```
## # A tibble: 21 x 3
## # Groups:   FormalEducation [8]
##   FormalEducation EmploymentStatus Count
##   <chr>          <chr>          <int>
## 1 ""            Employed full-time      1
## 2 "Bachelor's degree" Employed full-time    857
## 3 "Bachelor's degree" Employed part-time     52
## 4 "Bachelor's degree" Independent contractor, freelanc~ 76
## 5 "Doctoral degree" Employed full-time    719
## 6 "Doctoral degree" Employed part-time     26
## 7 "Doctoral degree" Independent contractor, freelanc~ 50
## 8 "I did not complete any formal educa~ Employed full-time     13
```

```
## 9 "I did not complete any formal educa~ Employed part-time      2
## 10 "I did not complete any formal educa~ Independent contractor, freelanc~ 10
## # ... with 11 more rows
```

Opazimo, da je ta novi tibble grupiran samo po spremenljivki `FormalEducation`. Privzeto `summarise()` vedno odstrani zadnje grupiranje. Če tega ne želimo, lahko uporabimo dodaten parameter `.groups = "keep"`.

```
ds_jobs_summarised <- ds_jobs_grouped %>%
  summarise(Count = n(), .groups = "keep")
ds_jobs_summarised
```

```
## # A tibble: 21 x 3
## # Groups:   FormalEducation, EmploymentStatus [21]
##   FormalEducation      EmploymentStatus      Count
##   <chr>              <chr>          <int>
## 1 ""                Employed full-time      1
## 2 "Bachelor's degree" Employed full-time    857
## 3 "Bachelor's degree" Employed part-time     52
## 4 "Bachelor's degree" Independent contractor, freelanc~ 76
## 5 "Doctoral degree"   Employed full-time    719
## 6 "Doctoral degree"   Employed part-time     26
## 7 "Doctoral degree"   Independent contractor, freelanc~ 50
## 8 "I did not complete any formal educa~ Employed full-time     13
## 9 "I did not complete any formal educa~ Employed part-time      2
## 10 "I did not complete any formal educa~ Independent contractor, freelanc~ 10
## # ... with 11 more rows
```

2.15 Nadaljnje branje

V tem poglavju smo spoznali temeljne operacije nad podatki in njihovo implementacijo v R paketu `dplyr`. Naučili smo se osnovnih operacij, ki jih bomo potrebovali v veliki večini analiz. Seveda se včasih pojavijo tudi potrebe po dodatnih funkcionalnostih in `dplyr` omogoča še številne druge manipulacije. Za opis vseh funkcij v `dplyr` napotimo bralca na <https://dplyr.tidyverse.org/reference/index.html>.

2.16 Domača naloga

- 1) Začeli bomo z relativno preprosto nalogo, kjer bomo ponovili osnovne ukaze iz slovnice urejanja podatkov. Osnovna različica programskega

jezika R že vsebuje nekatere podatkovne zbirke. Z ukazom `data()` dobimo opis vseh zbirk. V tej nalogi bomo uporabili podatkovno zbirko `mtcars`.

```
head(mtcars)
```

```
##           mpg  cyl  disp  hp  drat    wt  qsec vs  am gear carb
## Mazda RX4      21.0   6  160 110  3.90 2.620 16.46 0   1    4    4
## Mazda RX4 Wag  21.0   6  160 110  3.90 2.875 17.02 0   1    4    4
## Datsun 710      22.8   4  108  93  3.85 2.320 18.61 1   1    4    1
## Hornet 4 Drive  21.4   6  258 110  3.08 3.215 19.44 1   0    3    1
## Hornet Sportabout 18.7   8  360 175  3.15 3.440 17.02 0   0    3    2
## Valiant        18.1   6  225 105  2.76 3.460 20.22 1   0    3    1
```

Za podrobnejši opis podatkov uporabite pomoč `?mtcars`. Najprej ustvarite novo spremenljivko `mtcars_tib`, v katero shranite razpredelnico `mtcars` kot tibble. Nato vsako izmed spodnjih nalog izvedite posebej (torej v vsaki točki izvedite ukaz na `mtcars_tib`, ampak tako spremenjenega tibbla ne shranite nazaj v to spremenljivko), razen če je v nalogi eksplicitno navedeno drugače. Vaše naloge so sledeče:

- Ustvarite novo spremenljivko `mtcars_tib`, v katero shranite razpredelnico `mtcars` kot tibble.
- Izberite vse vrstice avtomobilov z avtomatskim menjalnikom.

```
## # A tibble: 19 x 11
##       mpg   cyl  disp    hp  drat    wt  qsec    vs  am  gear  carb
##   <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl>
## 1  21.4     6  258    110  3.08  3.22  19.4     1   0     3     1
## 2  18.7     8  360    175  3.15  3.44  17.0     0   0     3     2
## 3  18.1     6  225    105  2.76  3.46  20.2     1   0     3     1
## 4  14.3     8  360    245  3.21  3.57  15.8     0   0     3     4
## 5  24.4     4  147.    62  3.69  3.19  20       1   0     4     2
## 6  22.8     4  141.    95  3.92  3.15  22.9     1   0     4     2
## 7  19.2     6  168.   123  3.92  3.44  18.3     1   0     4     4
## 8  17.8     6  168.   123  3.92  3.44  18.9     1   0     4     4
## 9  16.4     8  276.   180  3.07  4.07  17.4     0   0     3     3
## 10 17.3     8  276.   180  3.07  3.73  17.6     0   0     3     3
## 11 15.2     8  276.   180  3.07  3.78  18       0   0     3     3
## 12 10.4     8  472   205  2.93  5.25  18.0     0   0     3     4
## 13 10.4     8  460   215   3     5.42  17.8     0   0     3     4
## 14 14.7     8  440   230  3.23  5.34  17.4     0   0     3     4
## 15 21.5     4  120.    97  3.7   2.46  20.0     1   0     3     1
## 16 15.5     8  318   150  2.76  3.52  16.9     0   0     3     2
## 17 15.2     8  304   150  3.15  3.44  17.3     0   0     3     2
## 18 13.3     8  350   245  3.73  3.84  15.4     0   0     3     4
## 19 19.2     8  400   175  3.08  3.84  17.0     0   0     3     2
```


- Izberite vse vrstice, kjer je poraba manjša od 15 galon na miljo ali večja od 20 galon na miljo in je motor oblike V.

```
## # A tibble: 8 x 11
##   mpg   cyl  disp    hp  drat    wt  qsec    vs  am  gear  carb
##   <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl>
## 1  21     6   160   110   3.9   2.62  16.5     0     1     4     4
## 2  21     6   160   110   3.9   2.88  17.0     0     1     4     4
## 3  14.3    8   360   245   3.21   3.57  15.8     0     0     3     4
## 4  10.4    8   472   205   2.93   5.25  18.0     0     0     3     4
## 5  10.4    8   460   215    3     5.42  17.8     0     0     3     4
## 6  14.7    8   440   230   3.23   5.34  17.4     0     0     3     4
## 7  13.3    8   350   245   3.73   3.84  15.4     0     0     3     4
## 8  26     4   120    91   4.43   2.14  16.7     0     1     5     2
```

- Izberite vse stolpce, kjer ime stolpca vsebuje črko a.

```
## # A tibble: 32 x 4
##   drat    am  gear  carb
##   <dbl> <dbl> <dbl> <dbl>
## 1  3.9     1     4     4
## 2  3.9     1     4     4
## 3  3.85    1     4     1
## 4  3.08    0     3     1
## 5  3.15    0     3     2
## 6  2.76    0     3     1
## 7  3.21    0     3     4
## 8  3.69    0     4     2
## 9  3.92    0     4     2
## 10 3.92    0     4     4
## # ... with 22 more rows
```

- Izberite zadnje 4 stolpce.

```
## # A tibble: 32 x 4
##   vs    am  gear  carb
##   <dbl> <dbl> <dbl> <dbl>
## 1     0     1     4     4
## 2     0     1     4     4
## 3     1     1     4     1
## 4     1     0     3     1
## 5     0     0     3     2
## 6     1     0     3     1
## 7     0     0     3     4
## 8     1     0     4     2
## 9     1     0     4     2
```

```
## 10      1      0      4      4
## # ... with 22 more rows
```

- Tibblu `mtcars_tib` dodajte stolpca, kjer bosta izračunani število litrov na 100 kilometrov in teža v kilogramih (v tisočicah). 1 milja je približno 1.61 kilometra, 1 galona 3.79 litra in 1 funt 0.45 kilograma.
- Izračunajte povprečno porabo avtomobilov v odvisnosti števila cilindrov.

```
## # A tibble: 3 x 2
##       cyl mean_mpg
##   <dbl>   <dbl>
## 1     4    26.7
## 2     6    19.7
## 3     8    15.1
```

- Izračunajte povprečno konjsko moč v odvisnosti od oblike motorja in ali je avtomobil avtomatik ali ne.

```
## # A tibble: 4 x 3
## # Groups:   vs [2]
##       vs      am mean_hp
##   <dbl> <dbl>   <dbl>
## 1     0     0    194.
## 2     0     1    181.
## 3     1     0    102.
## 4     1     1     80.6
```

- Normalizirajte vse stolpce, ki vsebujejo decimalna števila, na interval $[0, 1]$. To naredimo tako, da vrednostim odštejemo minimalno vrednost in delimo z razliko med maksimalno in minimalno vrednostjo.

```
## # A tibble: 32 x 13
##       mpg   cyl  disp    hp  drat    wt   qsec    vs  am  gear  carb  lp100km
##   <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl>
## 1 0.451     6 0.222   110 0.525 0.283 0.233     0     1     4     4    11.2
## 2 0.451     6 0.222   110 0.525 0.348 0.3      0     1     4     4    11.2
## 3 0.528     4 0.0920   93 0.502 0.206 0.489     1     1     4     1    10.3
## 4 0.468     6 0.466   110 0.147 0.435 0.588     1     0     3     1    11.0
## 5 0.353     8 0.721   175 0.180 0.493 0.3      0     0     3     2    12.6
## 6 0.328     6 0.384   105 0      0.498 0.681     1     0     3     1    13.0
## 7 0.166     8 0.721   245 0.207 0.526 0.160     0     0     3     4    16.5
## 8 0.596     4 0.189    62 0.429 0.429 0.655     1     0     4     2     9.65
## 9 0.528     4 0.174    95 0.535 0.419 1        1     0     4     2    10.3
## 10 0.374     6 0.241   123 0.535 0.493 0.452     1     0     4     4    12.3
## # ... with 22 more rows, and 1 more variable: wt_in_kg <dbl>
```

- Izračunajte povprečne vrednosti vseh stolpcev.

```
## # A tibble: 1 x 13
##   mpg   cyl  disp    hp  drat    wt   qsec    vs  am  gear  carb  lp100km
##   <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl>
## 1  20.1   6.19  231.  147.   3.60   3.22  17.8  0.438 0.406  3.69   2.81   12.8
## # ... with 1 more variable: wt_in_kg <dbl>
```

- 2) **Težja naloga.** V mapi *data-raw* se nahajajo podatki o gozdnih požarih na Portugalskem. Podatki so bili uporabljeni v znanstvenem članku (Cortez and Morais, 2007), kjer so napovedovali velikost požganega območja v odvisnosti od meteoroloških in drugih podatkov. Vrednosti 0 za požgano območje predstavljajo požare, kjer je pogorelo manj kot 100 kvadratnih metrov.

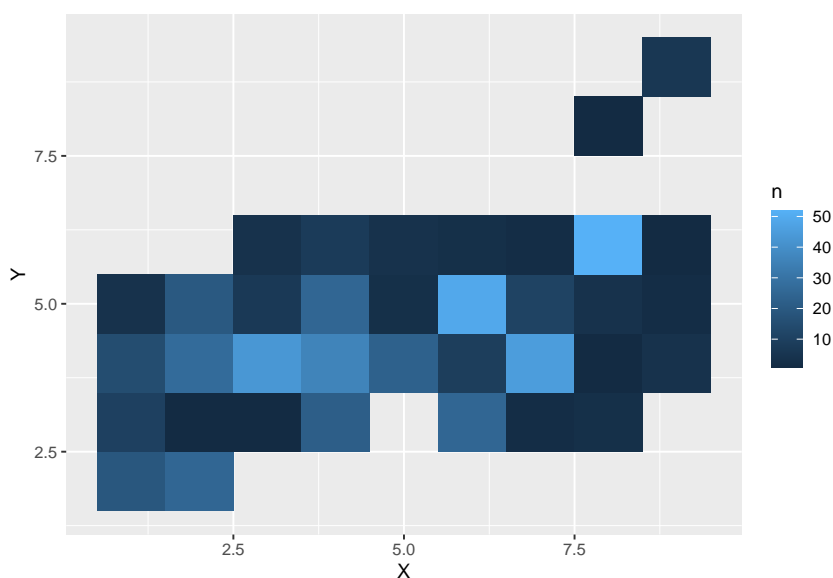
- Preberite podatke in jih shranite kot tibble.
- Preverite, v katerem mesecu je največ požarov jih padajoče uredite od tistega z največ požari do najmanj.

```
## # A tibble: 12 x 2
##   month      n
##   <chr> <int>
## 1 aug     184
## 2 sep     172
## 3 mar      54
## 4 jul      32
## 5 feb      20
## 6 jun      17
## 7 oct      15
## 8 apr       9
## 9 dec       9
## 10 jan       2
## 11 may       2
## 12 nov       1
```

- Preverite, ali obstajajo območja v parku, kjer se bolj pogosto pojavljajo požari. Za vsako kombinacijo koordinat bomo torej izračunali število požarov. Rezultat lahko predstavimo z razpredelnico. Glede na to, da imamo dvodimenzionalne podatke, bi jih morda bilo smiselno predstaviti vizualno. V kolikor poznate paket ggplot2, predlagamo da si pogledate funkcijo `geom_tile()`.

```
## # A tibble: 36 x 3
##       X     Y     n
##   <dbl> <dbl> <int>
## 1     1     2    19
```

```
## 2      1      3      10
## 3      1      4      15
## 4      1      5       4
## 5      2      2      25
## 6      2      3       1
## 7      2      4      27
## 8      2      5      20
## 9      3      3       1
## 10     3      4      43
## # ... with 26 more rows
```


- Dodajte stolpec, ki bo za vsak požar izračunal delež požganega območja glede na vse požare na posameznih koordinatah. Za tem smiselno filtrirajte podatke (ali smo v novem stolpcu dobili kakšne nepričakovane, oziroma neveljavne vrednosti?).

```
## # A tibble: 509 x 5
##       X     Y month day   area_by_coord
##   <dbl> <dbl> <chr> <chr>     <dbl>
## 1     7     5 mar  fri         0
## 2     7     4 oct  tue         0
## 3     7     4 oct  sat         0
## 4     8     6 mar  fri         0
## 5     8     6 mar  sun         0
## 6     8     6 aug  sun         0
## 7     8     6 aug  mon         0
```

```
## 8      8      6 aug  mon      0
## 9      8      6 sep  tue      0
## 10     7      5 sep  sat      0
## # ... with 499 more rows
```

- Preverite, ali ob vročem vremenu in nizki vlažnosti pogori večji delež območja, ki smo ga izračunali v prejšnji točki, tako da izberete vrstice, kjer je temperatura višja od 0.8 kvantila temperature in vlažnost nižja od 0.2 kvantila vlažnosti ter izračunate povprečje. q -ti kvantil je ocena števila, za katerega velja, da je q vrednosti manjših od tega števila. Za računanje kvantilov uporabite funkcijo `quantile()`. Za primerjavo izračunajte še povprečje te spremenljivke za vse preostale vrstice. Ali se rezultati skladajo z vašo intuicijo?

```
## # A tibble: 1 x 1
##   mean_area_by_coord
##   <dbl>
## 1           0.153
```

```
## # A tibble: 1 x 1
##   mean_area_by_coord
##   <dbl>
## 1           0.0555
```

- Izračunajte povprečje standardiziranih indeksov in ga vstavite kot stolpec pred prvo spremenljivko, ki predstavlja indeks.

```
## # A tibble: 509 x 15
## # Rowwise:
##       X      Y month day  mean_indices FPMC_index DMC_index DC_index ISI_index
##   <dbl> <dbl> <chr> <chr>      <dbl>      <dbl>      <dbl>      <dbl>      <dbl>
## 1     7     5 mar  fri      -1.21      -0.796      -1.32      -1.86     -0.859
## 2     7     4 oct  tue      -0.304     -0.00502     -1.18       0.480     -0.510
## 3     7     4 oct  sat      -0.254     -0.00502     -1.05       0.552     -0.510
## 4     8     6 mar  fri      -0.739       0.193      -1.21      -1.92     -0.00890
## 5     8     6 mar  sun      -0.719     -0.239     -0.934     -1.82       0.122
## 6     8     6 aug  sun       0.218       0.301     -0.405     -0.256       1.23
## 7     8     6 aug  mon      -0.0979      0.301     -0.349     -0.225     -0.118
## 8     8     6 aug  mon       0.320       0.157       0.530       0.232       0.361
## 9     8     6 sep  tue       0.120       0.0669      0.283       0.575     -0.445
## 10    7     5 sep  sat       0.0375      0.337     -0.363      0.599     -0.423
## # ... with 499 more rows, and 6 more variables: temp <dbl>, RH <dbl>,
## #   wind <dbl>, rain <dbl>, area <dbl>, area_by_coord <dbl>
```


Chapter 3

Urejeni in relacijski podatki

Kaj pravzaprav so urejeni podatki? Ali to pomeni, da se v stolpcih ne mešajo različni podatkovni tipi? Da nimamo manjkajočih vrednosti? Da so podatki, ki opisujejo enako zadevo, v eni sami razpredelnici in niso raztreseni po večih razpredelnicah? Da so letnice v vrstnem redu? Verjetno bi lahko to vprašanje zastavili 100 ljudem in bi dobili 100 različnih odgovorov. Seveda je to popolnoma normalno, na prvi pogled je besedna zveza “urejeni podatki” zelo relativna. Na srečo pa za odgovor ne rabimo povpraševati naokoli in poiskati nekega skupnega mnenja, saj obstaja koncept **urejenih podatkov** (ang. **tidy data**), ki ga bomo spoznali v tem poglavju. Podatke, ki so strukturirani v urejeni obliki, lahko veliko lažje transformiramo in pripravljamo na nadaljnjo analizo. Tudi funkcije v tidyverse so implementirane tako, da na vhod prejmejo urejene podatke in takšne tudi vrnejo.

Relacijski podatki pa predstavljajo primere, ko so podatki o različnih entitetah (na primer podjetje, delavec, službeno vozilo, klient) shranjeni v različnih razpredelnicah. Kadar želimo analizirati takšne podatke moramo razumeti povezave med njimi in z njimi tudi znati delati. Spoznali bomo koncept relacijskih podatkovnih zbirk in kako uporabiti tidyverse za delo z njimi.

3.1 Predpriprava

Na tem predavanju bomo spoznali kako podatke pretvarjamo med daljšo in krajšo obliko ter kako delamo z relacijskimi podatki. Kaj vsi ti koncepti pomenijo in kako so povezani z urejenimi podatki bomo predelali na predavanju, na tem mestu se bomo le naučili glavnih funkcij s katerimi bomo utrjevali te koncepte.

Pri pretvorbi podatkov v daljšo obliko gre za pretvorbo, kjer vrednosti večih stolpcev združimo v en stolpec. Kdaj je takšna transformacija smiselna bomo

spoznali na samem predavanju. Poglejmo si razpredelnico, kjer imamo shranjene podatke za več let:

```
df <- tibble(
  ime = c("Mojca", "Miha", "Mateja"),
  `2018` = c(5.5, 4.6, 8.7),
  `2019` = c(5.8, 4.2, 9)
)
df
```

```
## # A tibble: 3 x 3
##   ime    `2018` `2019`
##   <chr>   <dbl> <dbl>
## 1 Mojca    5.5    5.8
## 2 Miha     4.6    4.2
## 3 Mateja   8.7     9
```

Recimo, da želimo stolpca z leti spraviti v en stolpec. Uporabimo funkcijo `pivot_longer()`.

```
df_longer <- pivot_longer(df, c(`2018`, `2019`), names_to = "leto", values_to = "rezultat")
df_longer
```

```
## # A tibble: 6 x 3
##   ime    leto rezultat
##   <chr> <chr>    <dbl>
## 1 Mojca 2018      5.5
## 2 Mojca 2019      5.8
## 3 Miha  2018      4.6
## 4 Miha  2019      4.2
## 5 Mateja 2018      8.7
## 6 Mateja 2019       9
```

Lahko naredimo tudi obratno transformacijo, torej da vrednosti enega stolpca razširimo v več stolpcev. Na primer, razširimo stolpec `ime`:

```
pivot_wider(df_longer, names_from = "ime", values_from = "rezultat")
```

```
## # A tibble: 2 x 4
##   leto Mojca Miha Mateja
##   <chr> <dbl> <dbl> <dbl>
## 1 2018    5.5    4.6    8.7
## 2 2019    5.8    4.2     9
```


Naloga: Spodnjo razpredelnico transformirajte v daljšo obliko, tako da informacije o številu oddelkov shranite v 1 stolpec.

```
df <- tibble(
  podjetje = c("Podjetje A", "Podjetje A", "Podjetje B"),
  kraj_tovarne = c("Koper", "Kranj", "Koper"),
  prihodek = c(100000, 120000, 60000),
  razvojni_oddelki = c(2, 3, 1),
  prodajni_oddelki = c(3, 3, 2)
)
df
```

```
## # A tibble: 3 x 5
##   podjetje   kraj_tovarne prihodek razvojni_oddelki prodajni_oddelki
##   <chr>      <chr>      <dbl>      <dbl>      <dbl>
## 1 Podjetje A Koper      100000         2         3
## 2 Podjetje A Kranj      120000         3         3
## 3 Podjetje B Koper       60000         1         2
```

Rešitev:

```
## # A tibble: 6 x 5
##   podjetje   kraj_tovarne prihodek oddelek      stevilo_oddelkov
##   <chr>      <chr>      <dbl> <chr>      <dbl>
## 1 Podjetje A Koper      100000 razvojni_oddelki      2
## 2 Podjetje A Koper      100000 prodajni_oddelki      3
## 3 Podjetje A Kranj      120000 razvojni_oddelki      3
## 4 Podjetje A Kranj      120000 prodajni_oddelki      3
## 5 Podjetje B Koper       60000 razvojni_oddelki      1
## 6 Podjetje B Koper       60000 prodajni_oddelki      2
```

Spoznali bomo tudi relacijske podatke, pri katerih so podatki razdeljeni med več razpredelnic. Zato bomo potrebovali več funkcij, ki nam omogočajo združevanje teh razpredelnic. Poglejmo si dve razpredelnici:

```
ekipe <- tibble(
  id_ekipe = c(1, 2, 3, 4),
  ekipa = c("Liverpool", "Manchester United", "Arsenal", "Rokova ekipa")
)
igralci <- tibble(
  id_igralca = c(1, 2, 3, 4, 5, 6, 7),
  ime = c("Henderson", "Fernandes", "Alisson", "Rashford", "Novak", "Aubameyang", "Vega"),
  id_ekipe = c(1, 2, 1, 2, 8, 3, 8)
)
ekipe
```

```
## # A tibble: 4 x 2
##   id_ekipe ekipa
##   <dbl> <chr>
## 1         1 Liverpool
## 2         2 Manchester United
## 3         3 Arsenal
## 4         4 Rokova ekipa
```

```
igralci
```

```
## # A tibble: 7 x 3
##   id_igralca ime      id_ekipe
##   <dbl> <chr>      <dbl>
## 1         1 Henderson      1
## 2         2 Fernandes      2
## 3         3 Alisson        1
## 4         4 Rashford      2
## 5         5 Novak          8
## 6         6 Aubameyang      3
## 7         7 Vega          8
```

Za združevanje razpredelnic obstaja več funkcij, vse imajo končnico `_join`. Poglejmo si, kako jih kličemo in kaj vsaka izmed njih naredi. Več bomo o njih povedali na predavanju.

`left_join()` združi razpredelnici tako, da obdrži vse primere iz prve razpredelnice:

```
left_join(igralci, ekipe, by = "id_ekipe")
```

```
## # A tibble: 7 x 4
##   id_igralca ime      id_ekipe ekipa
##   <dbl> <chr>      <dbl> <chr>
## 1         1 Henderson      1 Liverpool
## 2         2 Fernandes      2 Manchester United
## 3         3 Alisson        1 Liverpool
## 4         4 Rashford      2 Manchester United
## 5         5 Novak          8 <NA>
## 6         6 Aubameyang      3 Arsenal
## 7         7 Vega          8 <NA>
```

`right_join()` združi razpredelnici tako, da obdrži vse primere iz druge razpredelnice:

```
right_join(igralci, ekipe, by = "id_ekipe")
```

```
## # A tibble: 6 x 4
##   id_igralca ime      id_ekipe ekipa
##   <dbl> <chr>      <dbl> <chr>
## 1         1 Henderson      1 Liverpool
## 2         2 Fernandes      2 Manchester United
## 3         3 Alisson        1 Liverpool
## 4         4 Rashford      2 Manchester United
## 5         6 Aubameyang      3 Arsenal
## 6        NA <NA>          4 Rokova ekipa
```

`inner_join()` združi razpredelnici tako, da obdrži samo primere, ki se pojavijo v obeh razpredelnicah:

```
inner_join(igralci, ekipe, by = "id_ekipe")
```

```
## # A tibble: 5 x 4
##   id_igralca ime      id_ekipe ekipa
##   <dbl> <chr>      <dbl> <chr>
## 1         1 Henderson      1 Liverpool
## 2         2 Fernandes      2 Manchester United
## 3         3 Alisson        1 Liverpool
## 4         4 Rashford      2 Manchester United
## 5         6 Aubameyang      3 Arsenal
```

`full_join()` združi razpredelnici tako, da obdrži vse primere iz obeh razpredelnic:

```
full_join(igralci, ekipe, by = "id_ekipe")
```

```
## # A tibble: 8 x 4
##   id_igralca ime      id_ekipe ekipa
##   <dbl> <chr>      <dbl> <chr>
## 1         1 Henderson      1 Liverpool
## 2         2 Fernandes      2 Manchester United
## 3         3 Alisson        1 Liverpool
## 4         4 Rashford      2 Manchester United
## 5         5 Novak          8 <NA>
## 6         6 Aubameyang      3 Arsenal
## 7         7 Vega          8 <NA>
## 8        NA <NA>          4 Rokova ekipa
```

Naloga: Obstajata še dve operaciji združevanja, ki pa ne delujeta popolnoma enako kot zgornje funkcije. Pokličite funkciji `semi_join()` in `anti_join()` in poizkusite ugotoviti, kaj sta ti funkciji naredili. Sintaksa je enaka kot pri ostalih `join` funkcijah.

Za branje podatkov iz tekstovnih datotek velikokrat uporabljamo funkcijo `read.csv()`, ali katero od preostalih izpeljank funkcije `read.table()`. Ima pa `tidyverse` svojo različico teh funkcij, ki pa imajo nekaj dodatne funkcionalnosti. Najbolj pomembna je ta, da se podatki avtomatsko shranijo kot `tibble`. To omogoča relativno enostavno branje datotek, kjer stolpci niso poimenovani v skladu s pravili programskega jezika R (na primer, lahko se začnejo s številom, lahko imajo minuse, presledke in podobno). Kot smo omenili shranjevanje podatkov, kjer imena stolpcev niso standardne oblike, ni dobra praksa. Vsekakor pa se pri realnih podatkih velikokrat zgodi, da imamo takšna imena. V tem primeru je bolje, da jih prebermo takšna kot so in jih po tem programsko spremenimo, saj s tem ne posegamo v originalne podatke. Je pa potrebno pri teh funkcijah dodatno nastaviti kodiranje, da znajo prebrati šumnike. Poglejmo si uporabo funkcije `read_csv2()` paketa `readr`, kjer bomo ustrezno nastavili kodiranje.

```
df <- read_csv2("./data-raw/SL0-gradbena-dovoljenja-messy1.csv",
               locale = readr::locale(encoding = "cp1250"))
```

Več o kodiranjih bomo povedali na zadnjem predavanju.

3.2 Urejeni podatki

Omenili smo že, da se v praksi srečamo z najrazličnejšimi oblikami zapisov podatkov. Skupek paketov `tidyverse` je namenjen delu s tako imenovanimi **urejenimi podatki** (ang. **tidy data**). Ideja je v tem, da se ustvari enoten standard za obliko podatkov s katerim je lažje delati. V kolikor se držimo tega standarda pri vseh naših analizah nam to omogoča, da vedno uporabljamo ista orodja in se ne rabimo učiti novih orodij za vsako analizo. Povzeto lahko ta standard opišemo s 3 lastnostmi:

- 1) Vsak stolpec je spremenljivka.
- 2) Vsaka vrstica je primer podatka.
- 3) Vsaka vrednost ima svojo celico.

Morda se na tej točki to sliši nekoliko abstraktno. Poglejmo si zadevo v praksi. Nabrali smo podatke o številu izdanih gradbenih dovoljenj v Sloveniji, razdeljeno glede na občine. Podatke smo prenesli iz spletne strani statističnega urada Slovenije <https://pxweb.stat.si/SiStat/slshranili> in jih shranili na več načinov. Najprej si pogledjmo podatke v takšni obliki, kot smo jih dobili naravnost iz vira.

```
## # A tibble: 424 x 16
##   OBČINE TIP.STAVBE `2007` `2008` `2009` `2010` `2011` `2012` `2013` `2014`
##   <chr>   <chr>      <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl>
## 1 Ajdovšč~ Stanovanjsk~ 52    55    45    33    52    40    29    30
## 2 Ajdovšč~ Nestanovanj~ 19     9    22    15    27    11    23    11
## 3 Ankaran~ Stanovanjsk~ NA     NA    NA    NA    NA    NA    NA    NA
## 4 Ankaran~ Nestanovanj~ NA     NA    NA    NA    NA    NA    NA    NA
## 5 Apače   Stanovanjsk~ 10    11    22    12     7     5     9    10
## 6 Apače   Nestanovanj~ 3      3     8     3     4     6     2     3
## 7 Beltinci Stanovanjsk~ 16    19    11    15    19    14     5    13
## 8 Beltinci Nestanovanj~ 4      6     1     3     8     4     4     5
## 9 Benedikt Stanovanjsk~ 11    12     6     9     7     3    16    10
##10 Benedikt Nestanovanj~ 3      2     1     3     5     3     4     3
## # ... with 414 more rows, and 6 more variables: 2015 <dbl>, 2016 <dbl>,
## #   2017 <dbl>, 2018 <dbl>, 2019 <dbl>, 2020 <dbl>
```

Najprej imamo na voljo spremenljivki OBČINE in TIP.STAVBE. Potem pa imamo za vsako leto našete vrednosti, oziroma števila gradbenih dovoljenj. Podatki so velikokrat shranjeni v takšnem formatu saj ima nekatere prednosti. Na primer, tak format je bolj prijazen za prikaz človeku, saj lahko samo s pogledom na razpredelnico hitro oceni, ali obstaja kak trend v posamezni vrstici. Taki format pa ni najboljši za delo s podatki. Govorili smo že o čistih podatkih in da vse funkcije v tidyverse podpirajo operacije nad takšnimi podatki. Kot vhod bo večina teh funkcij prejela čiste podatke in takšne potem tudi vrnila.

Kaj je razlog, da ti podatki niso čisti? Ne drži, da imamo v vsakem stolpcu spremenljivko, saj imamo eno spremenljivko razvlečeno čez več stolpcev – leto. Ta podatek vsekakor predstavlja spremenljivko, torej bi moral imeti enoten stolpec. Poglejmo si te podatke še v dveh nečistih formatih.

```
## # A tibble: 28 x 214
##   TIP.STAVBE      Leto Ajdovščina `Ankaran/Ancaran~ Apače Beltinci Benedikt
##   <chr>          <dbl>    <dbl>          <dbl> <dbl>    <dbl>    <dbl>
## 1 Stanovanjske stav~ 2007      52          NA    10      16      11
## 2 Stanovanjske stav~ 2008      55          NA    11      19      12
## 3 Stanovanjske stav~ 2009      45          NA    22      11       6
## 4 Stanovanjske stav~ 2010      33          NA    12      15       9
## 5 Stanovanjske stav~ 2011      52          NA     7      19       7
## 6 Stanovanjske stav~ 2012      40          NA     5      14       3
## 7 Stanovanjske stav~ 2013      29          NA     9       5      16
## 8 Stanovanjske stav~ 2014      30          NA    10      13      10
## 9 Stanovanjske stav~ 2015      38           3    12      23      13
##10 Stanovanjske stav~ 2016      31           1    10      22      15
## # ... with 18 more rows, and 207 more variables: Bistrica ob Sotli <dbl>,
## #   Bled <dbl>, Bloke <dbl>, Bohinj <dbl>, Borovnica <dbl>, Bovec <dbl>,
## #   Braslovče <dbl>, Brda <dbl>, Brezovica <dbl>, Brežice <dbl>, Cankova <dbl>,
```

```
## # Celje <dbl>, Cerklje na Gorenjskem <dbl>, Cerknica <dbl>, Cerkno <dbl>,
## # Cerkvonjak <dbl>, Cirkulane <dbl>, Črenšovci <dbl>, Črna na Koroškem <dbl>,
## # Črnomelj <dbl>, Destrnik <dbl>, Divača <dbl>, Dobje <dbl>,
## # Dobropolje <dbl>, Dobrna <dbl>, Dobrova - Polhov Gradec <dbl>,
## # Dobrovnik/Dobronak <dbl>, Dol pri Ljubljani <dbl>, Dolenjske Toplice <dbl>,
## # Domžale <dbl>, Dornava <dbl>, Dravograd <dbl>, Duplek <dbl>,
## # Gorenja vas - Poljane <dbl>, Gorišnica <dbl>, Gorje <dbl>,
## # Gornja Radgona <dbl>, Gornji Grad <dbl>, Gornji Petrovci <dbl>, Grad <dbl>,
## # Grosuplje <dbl>, Hajdina <dbl>, Hoče - Slivnica <dbl>, Hodoš/Hodos <dbl>,
## # Horjul <dbl>, Hrastnik <dbl>, Hrpelje - Kozina <dbl>, Idrija <dbl>,
## # Ig <dbl>, Ilirska Bistrica <dbl>, Ivančna Gorica <dbl>, Izola/Isola <dbl>,
## # Jesenice <dbl>, Jezersko <dbl>, Juršinci <dbl>, Kamnik <dbl>, Kanal <dbl>,
## # Kidričevo <dbl>, Kobarid <dbl>, Kobilje <dbl>, Kočevje <dbl>, Komen <dbl>,
## # Komenda <dbl>, Koper/Capodistria <dbl>, Kostanjevica na Krki <dbl>,
## # Kostel <dbl>, Kozje <dbl>, Kranj <dbl>, Kranjska Gora <dbl>,
## # Križevci <dbl>, Krško <dbl>, Kungota <dbl>, Kuzma <dbl>, Laško <dbl>,
## # Lenart <dbl>, Lendava/Lendva <dbl>, Litija <dbl>, Ljubljana <dbl>,
## # Ljubno <dbl>, Ljutomer <dbl>, Log - Dragomer <dbl>, Logatec <dbl>,
## # Loška dolina <dbl>, Loški Potok <dbl>, Lovrenc na Pohorju <dbl>,
## # Luče <dbl>, Lukovica <dbl>, Majšperk <dbl>, Makole <dbl>, Maribor <dbl>,
## # Markovci <dbl>, Medvode <dbl>, Mengeš <dbl>, Metlika <dbl>, Mežica <dbl>,
## # Miklavž na Dravskem polju <dbl>, Miren - Kostanjevica <dbl>, Mirna <dbl>,
## # Mirna Peč <dbl>, Mislinja <dbl>, ...
```

Sedaj imamo podobno situacijo kot prej, se pravi ena spremenljivka je razvlečena preko večih stolpcev – v tem primeru je to občina. Kot smo že omenili, so vsaki nečisti podatki nečisti na svoj način. To opazimo tudi tukaj. Podatki so popolnoma enaki kot v prejšnjem prikazu, ampak razpredelnica izgleda popolnoma drugače. Čisti podatki pa imajo samo eno pravilno obliko in torej ne more priti do takšnih dvoumnih prikazov.

Poglejmo si še tretji format:

```
## # A tibble: 5,936 x 3
##   OBČINA_TIP                               Leto Število.gradbenih.dovoljenj
##   <chr>                                <dbl>                                <dbl>
## 1 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe      2007                                52
## 2 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe      2008                                55
## 3 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe      2009                                45
## 4 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe      2010                                33
## 5 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe      2011                                52
## 6 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe      2012                                40
## 7 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe      2013                                29
## 8 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe      2014                                30
## 9 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe      2015                                38
## 10 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe      2016                                31
```

```
## # ... with 5,926 more rows
```

Ta je morda nekoliko bližje čistim podatkom, kot prejšnja dva. Ampak še vedno ni v popolnoma pravilni obliki. V čem je težava? Dve spremenljivki imamo podani v enem stolpcu – občino in tip. Ker gre za različni spremenljivki bi bilo dobro tudi, da se pojavita v različnih stolpcih.

Poglejmo si sedaj še čiste podatke:

```
## # A tibble: 5,936 x 4
##   OBČINE      TIP.STAVBE      Leto Število.gradbenih.dovoljenj
##   <chr>      <chr>      <dbl>      <dbl>
## 1 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2007      52
## 2 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2008      55
## 3 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2009      45
## 4 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2010      33
## 5 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2011      52
## 6 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2012      40
## 7 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2013      29
## 8 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2014      30
## 9 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2015      38
## 10 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2016      31
## # ... with 5,926 more rows
```

Sedaj ima vsaka spremenljivka (občina, tip in leto) svoj stolpec, zadnji stolpec pa je namenjen vrednostim. V tem poglavju se bomo naučili nečiste podatke spremeniti v čiste.

Čisti podatki imajo običajno več vrstic kot nečisti in jim zato pravimo da so **daljši** (ang. **longer**). Nečisti pa so običajno **širši** (ang. **wider**). Izogibamo se besedam dolgi in široki, saj je ta definicija relativna, se pravi lahko uporabimo transformacijo, ki naredi podatke daljše, ne pa nujno dolge, saj morda obstaja še kakšna operacija, ki jih bo naredila še daljše.

3.3 `pivot_longer()`: pretvorba v daljšo obliko

Funkcija `pivot_longer()` podatke spremeni v daljšo obliko. Ta transformacija je pri delu s podatki bolj pogosta kot sprememba v širšo. Običajno uporabljamo to transformacijo, ko preurejamo podatke v čiste.

Poglejmo si ponovno nečiste podatke, ki smo jih dobili naravnost iz vira:

```
## # A tibble: 424 x 16
##   OBČINE      TIP.STAVBE `2007` `2008` `2009` `2010` `2011` `2012` `2013` `2014`
##   <chr>      <chr>      <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl> <dbl>
```

```
## 1 Ajdovšč~ Stanovanjsk~ 52 55 45 33 52 40 29 30
## 2 Ajdovšč~ Nestanovanj~ 19 9 22 15 27 11 23 11
## 3 Ankaran~ Stanovanjsk~ NA NA NA NA NA NA NA NA
## 4 Ankaran~ Nestanovanj~ NA NA NA NA NA NA NA NA
## 5 Apače Stanovanjsk~ 10 11 22 12 7 5 9 10
## 6 Apače Nestanovanj~ 3 3 8 3 4 6 2 3
## 7 Beltinci Stanovanjsk~ 16 19 11 15 19 14 5 13
## 8 Beltinci Nestanovanj~ 4 6 1 3 8 4 4 5
## 9 Benedikt Stanovanjsk~ 11 12 6 9 7 3 16 10
## 10 Benedikt Nestanovanj~ 3 2 1 3 5 3 4 3
## # ... with 414 more rows, and 6 more variables: 2015 <dbl>, 2016 <dbl>,
## # 2017 <dbl>, 2018 <dbl>, 2019 <dbl>, 2020 <dbl>
```

Sedaj želimo te podatke spremeniti v čisto obliko. Kako to naredimo? Vse stolpce, ki prikazujejo različne vrednosti spremenljivke leto moramo zapisati v 1 stolpec. Uporabimo funkcijo `pivot_longer()`, ki prejme sledeče argumente:

- **data.** Katere podatke želimo spremeniti.
- **cols.** V katerih stolpcih imamo vrednosti spremenljivke, ki jo želimo shraniti v 1 stolpec.

```
df %>% pivot_longer(cols = `2007`:`2020`)
```

```
## # A tibble: 5,936 x 4
##   OBČINE      TIP.STAVBE      name value
##   <chr>      <chr>      <chr> <dbl>
## 1 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2007    52
## 2 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2008    55
## 3 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2009    45
## 4 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2010    33
## 5 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2011    52
## 6 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2012    40
## 7 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2013    29
## 8 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2014    30
## 9 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2015    38
## 10 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2016    31
## # ... with 5,926 more rows
```

Sedaj imamo leta shranjena v stolpcu, prav tako pa vrednosti. Stolpca sta dobila privzeti meni **name** in **value**. Funkcija `pivot_longer()` pa lahko prejme še več opsijskih argumentov, za nas bosta najbolj pomembna 2:

- **names_to.** Ime stolpca, v katerega bomo shranili spremenljivko.
- **value_to.** Ime stolpca, v katerega bomo shranili vrednosti.

Uporabimo sedaj še ta 2 parametra:

```
df_longer <- df %>% pivot_longer(cols = `2007`:`2020`,
                                names_to = "Leto",
                                values_to = "Število")
df_longer
```

```
## # A tibble: 5,936 x 4
##   OBČINE      TIP.STAVBE      Leto  Število
##   <chr>      <chr>      <chr>  <dbl>
## 1 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2007     52
## 2 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2008     55
## 3 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2009     45
## 4 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2010     33
## 5 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2011     52
## 6 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2012     40
## 7 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2013     29
## 8 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2014     30
## 9 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2015     38
## 10 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2016     31
## # ... with 5,926 more rows
```

3.4 pivot_wider(): pretvorba v širšo obliko

Običajno bo ta transformacija naredila podatke nečiste. Vendar s tem ni nič narobe, kot smo povedali imajo tudi takšni podatki svoje prednosti. Na primer:

- Podatki v širši obliki so človeku lažje berljivi.
- Nekatera podjetja in področja imajo razvite standarde, v katerih potrebujemo podatke v širši obliki.
- Nekaterne metode (predvsem gre tukaj za metode strojnega učenja) delujejo bolje, ali izključno s podatki v širši obliki.
- Če želimo podatke pretvoriti v matriko.

Za pretvorbo podatkov v širšo obliko uporabimo funkcijo `pivot_wider()`, ki prejme dva argumenta:

- `names_from`. Ime stolpca, katerega želimo raztegniti v širšo obliko.
- `values_from`. Ime stolpca, v katerem so shranjene vrednosti.

Pretvorimo sedaj `df_longer` v širšo obliko glede na stolpec `TIP.STAVBE`.

```
df_wider <- df_longer %>%
  pivot_wider(names_from = "TIP.STAVBE", values_from = "Številko")
df_wider[1:14, ]
```

```
## # A tibble: 14 x 4
##   OBČINE      Leto `Stanovanjske stavbe` `Nestanovanjske stavbe`
##   <chr>      <chr>          <dbl>          <dbl>
## 1 Ajdovščina 2007              52              19
## 2 Ajdovščina 2008              55               9
## 3 Ajdovščina 2009              45             22
## 4 Ajdovščina 2010              33             15
## 5 Ajdovščina 2011              52             27
## 6 Ajdovščina 2012              40             11
## 7 Ajdovščina 2013              29             23
## 8 Ajdovščina 2014              30             11
## 9 Ajdovščina 2015              38             49
##10 Ajdovščina 2016              31             66
##11 Ajdovščina 2017              33             60
##12 Ajdovščina 2018              42             36
##13 Ajdovščina 2019              38             39
##14 Ajdovščina 2020              42             46
```

S takšnim prikazom lahko relativno hitro opazimo določene trende, na primer v Ajdovščini se je gradilo veliko več stanovanjskih stavb med leti 2007 in 2014, leta 2015 pa se je očitno začelo graditi več nestanovanjskih stavb, kar bi lahko nakazovalo na gospodarsko rast tega mesta. Za dožemanje človeka je torej tak prikaz ustrenejši. Vsekakor pa bi za resno analizo oziroma poročilo v tem primeru raje uporabili vizualizacijo.

3.5 `separate()` in `unite()`: deljenje in združevanje stolpcev

V uvodu tega poglavja smo prikazali podatke, kjer sta bili dve spremenljivki shranjeni v enem stolpcu. Poglejmo si te podatke še enkrat:

```
df <- read_csv2("./data-raw/SL0-gradbena-dovoljenja-messy2.csv",
  locale = readr::locale(encoding = "cp1250"))
df
```

```
## # A tibble: 5,936 x 3
##   OBČINA_TIP      Leto Številko.gradbenih.dovoljenj
##   <chr>          <dbl>          <dbl>
```

3.5. SEPARATE() IN UNITE(): DELJENJE IN ZDRUŽEVANJE STOLPCEV59

```
## 1 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe 2007 52
## 2 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe 2008 55
## 3 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe 2009 45
## 4 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe 2010 33
## 5 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe 2011 52
## 6 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe 2012 40
## 7 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe 2013 29
## 8 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe 2014 30
## 9 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe 2015 38
## 10 Ajdovščina_Stanovanjske stavbe 2016 31
## # ... with 5,926 more rows
```

Včasih se srečamo celo z dvema vrednostima v istem stolpcu. Da ločimo ti spremenljivki na dva stolpca uporabimo funkcijo `separate()`:

```
separate(<podatki>, col = <ime-stolpca>, into = <ime-novih-stolpcev>, sep = <znak-ki-locuje>)
```

Uporabimo sedaj to funkcijo da pretvorimo df v čisto obliko:

```
df_tidy <- df %>%
  separate(col = "OBČINA_TIP", into = c("OBČINA", "TIP"), sep = "_")
df_tidy
```

```
## # A tibble: 5,936 x 4
##   OBČINA      TIP      Leto Število.gradbenih.dovoljenj
##   <chr>      <chr>    <dbl>          <dbl>
## 1 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2007          52
## 2 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2008          55
## 3 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2009          45
## 4 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2010          33
## 5 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2011          52
## 6 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2012          40
## 7 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2013          29
## 8 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2014          30
## 9 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2015          38
## 10 Ajdovščina Stanovanjske stavbe 2016          31
## # ... with 5,926 more rows
```

Obstaja pa tudi obratna operacija `unite()`, ki združi dva stolpca:

```
unite(<podatki>, <stolpec1>, <stolpec2>, ..., sep = <znak-ki-locuje>)
```

Pri tem tri pikice predstavljajo morebitne preostale stolpce, saj jih lahko združimo več.

Za primer si pogledjmo, kako bi v eno spremenljivko shranili podatke o številu stanovanjskih in nestanovanjskih gradbenih dovoljenj. Najprej pretvorimo podatke v širšo obliko glede na tip, potem pa ta nova stolpca združimo s funkcijo `unite()`.

```
df_wider <- df_tidy %>%
  pivot_wider(names_from = TIP, values_from = Število.gradbenih.dovoljenj) %>%
  unite("Stanovanjske/Nestanovanjske",
        "Stanovanjske stavbe",
        "Nestanovanjske stavbe",
        sep = "/")
df_wider
```

```
## # A tibble: 2,968 x 3
##   OBČINA      Leto `Stanovanjske/Nestanovanjske`
##   <chr>      <dbl> <chr>
## 1 Ajdovščina  2007 52/19
## 2 Ajdovščina  2008 55/9
## 3 Ajdovščina  2009 45/22
## 4 Ajdovščina  2010 33/15
## 5 Ajdovščina  2011 52/27
## 6 Ajdovščina  2012 40/11
## 7 Ajdovščina  2013 29/23
## 8 Ajdovščina  2014 30/11
## 9 Ajdovščina  2015 38/49
## 10 Ajdovščina 2016 31/66
## # ... with 2,958 more rows
```

3.6 Relacijske zbirke podatkov

Velikokrat se pri analizi podatkov srečamo z večimi razpredelnicami, ki pa so med seboj logično povezane. Nekaj primerov:

- V spletni trgovini lahko hranimo podatke v 3 razpredelnicah o produktih, kupcih in nakupih. Razpredelnice so med seboj povezane, na primer razpredelnica o nakupih vsebuje ID kupca in produkta.
- Baze podatkov o filmih, kot je IMDB, imajo na primer podatke o filmih, ocenjevalcih, igralcih in ocenah. Filmi povezujejo vse preostale razpredelnice.
- Biološke podatkovne zbirke lahko imajo razpredelnice atomov, molekul in vezi.
- Pri železniškem omrežju imamo razpredelnice z vlaki, vagoni, železniškimi postajami, prihodi in odhodi.

- Pri nogometu imamo razpredelnice z igralci, klubi in odigranimi tekmami.

Zgoraj smo navedli le nekaj ilustrativnih primerov, seveda bi prave podatkovne baze običajno vsebovale več razpredelnic. Vsekakor pa se s takimi podatki lahko srečamo na raznovrstnih področjih.

Takšnim podatkovnim zbirkam pravimo **relacijske zbirke podatkov**, saj so poleg samih podatkov v razpredelnicah pomembne tudi relacije oziroma povezave med razpredelnicami. Zaenkrat smo se naučili, kako urejati podatke v eni razpredelnici. Če želimo analizirati relacijske podatke, moramo znati upoštevati tudi povezave med njimi in jih ustrezno združevati. V tem poglavju bomo predelali operacije, ki nam to omogočajo. Morda ste se že srečali z jezikom **SQL**, ki se običajno uporablja za urejanje podatkov v sistemih za **upravljanje relacijskih podatkovnih baz** (ang. relational database management systems, RDBMS). Paket dplyr ima podobno sintakso kot SQL, vendar pa ni popolnoma enaka. Je tudi enostavnejši za uporabo pri analizi podatkov, saj je ustvarjen prav s tem namenom.

3.7 Primer: Bančni podatki

V tem poglavju bomo delali s podatki češke banke (<https://data.world/lpetrocelli/czech-financial-dataset-real-anonymized-transactions>, <https://relational.fit.cvut.cz/dataset/Financial>). Gre za realno anonimizirano podatkovno zbirko, ki je bila uporabljena v izzivu PKDD'99 Discovery Challenge (<https://sorry.vse.cz/~berka/challenge/pkdd1999/berka.htm>). Cilj izziva je bil odkriti dobre in slabe kliente z namenom izboljšanja ponudbe. Mi se na tem mestu ne bomo ukvarjali preveč s samo analizo, ampak bomo te podatke uporabili za ilustracijo operacij na relacijski zbirki podatkov. Seveda pa zainteresirane udeležence spodbujamo, da samostojno analizirajo podatke, v kolikor se jim tema zdi zanimiva!

Poglejmo si sedaj te podatke. V mapi `data_raw/financial` se nahaja 5 razpredelnic v csv formatu: `account.csv`, `client.csv`, `disp.csv`, `loan.csv` in `transaction-smaller.csv`. Originalni podatki vsebujejo še nekaj razpredelnic, vendar jih bomo z namenom učinkovitega prikaza izpustili. Prav tako smo pri razpredelnici `transaction.csv` naključno izbrali 20000 vrstic, saj originalna datoteka vsebuje preko milijon vrstic, kar bi upočasnilo izvajanje ukazov in zasedlo veliko prostora na repozitoriju. V kolikor želite raziskati celotno zbirko, predlagamo da si podatke prenesete iz vira. Poglejmo si sedaj vsako izmed razpredelnic.

Razpredelnica `account` vsebuje podatke o računih na banki.

```
account <- read_csv2("./data-raw/financial/account.csv")
account
```

```
## # A tibble: 4,500 x 4
##   account_id district_id frequency      date
##       <dbl>      <dbl> <chr>      <date>
## 1         1         18 monthly payment 1995-03-24
## 2         2          1 monthly payment 1993-02-26
## 3         3          5 monthly payment 1997-07-07
## 4         4         12 monthly payment 1996-02-21
## 5         5         15 monthly payment 1997-05-30
## 6         6         51 monthly payment 1994-09-27
## 7         7         60 monthly payment 1996-11-24
## 8         8         57 monthly payment 1995-09-21
## 9         9         70 monthly payment 1993-01-27
## 10        10         54 monthly payment 1996-08-28
## # ... with 4,490 more rows
```

Razpredelnica `client` vsebuje podatke o strankah.

```
client <- read_csv2("./data-raw/financial/client.csv")
client
```

```
## # A tibble: 5,369 x 4
##   client_id gender birth_date district_id
##       <dbl> <chr>   <date>      <dbl>
## 1         1 F      1970-12-13      18
## 2         2 M      1945-02-04       1
## 3         3 F      1940-10-09       1
## 4         4 M      1956-12-01       5
## 5         5 F      1960-07-03       5
## 6         6 M      1919-09-22      12
## 7         7 M      1929-01-25      15
## 8         8 F      1938-02-21      51
## 9         9 M      1935-10-16      60
## 10        10 M      1943-05-01      57
## # ... with 5,359 more rows
```

Razpredelnica `disp` poveže podatke o osebah in računih, torej katere osebe imajo pravico opravljati s katerimi računi.

```
disp <- read_csv2("./data-raw/financial/disp.csv")
disp
```

```
## # A tibble: 5,369 x 4
##   disp_id client_id account_id type
##       <dbl>      <dbl>      <dbl> <chr>
## 1         1         1         18 monthly payment
```

```
## 1      1      1      1 OWNER
## 2      2      2      2 OWNER
## 3      3      3      2 DISPONENT
## 4      4      4      3 OWNER
## 5      5      5      3 DISPONENT
## 6      6      6      4 OWNER
## 7      7      7      5 OWNER
## 8      8      8      6 OWNER
## 9      9      9      7 OWNER
## 10     10     10     8 OWNER
## # ... with 5,359 more rows
```

Razpredelnica `loan` vsebuje podatke o posojilih.

```
loan <- read_csv2("./data-raw/financial/loan.csv")
loan
```

```
## # A tibble: 682 x 7
##   loan_id account_id date      amount duration payments status
##   <dbl>      <dbl> <date>      <dbl>      <dbl>      <dbl> <chr>
## 1  4959          2 1994-01-05  80952        24      3373 A
## 2  4961         19 1996-04-29  30276        12      2523 B
## 3  4962         25 1997-12-08  30276        12      2523 A
## 4  4967         37 1998-10-14 318480        60      5308 D
## 5  4968         38 1998-04-19 110736        48      2307 C
## 6  4973         67 1996-05-02 165960        24      6915 A
## 7  4986         97 1997-08-10 102876        12      8573 A
## 8  4988        103 1997-12-06 265320        36      7370 D
## 9  4989        105 1998-12-05 352704        48      7348 C
## 10 4990        110 1997-09-08 162576        36      4516 C
## # ... with 672 more rows
```

Razpredelnica `trans` vsebuje podatke o transakcijah.

```
trans <- read_csv2("./data-raw/financial/transaction-smaller.csv")
trans
```

```
## # A tibble: 20,000 x 10
##   trans_id account_id date      type operation amount balance k_symbol bank
##   <dbl>      <dbl> <date>      <chr> <chr>      <dbl> <dbl> <chr> <chr>
## 1  736882      2517 1997-07-17 CHOICE CHOICE      21992  22279 <NA> <NA>
## 2  201830       686 1997-05-08 INCOME DEPOSIT    10533  18473 <NA> <NA>
## 3  3158278    10478 1998-01-29 EXPEN~ CHOICE      2100   8821 <NA> <NA>
## 4   41116      135 1994-05-09 EXPEN~ CHOICE      2900  21513 <NA> <NA>
```

```
## 5 1046207      3578 1996-09-08 EXPEN~ TRANSFER~ 4051 51755 SIPO KL
## 6 875501      2982 1997-04-30 EXPEN~ CHOICE 12100 41859 <NA> <NA>
## 7 893918      3047 1996-11-30 EXPEN~ CHOICE 15 24788 SERVICES <NA>
## 8 3442751     1543 1998-07-31 INCOME <NA> 71 17153 UROK <NA>
## 9 462371      1571 1998-08-25 EXPEN~ CHOICE 2760 25770 <NA> <NA>
## 10 1028586    3513 1993-10-12 EXPEN~ TRANSFER~ 4507 31227 SIPO KL
## # ... with 19,990 more rows, and 1 more variable: account <dbl>
```

Imamo 5 razpredelnice, vse pa so med seboj povezane. Razpredelnici `account` in `client` sta povezani preko razpredelnice `disp`. Razpredelnici `loan` in `trans` sta povezani z razpredelnico `account` preko spremenljivke `account_id`. To strukturo najboljše prikažemo z **relacijskim diagramom**.

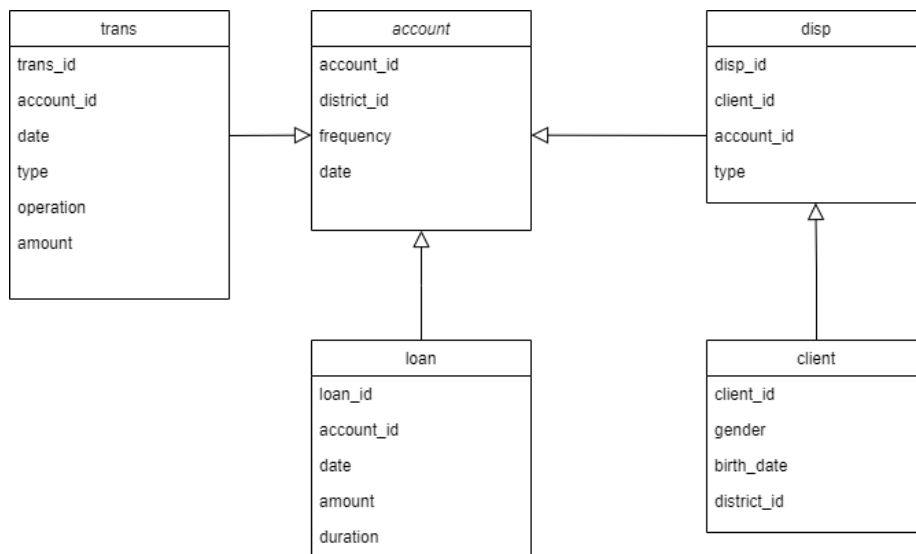

Figure 3.1: Relacijski diagram

3.8 Ključi

Spremenljivkam, ki povezujejo razpredelnice, pravimo **ključi**. Te spremenljivke (ali zbirke spremenljivk) edinstveno definirajo podatke. Lahko gre za eno spremenljivko, kot je na primer `account_id` v razpredelnici `account`. Lahko pa obstaja več spremenljivk, ki definirajo en podatek. Na primer, če imamo razpredelnico s temperaturami za vsak dan in uro. Potem ni nujno, da ima vsaka vrstica svoj ID, lahko pa jih edinstveno ločimo na podlagi dveh spremenljivk – dneva in ure. V tem primeru gre torej za ključ, ki je sestavljen iz dveh spremenljivk.

Poznamo dva glavna tipa ključev:

- **Primarni ključ.** Ta ključ edinstveno definira podatek v razpredelnici. Na primer, `trans_id` v razpredelnici `trans`. V urejenih podatkih ima vsaka tabela svoj primarni ključ.
- **Tuj ključ.** To je ključ v razpredelnici, ki je primarni ključ v eni od preostalih razpredelnic. Na primer, `account_id` v razpredelnici `trans`. Vrednosti tujih ključev se lahko podvajajo. Na primer, več transakcij lahko ima isto vrednost tujega ključa za `account_id`, saj se na enem bančnem računu izvede več transakcij.

V kolikor razpredelnica nima primarnega ključa lahko ustvarimo t. i. nadomestni ključ, ki igra vlogo primarnega ključa. To lahko naredimo na primer tako, da vsaki vrstici priredimo njeno zaporedno vrednost v razpredelnici. Na primer `mutate(row_number())`.

Bi bilo potrebno dodati kak primer s sestavljenim ključem in nadomestnim ključem? je sicer eden v domači nalogi, ampak morda bi bilo potrebno kakega tu prikazat? Kaj misliš?

Primarni in tuj ključ skupaj tvorita relacijo med razpredelnicama. Na primer `account_id` predstavlja relacijo med razpredelnicama `trans` in `account`. Relacije so lahko ena-proti-ena (ena država ima enega predsednika in ena oseba je lahko predsednik samo ene države), ena-proti-mnogo (en igralec lahko igra za en klub, ampak en klub ima več igralcev) ali mnogo-proti-mnogo (en avtor lahko napiše več knjig in ena knjiga je lahko napisana s strani večih avtorjev).

Kadar imamo opravka z relacijskimi podatki je smiselno preveriti, ali je primarni ključ res edinstven za vsako razpredelnico.

```
df_list <- list(account, client, disp, trans, loan)
id_vec <- c("account_id", "client_id", "disp_id", "trans_id", "loan_id")
for (i in 1:length(df_list)) {
  tmp <- df_list[[i]] %>%
    group_by(.data[[id_vec[i]]]) %>%
    summarise(n = n()) %>%
    filter(n > 1)
  print(tmp)
}
```

```
## # A tibble: 0 x 2
## # ... with 2 variables: account_id <dbl>, n <int>
## # A tibble: 0 x 2
## # ... with 2 variables: client_id <dbl>, n <int>
## # A tibble: 0 x 2
## # ... with 2 variables: disp_id <dbl>, n <int>
```

```
## # A tibble: 0 x 2
## # ... with 2 variables: trans_id <dbl>, n <int>
## # A tibble: 0 x 2
## # ... with 2 variables: loan_id <dbl>, n <int>
```

V prejšnjem klicu kode se pojavi nova sintaksa, in sicer `.data[[id_vec[i]]]`. Kaj smo s tem naredili? Funkcija `group_by()` uporablja t. i. *tidyselect*, s katerim izbiramo stolpce brez da bi jih dali v narekovaje. To pa predstavlja težavo, kadar so imena stolpcev shranjena v neki spremenljivki, kot v tem primeru. Tidyverse je ustvarjen na načelu da bolj pogoste operacije olajša (na primer, enostavno uporaba `group_by()` pri urejanju posamezne razporednice), za ceno težje izvedbe manj pogostih operacij (na primer, uporaba `group_by()` v for zanki). Veliko večino urejanja podatkov bomo lahko z uporabo tidyverse naredili brez uporabe zank ali naprednih lastnih funkcij. In za to veliko večino urejanja bo *tidyselect* koristen. V kolikor se boste lotili bolj programerskega pristopa, pa predlagamo, da si preberete navodila za programiranje z *dplyr*, ki jih dobite tako, da v konzoli kličete `vignette('programming')`. Na tej delavnici ne bomo predstavili podrobnosti teh pristopov. Zaenkrat je dovolj da poznamo samo zgornji klic. Torej, če imamo imena stolpcev shranjena v neki spremenljivki, potem moramo znotraj *tidyselecta* uporabiti `.data[[<spremenljivka-z-imeni-stolpcev>]]`.

3.9 Združevanja

Kadar imamo opravka z večimi razporednicami potrebujemo orodja, s katerimi lahko posamezne pare razporednic združimo. Vešči uporabniki R morda že poznajo funkcijo `merge`, ki je del osnovne različice R in je namenjena splošnemu združevanju razporednic. Seveda pa tidyverse premore svoje različice podobnih funkcij, ki premorejo enake lastnosti kot preostale funkcije v tej zbirki – prejmejo in vrnejo podatke v enakem formatu in sicer tibblu. Poleg tega so funkcije iz paketa *dplyr* tudi hitrejše od `merge`, kar ima pomembno vlogo, kadar imamo opravka z nekoliko večjimi podatkovnimi množicami.

Združevanja podatkovnih razporednic lahko ločimo na 3 sklope:

- **Mutirajoča združevanja** (ang. **mutating joins**). Dodajo nove stolpce k razporednici iz ujemaajočih vrstic druge razporednice.
- **Filtrirajoča združevanja** (ang. **filtering joins**). Izberejo vrstice ene razporednice glede na to, ali se te ujemajo z vrsticami v drugi razporednici.
- **Operacije nad množicami**. Operirajo nad vrsticami kot da so ti deli množice.

Ali so ti prevodi OK? Jaz bi rekel da ne, ampak se trenutno ne spomnim boljših.

3.9.1 Mutirajoča združevanja

Mutirajoča združevanja so verjetno najbolj pogosta operacija, ki jo uporabljamo pri delu z relacijskimi podatki. Te operacije združijo dve (ali več) razpredelnici glede na vrednosti stolpcev. Obstajajo 4 takšne operacije:

- `left_join()`. Ohrani vse vrstice prve (leve) razpredelnice in poveže ustrezne vrstice iz druge razpredelnice s temi vrsticami.
- `right_join()`. Ohrani vse vrstice druge (desne) razpredelnice in poveže ustrezne vrstice iz prve razpredelnice s temi vrsticami.
- `full_join()`. Ohrani vse vrstice obeh razpredelnic.
- `inner_join()`. Ohrani samo tiste vrstice, ki se pojavijo v obeh razpredelnicih.

Prvi trije so tako imenovani zunanji stiki (*outer join*), saj uporabijo vrstice, ki se pojavijo vsaj v eni razpredelnici. Za lažje razumevanje bomo najprej prikazali uporabo stikov na podatkih, ki jih bomo ustvarili sami. Sintaksa pri vseh združevanjih je:

```
left_join(<razpredelnica1>, <razpredelnica2>)
```

Ustvarimo dva tibbla:

```
df1 <- tibble(  
  id = c("id1", "id2", "id3", "id4"),  
  x = c(4, 6, 1, 2)  
)  
  
df2 <- tibble(  
  id = c("id1", "id3", "id4", "id5"),  
  y = c(20, 52, 11, 21)  
)  
df1
```

```
## # A tibble: 4 x 2  
##   id      x  
##   <chr> <dbl>  
## 1 id1      4  
## 2 id2      6  
## 3 id3      1  
## 4 id4      2
```

```
df2
```

```
## # A tibble: 4 x 2
##   id      y
##   <chr> <dbl>
## 1 id1    20
## 2 id3    52
## 3 id4    11
## 4 id5    21
```

- `left_join()` obdrži tibble `df1` takšen kot je in mu pripne stolpec `y` iz tibbla `df2`, kjer so vrednosti spremenljivke `id` enake. Za tiste vrstice `df1`, ki nimajo ustreznega `id` v `df2` se vrednosti v spremenljivki `y` nastavijo na `NA`.

```
left_join(df1, df2)
```

```
## # A tibble: 4 x 3
##   id      x      y
##   <chr> <dbl> <dbl>
## 1 id1     4    20
## 2 id2     6    NA
## 3 id3     1    52
## 4 id4     2    11
```

- `right_join()` obdrži tibble `df2` takšen kot je in mu pripne stolpec `x` iz tibbla `df1`, kjer so vrednosti spremenljivke `id` enake. Za tiste vrstice `df2`, ki nimajo ustreznega `id` v `df1` se vrednosti v spremenljivki `y` nastavijo na `NA`.

```
right_join(df1, df2)
```

```
## # A tibble: 4 x 3
##   id      x      y
##   <chr> <dbl> <dbl>
## 1 id1     4    20
## 2 id3     1    52
## 3 id4     2    11
## 4 id5    NA    21
```

- `inner_join()` obdrži samo tiste podatke, kjer se `id` nahaja v obeh razporednicah (torej 1, 3 in 4). Vse preostale vrstice zavrže.

```
inner_join(df1, df2)
```

```
## # A tibble: 3 x 3
##   id      x      y
##   <chr> <dbl> <dbl>
## 1 id1      4     20
## 2 id3      1     52
## 3 id4      2     11
```

- `full_join()` obdrži vse podatke iz `df1` in `df2`. Kjer ni ustreznega `id` v nasprotni razpredelnici se vrednosti nastavijo na `NA`.

```
full_join(df1, df2)
```

```
## # A tibble: 5 x 3
##   id      x      y
##   <chr> <dbl> <dbl>
## 1 id1      4     20
## 2 id2      6     NA
## 3 id3      1     52
## 4 id4      2     11
## 5 id5     NA     21
```

Najbolj pogosto bomo uporabljali `left_join()`, kadar bo cilj obdržati originalno razpredelnico kot je, ali `inner_join()`, kadar bomo želeli podatke brez manjkajočih vrednosti. Stik `right_join()` je samo drugače usmerjen `left_join()`.

Do sedaj smo prikazovali kako združimo razpredelnice glede na primarni ključ, za katerega predpostavljamo da je unikaten, se pravi vsaka vrstica ima svoj ključ, ki se v razpredelnici ne ponovi. Včasih pa razpredelnice združujemo glede na sekundarni ključ. V tem primeru se lahko zgodi, da imamo relacijo ena-proti-mnogo. Če vzamemo bančne podatke od zgoraj, en račun lahko ima več skrbnikov. Kaj se zgodi v tem primeru? Kaj pa če združimo transakcije in osebe glede na račun? En račun lahko ima več transakcij in prav tako več skrbnikov. Ker pri obeh razpredelnicah uporabimo sekundarni ključ bomo najverjetneje dobili podvojene vrednosti pri obeh. Poglejmo si sedaj na primeru podatkov, ki jih generiramo sami.

```
df3 <- tibble(
  id1 = c("id1", "id2", "id3", "id4"),
  id2 = c("id1", "id1", "id3", "id4"),
  x = c(5, 6, 1, 2)
)
```

```
df4 <- tibble(
  id2 = c("id1", "id2", "id3"),
  y = c(20, 52, 11)
)
df5 <- tibble(
  id3 = c("id1", "id2", "id3", "id4"),
  id2 = c("id1", "id1", "id4", "id5"),
  z = c(5, 1, 23, 5)
)
df3
```

```
## # A tibble: 4 x 3
##   id1 id2 x
##   <chr> <chr> <dbl>
## 1 id1 id1 5
## 2 id2 id1 6
## 3 id3 id3 1
## 4 id4 id4 2
```

```
df4
```

```
## # A tibble: 3 x 2
##   id2 y
##   <chr> <dbl>
## 1 id1 20
## 2 id2 52
## 3 id3 11
```

```
df5
```

```
## # A tibble: 4 x 3
##   id3 id2 z
##   <chr> <chr> <dbl>
## 1 id1 id1 5
## 2 id2 id1 1
## 3 id3 id4 23
## 4 id4 id5 5
```

df3 in df5 imata podvojen sekundarni ključ. Združimo sedaj df3 in df4 z uporabo `inner_join()`.

```
inner_join(df3, df4)
```

```
## # A tibble: 3 x 4
##   id1 id2      x      y
##   <chr> <chr> <dbl> <dbl>
## 1 id1 id1      5     20
## 2 id2 id1      6     20
## 3 id3 id3      1     11
```

Ključ torej ostane podvojen. Kaj pa se zgodi, če imata obe razpredelnici podvojene ključne? V tem primeru dobimo kartezični produkt vseh podvojenih vrednosti:

```
inner_join(df3, df5)
```

```
## # A tibble: 5 x 5
##   id1 id2      x id3      z
##   <chr> <chr> <dbl> <chr> <dbl>
## 1 id1 id1      5 id1      5
## 2 id1 id1      5 id2      1
## 3 id2 id1      6 id1      5
## 4 id2 id1      6 id2      1
## 5 id4 id4      2 id3     23
```

df3 in df5 imata podvojeno vrednost ključa id1. Torej dobimo vse kombinacije preostalih vrednosti (5, 5), (5, 1), (6, 5) in (6, 1).

3.9.2 Argument by

Združevanja, ki smo jih spoznali, privzeto združijo razpredelnici glede na vrednosti v vseh stolpcih, ki imajo enaka imena – tamu pravimo tudi **naravno združevanje** (ang. **natural join**). Lahko pa tudi sami določimo, po katerih stolpcih želimo združiti podatke. To naredimo tako, da pri združevanjih uporabimo argument `by`. Sintaksa združevanj je potem:

```
inner_join(<razpredelnica1>, <razpredelnica2>, by = <vektor-imen-stolpcev>)
```

`inner_join()` dveh razpredelnic bi potem zapisali kot:

```
inner_join(df3, df4, by = "id2")
```

```
## # A tibble: 3 x 4
##   id1 id2      x      y
##   <chr> <chr> <dbl> <dbl>
## 1 id1 id1      5     20
## 2 id2 id1      6     20
## 3 id3 id3      1     11
```

Ta primer služi samo kot ilustracija in je uporaba `by` nepotrebna. Seveda pa se pri realnih podatkih velikokrat srečamo s stanjem, kjer ta argument potrebujemo. Prav tako je koda s parametrom `by` bolj robustna, saj sami definiramo, glede na katere stolpce naj se razpredelnice združujejo in ne more priti do kakšnih napak pri ponovljivosti.

Razpredelnici lahko združimo tudi po stolpcih, ki nimajo istega imena. Ni nenavadno, da imamo dve razpredelnici z enakimi spremenljivkami, ki pa so poimenovane drugače. Če bi želeli taki razpredelnici združiti glede na to spremenljivko, potem bi jo morali načeloma v eni razpredelnici preimenovati. S paketom `dplyr` pa lahko to naredimo tudi drugače. Združimo sedaj `df3` in `df5` glede na stolpca `x` in `z` ter skupni stolpec `id2`.

```
inner_join(df3, df5, by = c("x" = "z", "id2"))
```

```
## # A tibble: 1 x 4
##   id1   id2     x id3
##   <chr> <chr> <dbl> <chr>
## 1 id1   id1     5 id1
```

3.9.3 Filtrirajoča združevanja

Pri filtrirajočih združevanjih ne gre toliko za združevanja, kolikor gre za izbiro posameznih vrstic, glede na ujemanje vrednotsti stolpcev v neki drugi razpredelnici. Poznamo 2 takšni združevanja:

- `semi_join()`. Obdrži vse vrstice v prvi razpredelnici, ki ustrezajo vrsticam v drugi razpredelnici.
- `anti_join()`. Izloči vse vrstice v prvi razpredelnici, ki ustrezajo vrsticam v drugi razpredelnici.

Poglejmo si uporabo teh združevanj na naših generiranih razpredelnicah.

```
df1
```

```
## # A tibble: 4 x 2
##   id     x
##   <chr> <dbl>
## 1 id1     4
## 2 id2     6
## 3 id3     1
## 4 id4     2
```



```
df2
```

```
## # A tibble: 4 x 2
##   id      y
##   <chr> <dbl>
## 1 id1    20
## 2 id3    52
## 3 id4    11
## 4 id5    21
```

```
semi_join(df1, df2)
```

```
## # A tibble: 3 x 2
##   id      x
##   <chr> <dbl>
## 1 id1     4
## 2 id3     1
## 3 id4     2
```

`semi_join()` je torej izločil vrstico z `id2`, saj se ta ne pojavi v `df2`.

```
anti_join(df1, df2)
```

```
## # A tibble: 1 x 2
##   id      x
##   <chr> <dbl>
## 1 id2     6
```

`semi_join()` je torej izločil vse vrstice, ki se pojavijo tudi v `df2`. Ostane torej samo vrstica z `id2`.

3.9.4 Združevanja na realnih podatkih

Sedaj, ko smo spoznali glavne lastnosti različnih združevanj na primerih, ki so nam omogočali lažjo predstavo, pa se posvetimo realnim podatkom, ki smo jih predstavili v začetku tega poglavja. Imamo torej podatke o bančnih računih, transakcijah, posojilih, skrbnikih računov in povezovalno razpredelnico med računi in skrbniki. Lotimo se sedaj relativno enostavne analize, kjer bomo naredili sledeče:

- 1) Ustvarili novo razpredelnico, kjer bomo imeli podatke o vseh bančnih računih in o lastnikih teh računov. Lastnik računa je lahko samo en, medtem ko je skrbnikov lahko več.

- 2) Filtrirali razpredelnico iz točke 1), v kateri bodo samo tisti, ki imajo posojila nad 100000 kron.
- 3) Ustvarili novo razpredelnico klientov, kjer bomo imeli podatke o klientih in posojilih in bodo zajeti samo klienti s posojili.
- 4) Izračunali kateri klienti, ki imajo posojilo, imajo tudi največ transakcij.

Za vsakega izmed teh korakov bomo morali uporabiti eno od združevanj, ki smo jih spoznali. Na primer, v samih razpredelnicah nimamo direktne povezave med komitenti in transakcijami, tako da bomo morali zadeve nekako združiti. Podobno velja za ostale alineje.

Najprej želimo združiti razpredelnici `account` in `client`. Za to bomo potrebovali povezovalno razpredelnico `disp` v kateri se tudi nahaja informacija o tem, ali je klient lastnik ali samo skrbnik računa. Najprej povežemo razpredelnico `account` z razpredelnico `disp` in filtriramo glede na tip klienta:

```
account_disp <- left_join(account, disp) %>%
  filter(type == "OWNER")
account_disp
```

```
## # A tibble: 4,500 x 7
##   account_id district_id frequency      date    disp_id client_id type
##   <dbl>         <dbl> <chr>      <date>    <dbl>    <dbl> <chr>
## 1           1           18 monthly payment 1995-03-24      1         1 OWNER
## 2           2           1 monthly payment 1993-02-26      2         2 OWNER
## 3           3           5 monthly payment 1997-07-07      4         4 OWNER
## 4           4          12 monthly payment 1996-02-21      6         6 OWNER
## 5           5          15 monthly payment 1997-05-30      7         7 OWNER
## 6           6          51 monthly payment 1994-09-27      8         8 OWNER
## 7           7          60 monthly payment 1996-11-24      9         9 OWNER
## 8           8          57 monthly payment 1995-09-21     10        10 OWNER
## 9           9          70 monthly payment 1993-01-27     12        12 OWNER
## 10          10          54 monthly payment 1996-08-28     13        13 OWNER
## # ... with 4,490 more rows
```

Sedaj lahko to novo razpredelnico povežemo z razpredelnico `client`.

```
account_client <- left_join(account_disp, client)
```

S tem smo dobili željeno razpredelnico, v kateri imamo za vsak račun tudi informacijo o lastniku. Kot drugi korak želimo ustvariti razpredelnico, v kateri bodo samo podatki o klientih, ki imajo posojila v vrednosti več kot 100000 kron. Najprej ustvarimo razpredelnico, v kateri so samo takšna posojila, nato pa uporabimo `semi_join()`, ki bo iz razpredelnice `account_client` izbral samo vrstice, ki se bodo ujemale z vrsticami v tej novi razpredelnici posojil.

```
loan_100k <- loan %>%
  filter(amount > 100000)
account_100k <- semi_join(account_client, loan_100k)
account_100k
```

```
## # A tibble: 0 x 9
## #   ... with 9 variables: account_id <dbl>, district_id <dbl>, frequency <chr>,
## #   date <date>, disp_id <dbl>, client_id <dbl>, type <chr>, gender <chr>,
## #   birth_date <date>
```

Hm...dobili smo prazen tibble, čeprav obstajajo tako velika posojila. Zakaj je do tega prišlo? V obeh razporednicah se nahajata spremenljivki `account_id` in `date`. Ampak spremenljivka `date` ni ista spremenljivka, pri razporednici `account_client` predstavlja, kdaj je bil račun odprt, pri `loan_100k` pa predstavlja kdaj je bilo posojilo odobreno. Torej po tej spremenljivki ne smemo združevati. Uporabimo `by`:

```
account_100k <- semi_join(account_client, loan_100k, by = "account_id")
account_100k
```

```
## # A tibble: 377 x 9
##   account_id district_id frequency    date    disp_id client_id type  gender
##   <dbl>         <dbl> <chr>      <date>    <dbl>    <dbl> <chr> <chr>
## 1         37         20 monthly pay~ 1997-08-18    45      45 OWNER M
## 2         38         19 weekly paym~ 1997-08-08    46      46 OWNER F
## 3         67         16 monthly pay~ 1994-10-19    78      78 OWNER F
## 4         97         74 monthly pay~ 1996-05-05   116     116 OWNER M
## 5        103         44 monthly pay~ 1996-03-10   124     124 OWNER M
## 6        105         21 monthly pay~ 1997-07-10   127     127 OWNER F
## 7        110         36 monthly pay~ 1996-07-17   132     132 OWNER M
## 8        173         66 monthly pay~ 1993-11-26   210     210 OWNER M
## 9        226         70 monthly pay~ 1997-02-23   272     272 OWNER F
## 10       276         38 monthly pay~ 1997-12-08   333     333 OWNER M
## # ... with 367 more rows, and 1 more variable: birth_date <date>
```

V naslednjem koraku želimo imeti podatke o klientih in posojilih. Najprej bomo morali združiti razporednici `client` in `disp`, nato pa dodati še razporednico `loan`. Ustvarimo to novo razporednico kar z uporabo operatorja `%>%`:

```
client_loan <- client %>%
  left_join(disp) %>%
  inner_join(loan, by = "account_id")
client_loan
```

```
## # A tibble: 827 x 13
##   client_id gender birth_date district_id disp_id account_id type      loan_id
##   <dbl> <chr> <date>         <dbl>    <dbl>      <dbl> <chr>      <dbl>
## 1         2 M    1945-02-04           1        2         2 OWNER      4959
## 2         3 F    1940-10-09           1        3         2 DISPONENT 4959
## 3        25 F    1939-04-23          21       25        19 OWNER      4961
## 4        31 M    1962-02-09          68       31        25 OWNER      4962
## 5        45 M    1952-08-26          20       45        37 OWNER      4967
## 6        46 F    1940-01-30          19       46        38 OWNER      4968
## 7        78 F    1944-06-13          16       78        67 OWNER      4973
## 8       116 M    1942-01-28          74      116        97 OWNER      4986
## 9       117 F    1936-09-20          74      117        97 DISPONENT 4986
## 10      124 M    1967-09-21          44      124       103 OWNER      4988
## # ... with 817 more rows, and 5 more variables: date <date>, amount <dbl>,
## #   duration <dbl>, payments <dbl>, status <chr>
```

Na koncu preverimo še, kateri klienti, ki imajo posojilo, imajo največ transakcij. Za to bomo morali najprej izračunati število transakcij na vsakem bančnem računu. Uporabimo znanje, ki smo ga pridobili na prvem predavanju:

```
trans_count <- trans %>%
  group_by(account_id) %>%
  summarise(n_trans = n())
trans_count
```

```
## # A tibble: 4,205 x 2
##   account_id n_trans
##   <dbl>    <int>
## 1         1         6
## 2         2        10
## 3         3         3
## 4         4         6
## 5         5         3
## 6         6         8
## 7         7         3
## 8         8         7
## 9         9         3
## 10        10         1
## # ... with 4,195 more rows
```

```
left_join(client_loan, trans_count) %>%
  arrange(desc(n_trans))
```

```
## # A tibble: 827 x 14
```

```
##      client_id gender birth_date district_id disp_id account_id type      loan_id
##      <dbl> <chr>  <date>          <dbl>    <dbl>      <dbl> <chr>      <dbl>
##  1      11126 F      1965-01-22            1    10818      9034 OWNER      6820
##  2       6367 M      1970-04-28           44    6367      5270 OWNER      6077
##  3       7291 F      1940-12-02           77    7291      6034 OWNER      6228
##  4       7195 M      1962-09-11           50    7195      5952 OWNER      6216
##  5       4620 F      1940-11-01           54    4620      3834 OWNER      5754
##  6       4621 M      1946-02-10           54    4621      3834 DISPONENT 5754
##  7      11461 M      1974-07-08           70   11153      9307 OWNER      6895
##  8      11866 M      1937-09-02            1   11558      9640 OWNER      6960
##  9      11867 F      1934-11-19            1   11559      9640 DISPONENT 6960
## 10     13657 F      1963-05-12           59   13349     11111 OWNER      7259
## # ... with 817 more rows, and 6 more variables: date <date>, amount <dbl>,
## #   duration <dbl>, payments <dbl>, status <chr>, n_trans <int>
```

3.10 Operacije nad množicami

V tem poglavju si bomo ogledali operacije nad množicami. Te delujejo nad vektorji, prav tako pa nad `data.frame` oziroma nad `tibble`. Poznamo 3 glavne operacije:

- **Unija.** Vrne vse elemente, ki se pojavijo v eni ali drugi množici.
- **Presek.** Vrne vse elemente, ki se pojavijo v obeh množicah.
- **Razlika.** Vrne vse elemente prve množice, ki se ne pojavijo v drugi množici.

Poglejmo si uporabo teh operacij nad `tibble`.

```
df1 <- tibble(
  id = c("id1", "id2"),
  x = c(4, 6)
)

df2 <- tibble(
  id = c("id1", "id3"),
  x = c(4, 52)
)

df1
```

```
## # A tibble: 2 x 2
##   id      x
##   <chr> <dbl>
## 1 id1    4
## 2 id2    6
```

```
df2
```

```
## # A tibble: 2 x 2
##   id      x
##   <chr> <dbl>
## 1 id1      4
## 2 id3     52
```

```
union(df1, df2)
```

```
## # A tibble: 3 x 2
##   id      x
##   <chr> <dbl>
## 1 id1      4
## 2 id2      6
## 3 id3     52
```

```
intersect(df1, df2)
```

```
## # A tibble: 1 x 2
##   id      x
##   <chr> <dbl>
## 1 id1      4
```

```
setdiff(df1, df2)
```

```
## # A tibble: 1 x 2
##   id      x
##   <chr> <dbl>
## 1 id2      6
```

```
setdiff(df2, df1)
```

```
## # A tibble: 1 x 2
##   id      x
##   <chr> <dbl>
## 1 id3     52
```

3.11 Nadaljnje branje

Hadley Wickham je objavil znanstveni članek na temo urejenih podatkov: <https://vita.had.co.nz/papers/tidy-data.pdf>, ki je vsekakor vreden branja. Za več informacij o neurejenih podatkih in v katerih primerih so lahko celo bolj zaželeni predlagamo ta blog: <https://simplystatistics.org/2016/02/17/non-tidy-data/>.

3.12 Domača naloga

- 1) Spodaj imamo podatke o stroških za 4 osebe. Razpredelnica je v neurejeni obliki. Vaša naloga je, da jo pretvorite v urejeno obliko.

```
podatki_o_stroskih <- tibble(
  ime = c("Miha", "Ana", "Andrej", "Maja"),
  april_2019 = c(400, 200, 300, 350),
  maj_2019 = c(390, 250, 280, 400),
  april_2020 = c(410, 150, 500, 400),
  maj_2020 = c(300, 320, 550, 320)
)
```

Rešitev:

```
## # A tibble: 16 x 4
##   ime   mesec leto  strosek
##   <chr> <chr> <chr>   <dbl>
## 1 Miha  april  2019     400
## 2 Miha  maj    2019     390
## 3 Miha  april  2020     410
## 4 Miha  maj    2020     300
## 5 Ana   april  2019     200
## 6 Ana   maj    2019     250
## 7 Ana   april  2020     150
## 8 Ana   maj    2020     320
## 9 Andrej april  2019     300
## 10 Andrej maj    2019     280
## 11 Andrej april  2020     500
## 12 Andrej maj    2020     550
## 13 Maja  april  2019     350
## 14 Maja  maj    2019     400
## 15 Maja  april  2020     400
## 16 Maja  maj    2020     320
```

- 2) V mapi *data-raw* se nahajajo podatki o predsedniških volitvah v ZDA. Najprej izberite samo podmnožico vrstic, kjer sta kandidata Joe Biden ali Donald Trump in izločite stolpec **party**. Nato pretvorite podatke v širšo obliko, tako da bo vsak izmed kandidatov imel svoj stolpec.

```
## # A tibble: 4,633 x 4
##   state          county `Joe Biden` `Donald Trump`
##   <chr>         <chr>       <dbl>       <dbl>
## 1 Delaware      Kent County    44518       40976
## 2 Delaware      New Castle County 194238       87685
```

```
## 3 Delaware          Sussex County          56657          71196
## 4 District of Columbia District of Columbia 29509          1149
## 5 District of Columbia Ward 2             24247          2365
## 6 District of Columbia Ward 3             33584          2972
## 7 District of Columbia Ward 4             35117          1467
## 8 District of Columbia Ward 5             36585          1416
## 9 District of Columbia Ward 6             44699          3360
## 10 District of Columbia Ward 7            30253           885
## # ... with 4,623 more rows
```

- 3) Pri bančnih podatkih smo zaenkrat delali samo s petimi razpredelnici. Celotna zbirka je nekoliko večja, saj vsebuje še 3 razpredelnice. V mapi *data-raw/financial-hw/* se nahajajo še preostale razpredelnice. Pri nalogi bomo uporabili razpredelnico *district*, ki vsebuje podatke o okrajih. Vsekakor pa se lahko za lastno vajo poigrate še s preostalima dvema. Vaše naloge so:

- Preberite podatke o okrajih v R.
- Ugotovite, kaj je primarni ključ te razpredelnice.
- Ustrezno dopolnite entitetni diagram. To lahko naredite ročno, v kolikor pa se želite naučiti narediti bolj profesionalne diagrame pa predlagamo spletno orodje <https://app.diagrams.net/>. V mapi *support-files* se nahaja naš diagram. Tega lahko enostavno naložite v to orodje in ga dopolnite.
- Poiščite 3 pokrajine (A3) z največjo povprečno vrednostjo posojil.

```
## # A tibble: 3 x 2
##   A3          mean_loan
##   <chr>          <dbl>
## 1 east Bohemia    165997.
## 2 south Bohemia  156236.
## 3 central Bohemia 155392.
```

- 4) **Težka naloga.** Namestite paket *nycflights13*. Gre za relacijsko podatkovno zbirko o letih iz New Yorka v letu 2013. Naložite podatke z `library(nycflights13)`. Uporabljali bomo štiri razpredelnice: *flights*, *weather*, *airlines* in *planes*. Vaša naloga je:

- Poizkusite najti primarni ključ za razpredelnico *flights*. Ali gre za primarni ključ lahko preverite tako, da preverite ali ta ključ unikatno določa vrstico v podatkih, torej da preštejete podatke, grupirane glede na ta ključ. Ključ je lahko sestavljen tudi iz večih spremenljivk. Na prvi pogled bi rekli, da je primarni ključ številka leta, ampak temu ni

tako (preverimo s štetjem). Ali je morda kakšna druga kombinacija spremenljivk? Lahko da razpredelnica nima primarnega ključa. V tem primeru določite nadomestni ključ tako, da dodate stolpec ID z `mutate(ID = row_number())`.

- Ugotovite kaj so primarni in kaj tuji ključi preostalih razpredelnic. Pri nekaterih razpredelnicah v tej zbirki bomo imeli sestavljene ključe, torej bodo ključi sestavljeni iz večih stolpcev. Namig: Pri vremenu je manjša napaka v podatkih in se tudi primarni ključ ponovi v zanemarljivem številu primerov. Vsekakor so napake v realnih podatkih pričakovane in moramo na to biti pozorni!
- Narišite relacijski diagram.
- Ustvarite novo razpredelnico tako da razpredelnici `flights` dodate podrobnosti o lastnostih letal za vsak let.

```
## Error in library(nycflights13): there is no package called 'nycflights13'
```

```
## Error in mutate(flights, ID = row_number()): object 'flights' not found
```

```
## Error in left_join(flights, planes, by = "tailnum"): object 'flights' not found
```

```
## Error in eval(expr, envir, enclos): object 'flights_plane' not found
```

- Ustvarite novo razpredelnico tako da razpredelnici `flights` dodate podrobnosti o vremenu na letališču vsak let.

```
## Error in left_join(flights, weather, by = c("year", "month", "day", "hour", : object 'fli
```

```
## Error in eval(expr, envir, enclos): object 'flights_weather' not found
```

- Poiščite vsa letala, ki so v New York priletela 5. aprila iz letališča Chicago Ohare Intl.

```
## Error in filter(airports, name == "Chicago Ohare Intl"): object 'airports' not found
```

```
## Error in filter(., engines == 2, month == 4, day == 5): object 'flights_plane' not found
```

```
## Error in eval(expr, envir, enclos): object 'planes_ORD' not found
```

- 5) **Zelo težka naloga.** V mapi *data-raw* se nahajajo podatki o kreditnih karticah v Tajvanu *default of credit card clients.xlsx*. Pridobili smo jih iz UCI Machine Learning repozitorija (Dua and Graff, 2017). Podatki so bili uporabljeni v znanstveni raziskavi (Yeh and Lien, 2009), kjer so

napovedovali verjetnosti neplačil v odvisnosti od preteklih transakcij na kartici in podatkov o lastnikih. Podatki so v xlsx datoteki. Bodite pozorni, da je prva vrstica datoteke nepomembna in se glava začne komaj v drugi vrstici. Trenutno so podatki v obliki, v kateri so zelo primerni kot vhodni podatek za kak model, na primer linearno regresijo. Vsekakor pa niso v primerni obliki za učinkotivo urejanje in hranjenje. Vaša naloga je, da podatke preberete v R in razpredelnico pretvorite v urejeno obliko.

Predlagamo, da nalogo poizkusite rešiti sami. Naloga zahteva precej razmisleka in tudi nekaj samostojne raziskave (na primer, kaj posamezni stolpci pomenijo – pomagajte si lahko s spletno stranjo, iz katere smo prenesli podatke). V kolikor se vam zatakne, smo vam spodaj pripravili nekaj namigov:

- Najprej je potrebno razmisliti, kaj so spremenljivke. Na primer, ali sta `PAY_1` in `PAY_2` 2 spremenljivki, ali predstavljata 1 spremenljivko, ki pa je razdeljena glede na neko drugo spremenljivko?
- Predlagamo da začnete ukaze tako, da razpredelnico spremenite v daljšo obliko, kjer vse spremenljivke, ki se pojavijo v večih stolpcih, shranite v 1 stolpec.
- V novem stolpcu so celice sestavljene iz 2 spremenljivk. Ena od teh je ID meseca. Torej moramo ta stolpec ločiti na 2 stolpca. Katero funkcijo uporabimo za to? Pri tem bo prav prišel tudi argument te funkcije `sep = -1`, ki bo stolpec ločil na zadnji znak v besedi in vse preostalo (na primer, “beseda3” bo razdelil na “beseda” in “3”). -1 predstavlja pri koliko znakov od konca proti začetku naredimo ločitev besede.
- V enem od teh dveh preostalih stolpcev imamo še vedno shranjene 3 spremenljivke, za katere bi bilo bolje, če so v 3 stolpcih. Ustrezno pretvorite tabelo. Na tej točki smo že skoraj pri koncu.
- ID mesecev žal ne sovпада z zaporednimi števili mesecev v letu. Predlagamo, da si ustvarite novo razpredelnico, ki bo mapirala ID mesecev v njihova zaporedna števila. Potem pa to razpredelnico povežete z razpredelnico, kjer hranimo podatke. Kako naredimo to? Kadar združujemo razpredelnice moramo tudi biti pozorni na to, da so stolpci, ki jih združujemo, istega tipa.

```
## # A tibble: 180,000 x 10
##       ID LIMIT_BAL SEX EDUCATION MARRIAGE AGE MONTH PAY PAY_AMT BILL_AMT
##   <dbl>    <dbl> <dbl>    <dbl>    <dbl> <dbl> <int> <dbl>    <dbl>    <dbl>
## 1     1      20000     2         2         1    24     9     2         0    3913
## 2     1      20000     2         2         1    24     8     2        689    3102
## 3     1      20000     2         2         1    24     7    -1         0     689
## 4     1      20000     2         2         1    24     6    -1         0         0
```

```
## 5      1      20000      2      2      1      24      5      -2      0      0
## 6      1      20000      2      2      1      24      4      -2      0      0
## 7      2     120000      2      2      2      26      9      -1      0     2682
## 8      2     120000      2      2      2      26      8      2     1000    1725
## 9      2     120000      2      2      2      26      7      0     1000    2682
## 10     2     120000      2      2      2      26      6      0     1000    3272
## # ... with 179,990 more rows
```


Chapter 4

Nizi, kategorične spremenljivke in datumi

Pogosto se pri delu s podatki srečamo s posebnimi podatkovnimi tipi, kot so nizi, kategorične spremenljivke in datumi. Z nizi smo že delali na prvi dveh predavanjih, ampak nad njimi nismo izvajali pretirano kompleksnih funkcij. Delali smo tudi s kategoričnimi spremenljivkami, čeprav se tega morda nismo zavedali. S temi podatkovnimi tipi lahko torej delamo z relativno malo znanja. Seveda pa za kvalitetno delo s podatki potrebujemo tudi orodja za bolj podrobno delo s takšnimi tipi. V tem predavanju bomo spoznali kako delati s takšnimi spremenljivkami v okviru zbirke tidyverse ter predstavili praktične primere, dobre prakse in pasti pri delu z njimi.

4.1 Nizi

4.2 Kategorične spremenljivke

Kategorične spremenljivke so spremenljivke, ki lahko zavzamejo samo vnaprej določene vrednosti. Delimo jih na:

- **Nominalne spremenljivke.** To so spremenljivke brez ureditve. Na primer, spol ali vrsta avtomobila.
- **Ordinalne spremenljivke.** To so spremenljivke, ki imajo smiselno ureditev. Na primer, stopnja izobrazbe ali šolski uspeh.

V R uporabljamo za delo s kategoričnimi spremenljivkami t. i. **faktorje** (ang. **factor**). Ti se od spremenljivk tipa niz razlikujejo v tem, da se v spremenljivki

hrani informacija o vseh možnih vrednostih. Prav tako ni mogoče faktorju dodati vrednosti, ki je ni v množici možnih vrednosti, kar služi kot varovalka pred napakami pri vnosu podatkov.

Poglejmo si uporabo faktorja na dveh preprostih primerih, kjer bomo sami ustvarili spremenljivki. Kasneje si bomo ogledali še delo s faktorji na primeru realnih podatkov, kjer bomo ponovno uporabili podatke o zaposlitvah na področju podatkovnih ved.

Kot primer nominalne spremenljivke si oglejmo dneve v tednu. Obstaja 7 možnih vrednosti.

```
dan_v_tednu <- c("torek", "četrtek", "nedelja", "tork", "sreda")
```

Sedaj so dnevi v tednu shranjeni kot nizi. Kaj so slabosti takšnega shranjevanja kategoričnih podatkov? Prvič, nimamo nobenega varovala pred tipkarskimi napakami – R je četrti vnos prebral kot *tork* in ga tako tudi shranil:

```
dan_v_tednu
```

```
## [1] "torek" "četrtek" "nedelja" "tork" "sreda"
```

Drugič, če želimo razvrstiti to spremenljivko, razvrščanje ne bo smiselno, saj se bodo vrednosti razvrstile po abecedi:

```
sort(dan_v_tednu)
```

```
## [1] "četrtek" "nedelja" "sreda" "torek" "tork"
```

Da se izognemo tem težavam je bolje, če spremenljivko za katero vemo, da bo zasedla eno od vnaprej določenih vrednosti, shranimo kot faktor. V R za to uporabimo funkcijo `factor()`. Poizkusimo sedaj narediti faktor iz spremenljivke `dan_v_tednu`.

```
dan_v_tednu_fac <- factor(dan_v_tednu)
dan_v_tednu_fac
```

```
## [1] torek   četrtek nedelja tork     sreda
## Levels: četrtek nedelja sreda torek tork
```

Opazimo, da je sedaj spremenljivka drugačnega tipa, saj hrani tudi informacijo o možnih vrednostih oziroma ravneh (ang. levels). Ampak v tem primeru so te ravni napačne (ne zajame vseh 7 dni v tednu, poleg tega pa vsebuje tudi eno napačno vrednost). Funkcija `factor()` privzeto kot ravni nastavi vse vrednosti

v podani spremenljivki. Če želimo, ji lahko podamo dodaten argument `levels`, kjer ročno določimo, katere ravni bodo v spremenljivki. V kolikor to vemo vnaprej, je dobra praksa da podamo tudi ta argument.

```
dan_v_tednu_fac <- factor(dan_v_tednu, levels = c("ponedeljek", "torek", "sreda", "četrtek",
                                                "petek", "sobota", "nedelja"))
dan_v_tednu_fac
```

```
## [1] torek    četrtek nedelja <NA>    sreda
## Levels: ponedeljek torek sreda četrtek petek sobota nedelja
```

```
sort(dan_v_tednu_fac)
```

```
## [1] torek    sreda    četrtek nedelja
## Levels: ponedeljek torek sreda četrtek petek sobota nedelja
```

Opazimo dvoje: sedaj lahko spremenljivko uredimo glede na dan v tednu in nesmiselne vrednosti se spremenijo v NA. Faktorju torej ne moremo prirediti vrednosti, ki ni enaka eni izmed vrednosti v ravneh. Da dostopamo do vseh ravni faktorja, uporabimo funkcijo `levels()`:

```
levels(dan_v_tednu_fac)
```

```
## [1] "ponedeljek" "torek"      "sreda"      "četrtek"    "petek"
## [6] "sobota"     "nedelja"
```

Včasih imajo kategorične spremenljivke tudi smiselno razvrstitev po velikosti, ki pa se običajno ne da numerično izmeriti. Kot primer si pogledajmo šolski uspeh, ki lahko zavzame 5 vrednosti. V kolikor želimo, da faktor hrani tudi informacijo o tem, da obstaja smiselna razvrstitev po velikosti, dodamo argument `ordered = TRUE`.

```
uspeh <- factor(c("odlično", "dobro", "dobro", "prav dobro"),
               levels = c("nezadostno", "zadostno", "dobro", "prav dobro", "odlično"),
               ordered = TRUE)
uspeh
```

```
## [1] odlično    dobro      dobro      prav dobro
## Levels: nezadostno < zadostno < dobro < prav dobro < odlično
```

Opazimo, da imamo sedaj pri izpisu nivojev dodatno informacijo o razvrstitvi uspeha. V praksi nam to omogoča primerjamo, medtem ko tega pri faktorjih, ki nimajo razvrstitve po velikosti, ne moremo narediti.

```
uspeh[2] > uspeh[1]
```

```
## [1] FALSE
```

```
dan_v_tednu_fac[2] > dan_v_tednu[1]
```

```
## Warning in Ops.factor(dan_v_tednu_fac[2], dan_v_tednu[1]): '>' not meaningful
## for factors
```

```
## [1] NA
```

Poleg prednosti, ki smo jih že omenili (varovanje pred napakami in smiselna razvrstitev nivojev) imajo faktorji tudi posebno vlogo pri raznih statističnih modelih in modelih strojnega učenja. Nekatere metode eksplicitno zahtevajo faktorje. Prav tako razlikujejo med nominalnimi in ordinalnimi faktorji, kar se pozna na rezultatih. Relativno preprost primer tega je linearna regresija, ki pa je izven obsega te delavnice. Vsekakor pa si je to vredno zapomniti, v kolikor se boste kdaj ukvajrali s podobnimi modeli in boste želeli uporabiti kategorične spremenljivke.

Poglejmo si uporabo faktorjev na realni podatkovni množici. Ponovno bomo delali s podatki o zaposlitvah na področju podatkovnih ved. Preberimo podatke in ponovimo nekaj operacij, ki smo jih spoznali na prvem predavanju. Prav tako bomo izbrali samo podmnožico stolpcev za bolj jasen prikaz.

```
library(tidyverse)
ds_jobs <- read_csv2("./data-raw/DS-jobs.csv") %>%
  select(Country, Age, EmploymentStatus,
         FormalEducation, CompensationAmount, ExchangeRate) %>%
  filter(!is.na(ExchangeRate)) %>%
  mutate(CompensationUSD = CompensationAmount * ExchangeRate) %>%
  filter(CompensationUSD <= 2500000, CompensationUSD >= 10000)
ds_jobs
```

```
## # A tibble: 3,186 x 7
```

```
##   Country    Age EmploymentStatus FormalEducation CompensationAmo~ ExchangeRate
##   <chr>    <dbl> <chr>                <chr>                <dbl>         <dbl>
## 1 Austral~   43 Employed full-t~ Bachelor's deg~      80000      0.802
## 2 Russia    33 Employed full-t~ Bachelor's deg~     1200000     0.0174
## 3 Taiwan    26 Employed full-t~ Master's degree     1100000     0.0333
## 4 United ~   25 Employed part-t~ Bachelor's deg~      20000      1
## 5 United ~   33 Employed full-t~ Doctoral degree     100000      1
## 6 Russia    22 Employed full-t~ Bachelor's deg~      624000     0.0174
```



```
## 7 Colombia      34 Employed full-t~ Master's degree      156000000      0.000342
## 8 Germany       41 Independent con~ I did not comp~      150000         1.20
## 9 Poland        29 Employed full-t~ Master's degree      126000         0.281
## 10 United ~     35 Employed full-t~ Doctoral degree      133000         1
## # ... with 3,176 more rows, and 1 more variable: CompensationUSD <dbl>
```

Imamo dve spremenljivki, ki bi jih bilo smiselno shraniti kot faktorje – EmploymentStatus in FormalEducation. Pretvorimo sedaj ti spremenljivki v faktorje. Pri tem pustimo kar privzeto nastavitvev, da se kot nivoji uporabijo vse vrednosti v stolpcih.

```
library(tidyverse)
ds_jobs <- ds_jobs %>%
  mutate(EmploymentStatus = factor(EmploymentStatus),
         FormalEducation = factor(FormalEducation))
ds_jobs
```

```
## # A tibble: 3,186 x 7
##   Country      Age EmploymentStatus FormalEducation CompensationAmo~ ExchangeRate
##   <chr>      <dbl> <fct>          <fct>          <dbl>          <dbl>
## 1 Austral~    43 Employed full-t~ Bachelor's deg~      80000         0.802
## 2 Russia     33 Employed full-t~ Bachelor's deg~     120000         0.0174
## 3 Taiwan     26 Employed full-t~ Master's degree     110000         0.0333
## 4 United ~    25 Employed part-t~ Bachelor's deg~      20000         1
## 5 United ~    33 Employed full-t~ Doctoral degree     100000         1
## 6 Russia     22 Employed full-t~ Bachelor's deg~      62400         0.0174
## 7 Colombia   34 Employed full-t~ Master's degree     156000000      0.000342
## 8 Germany    41 Independent con~ I did not comp~      15000         1.20
## 9 Poland     29 Employed full-t~ Master's degree      12600         0.281
## 10 United ~   35 Employed full-t~ Doctoral degree      13300         1
## # ... with 3,176 more rows, and 1 more variable: CompensationUSD <dbl>
```

```
levels(ds_jobs$EmploymentStatus)
```

```
## [1] "Employed full-time"
## [2] "Employed part-time"
## [3] "Independent contractor, freelancer, or self-employed"
```

```
levels(ds_jobs$FormalEducation)
```

```
## [1] "Bachelor's degree"
## [2] "Doctoral degree"
## [3] "I did not complete any formal education past high school"
```

```
## [4] "I prefer not to answer"
## [5] "Master's degree"
## [6] "Professional degree"
## [7] "Some college/university study without earning a bachelor's degree"
```

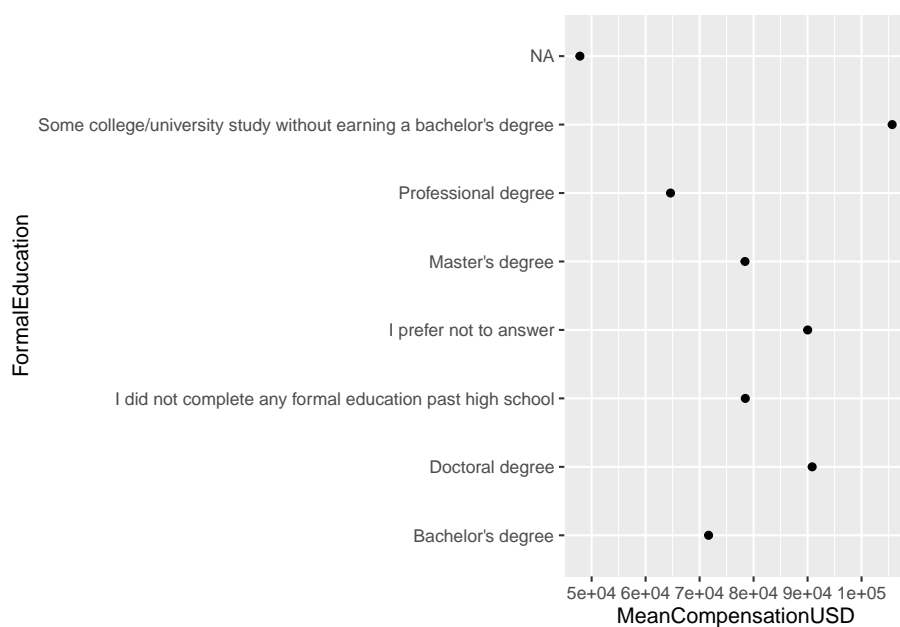
4.2.1 Sprememba razvrstitve faktorja

Kot smo omenili že pri dnevih v tednu imajo velikokrat tudi faktorji, ki niso razvrščeni po velikosti, neko smiselno razvrstitev. Razvrstitev pa lahko tudi kasneje spremenimo. Ta operacija je običajno uporabna pri vizualizaciji. Poglejmo si, na primer, kako so plače povezane z izobrazbo. Za vizualizacijo rezultatov bomo uporabili razsevni diagram:

```
ds_jobs_agg <- ds_jobs %>%
  group_by(FormalEducation) %>%
  summarise(MeanCompensationUSD = mean(CompensationUSD))
ds_jobs_agg
```

```
## # A tibble: 8 x 2
##   FormalEducation      MeanCompensationU~
##   <fct>                <dbl>
## 1 Bachelor's degree    71665.
## 2 Doctoral degree      90856.
## 3 I did not complete any formal education past high school 78470.
## 4 I prefer not to answer 90023.
## 5 Master's degree      78411.
## 6 Professional degree  64614.
## 7 Some college/university study without earning a bachelor's~ 105675.
## 8 <NA>                 47833.
```

```
ggplot(ds_jobs_agg, aes(x = FormalEducation, y = MeanCompensationUSD)) +
  geom_point() +
  coord_flip()
```


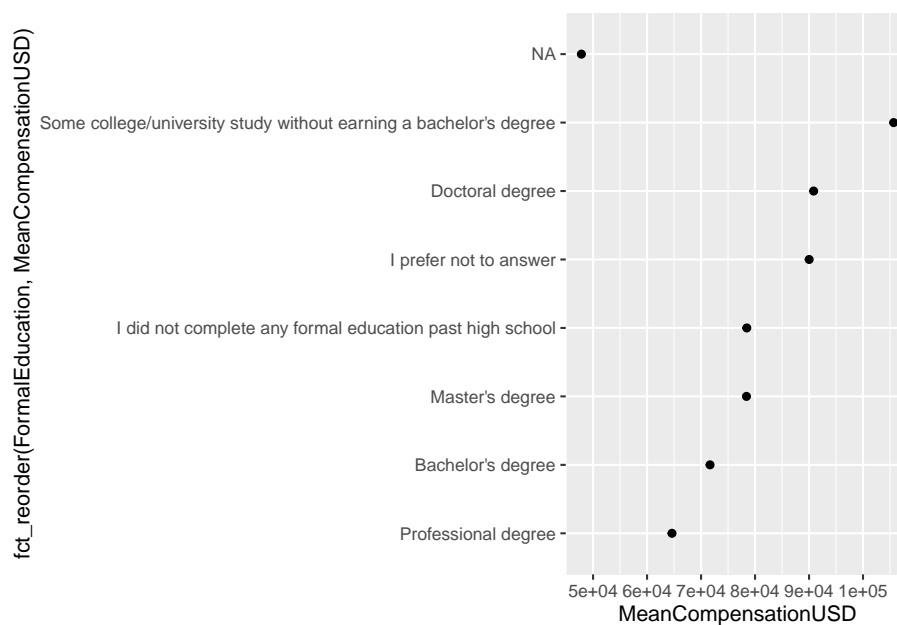
Ta graf je sicer zelo informativen, ampak bi s težavo hitro ugotovili, kako so nivoji faktorja razvrščeni glede na plačo. ggplot razvrsti vrednosti glede na to, kako so razvrščene v faktorju:

```
levels(ds_jobs$FormalEducation)
```

```
## [1] "Bachelor's degree"
## [2] "Doctoral degree"
## [3] "I did not complete any formal education past high school"
## [4] "I prefer not to answer"
## [5] "Master's degree"
## [6] "Professional degree"
## [7] "Some college/university study without earning a bachelor's degree"
```

Morda bi bilo bolje tak graf urediti glede na vrednosti spremenljivke MeanCompensationUSD. Za to moramo določiti novo razvrstitev te spremenljivke. Za to obstaja v paketu **forcats**, ki je del tidyverse, funkcija `fct_reorder()`.

```
ggplot(ds_jobs_agg, aes(x = fct_reorder(FormalEducation, MeanCompensationUSD), y = MeanCompensationUSD)) +
  geom_point() +
  coord_flip()
```


Razvrstitev lahko uredimo tudi ročno s funkcijo `fct_relevel()`.

4.2.2 Preimenivanje obstoječih in določanje novih nivojev

Nivoje faktorjev lahko preimenujemo s funkcijo `fct_recode()`.

```
ds_jobs <- ds_jobs %>%
  mutate(EmploymentStatus = fct_recode(EmploymentStatus,
                                         "full-time" = "Employed full-time",
                                         "part-time" = "Employed part-time",
                                         "other" = "Independent contractor, freelancer,
head(ds_jobs$EmploymentStatus)

## [1] full-time full-time full-time part-time full-time full-time
## Levels: full-time part-time other
```

Če želimo dodati nov nivo uporabimo funkcijo `fct_expand()`.

```
ds_jobs <- ds_jobs %>%
  mutate(EmploymentStatus = fct_expand(EmploymentStatus, "trainee"))
levels(ds_jobs$EmploymentStatus)

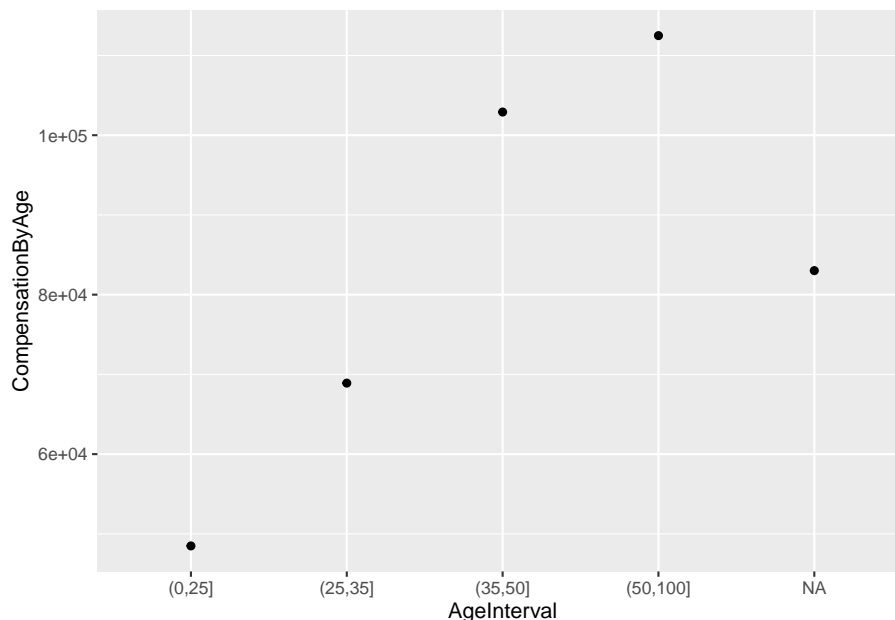
## [1] "full-time" "part-time" "other"      "trainee"
```

TODO: `fct_lump???` Mogoče kot naloga!

4.2.3 Razbitje numerične spremenljivke na intervale

Velikokrat želimo kakšno numerično spremenljivko segmentirati na določene intervale. Na primer, pri določanju avtomobilskih zavarovalnih premij lahko zavarovance segmentiramo glede na starost. V R za to uporabimo funkcijo `cut()`. Razdelimo spremenljivko `Age` na intervale, kjer bodo osebe razdeljene do 25 let, nad 25 in to 35 let, nad 35 do 50 let, in nad 50 let.

```
ds_jobs <- ds_jobs %>%
  mutate(AgeInterval = cut(Age, breaks = c(0, 25, 35, 50, 100)))
ds_jobs_agg <- ds_jobs %>%
  group_by(AgeInterval) %>%
  summarise(CompensationByAge = mean(CompensationUSD))
ggplot(ds_jobs_agg, aes(x = AgeInterval, y = CompensationByAge)) + geom_point()
```


4.3 Datumi in ure

Delo z datumi in urami morda na prvi pogled deluje precej enostavno. Vendar pa zaradi različnih fizikalnih zakonitosti ali človeških konstruktov lahko pride do težav. Na primer, vsako leto nima 365 dni. Prav tako v nekaterih časovnih conah 3. ura zjutraj ne sledi vedno 2. uri, saj pride do premika ure.

Za delo z datumi bomo uporabljali paket **lubridate**. Glavni komponenti v tem

paketu sta **datum** (date) in **čas** (time), ter združena komponenta **datum in čas** (and. datetime) S tem paketom lahko datume ustvarimo na 2 načina:

1) Z nizom:

```
library(lubridate)
ymd("2021-04-02")

## [1] "2021-04-02"

ymd("2021/04/02")

## [1] "2021-04-02"

ymd(20210402)

## [1] "2021-04-02"

dmy("02.04.2021")

## [1] "2021-04-02"

ymd_hms("2021-04-02 12:01:00") # Tipa datetime.

## [1] "2021-04-02 12:01:00 UTC"

ymd(20210402, 20210403)

## [1] "2021-04-02" "2021-04-03"
```

2) S posameznimi komponentami:

```
make_date(2021, 4, 2)

## [1] "2021-04-02"

make_datetime(2021, 4, 2, 12, 1, 0)

## [1] "2021-04-02 12:01:00 UTC"
```

Opazimo, da pri datumu in času spremenljivka hrani tudi informacijo o časovnem pasu. Privzeto lubridate dela s časovnim pasom UTC (Coordinated Universal Time), ki je naslednik GMT (Greenwich Mean Time). Prednost tega časovnega pasu je predvsem v tem, da se ne prilagaja spremembi ure v pomladnih in jesenskih mesecih. Te spremembe lahko privedejo do napak pri računanju z datumi in časi, tako da je računanje v UTC bolj varno. Seveda pa lahko ročno nastavimo drugi časovni pas z argumentom `tz`. Paket lubridate uporablja IANA časovne pasove (<https://www.iana.org/time-zones>), kateri so definirani s kombinacijo celine in države. Na primer, za Ljubljano bi časovni pas nastavili tako:

```
ymd_hms("2021-04-02 12:01:00", tz = "Europe/Ljubljana")
```

```
## [1] "2021-04-02 12:01:00 CEST"
```

Pomembno je torej, da vemo, v katerem časovnem pasu so bile opravljene meritve v naših podatkih, da lahko potem ustrezno pretvorimo spremenljivko v časovno. Seveda pa lahko tudi pretvarjamo časovne spremenljivke med časovnimi pasovi. Za to uporabimo funkcijo `with_tz()`. Vsakemu času v določenem časovnem pasu lahko priredimo nek čas v drugem časovnem pasu. V kolikor želimo bolj robustno računati z datumi in urami, potem lahko vedno datume pretvorimo v UTC čas, naredimo izračune in potem pretvorimo nazaj v lokalni časovni pas.

```
my_datetime <- ymd_hms("2021-04-02 12:01:00", tz = "Europe/Ljubljana")
my_datetime
```

```
## [1] "2021-04-02 12:01:00 CEST"
```

```
my_datetime_UTC <- with_tz(my_datetime, tz = "UTC")
```

V R je časovni pas namenjen samo izpisu datumov in časov. Sama vrednost spremenljivke ostane nespremenjena. To lahko preverimo tako, da odštejemo en datum od drugega, kar nam vrne razliko v času:

```
my_datetime - my_datetime_UTC
```

```
## Time difference of 0 secs
```

V kolikor smo narobe prebrali datum v začetku (na primer, v podatkih je bil datum v UTC, prebrali pa smo v lokalnem času) zgornja pretvorba med časovnimi pasovi ni ustrezna, saj bomo s tem zajeli napačen čas. V tem primeru moramo uporabiti funkcijo `force_tz()`. Predlagamo, da udeleženci sami poizkusijo,

kaj naredi ta funkcija, tako da z njo pretvorijo `my_datetime` v UTC in potem izračunajo razliko, podobno kot smo to naredili zgoraj.

Kadar delamo sekvence datumov in časov te upoštevajo premik ure.

```
datetime_dst <- seq(ymd_hms("2011-10-30 00:00:00", tz = "Europe/Ljubljana"),
                    ymd_hms("2011-10-30 04:00:00", tz = "Europe/Ljubljana"),
                    by = "30 min")
datetime_dst
```

```
## [1] "2011-10-30 00:00:00 CEST" "2011-10-30 00:30:00 CEST"
## [3] "2011-10-30 01:00:00 CEST" "2011-10-30 01:30:00 CEST"
## [5] "2011-10-30 02:00:00 CEST" "2011-10-30 02:30:00 CEST"
## [7] "2011-10-30 02:00:00 CET"  "2011-10-30 02:30:00 CET"
## [9] "2011-10-30 03:00:00 CET"  "2011-10-30 03:30:00 CET"
## [11] "2011-10-30 04:00:00 CET"
```

```
with_tz(datetime_dst, tz = "UTC")
```

```
## [1] "2011-10-29 22:00:00 UTC" "2011-10-29 22:30:00 UTC"
## [3] "2011-10-29 23:00:00 UTC" "2011-10-29 23:30:00 UTC"
## [5] "2011-10-30 00:00:00 UTC" "2011-10-30 00:30:00 UTC"
## [7] "2011-10-30 01:00:00 UTC" "2011-10-30 01:30:00 UTC"
## [9] "2011-10-30 02:00:00 UTC" "2011-10-30 02:30:00 UTC"
## [11] "2011-10-30 03:00:00 UTC"
```

Pozorni moramo biti tudi na kombiniranje datumov. V kolikor uporabimo funkcijo `c()`, ta običajno privzeto nastavi časovni pas prvega podanega elementa. Vsekakor pa je to odvisno. TODO: Ali je to res? Ker dobim drugačne rezultate kot pa so v knjigi.

4.3.1 Računanje z datumi in časi

Vsaka časovna spremenljivka, ki vsebuje datum in čas, je sestavljena iz komponent. Te so leto, mesec, dan, ura, minuta in sekunda. Za dostop do posameznih komponent imamo na voljo več funkcij:

- `year()`
- `month()`
- `mday()`. Dan v mesecu.
- `wday()`. Dan v tednu. Privzeto se začne z nedeljo. To lahko spremenimo z argumentom `week_start`.
- `hour()`

- `minute()`
- `second()`

Poglejmo sedaj kaj vračajo te funkcije:

```
x <- now()
x
```

```
## [1] "2021-06-02 10:14:02 CEST"
```

```
year(x)
```

```
## [1] 2021
```

```
month(x)
```

```
## [1] 6
```

```
mday(x)
```

```
## [1] 2
```

```
wday(x)
```

```
## [1] 4
```

```
wday(x, week_start = 1)
```

```
## [1] 3
```

```
hour(x)
```

```
## [1] 10
```

```
minute(x)
```

```
## [1] 14
```

```
second(x)
```

```
## [1] 2.692212
```

S komponentami lahko tudi spreminjamo dele časovne spremenljivke:

```
mday(x) <- 5
x
```

```
## [1] "2021-06-05 10:14:02 CEST"
```

Pri računanju s časovnimi enotami v lubridate poznamo tri razrede:

- **trajanja** (ang. duration). Čas v sekundah. Funkcije `dseconds()`, `dminutes()`, `ddays()`, `dweeks()` in `dyears()`. Pri trajanjih se vedno uporabi pretvorba, da ima vsak dan 24 ur in vsako leto 365.25 dni. Slednje predstavlja povprečno število dni v letu. Tako da bo funkcija `dyears(4)` vedno vrnila število sekund, ki ustreza 4x365.25 dnem, ki imajo vsak po 24 ur.
- **periode** (ang. period). Čas v človeških enotah kot je na primer teden. Funkcije `seconds()`, `minutes()`, `days()`, `weeks()`, `months()` in `years()`.
- **intervali** (ang. interval). Časovni interval med dvema točkama.

Pozoren bralec je morda opazil, da pri trajanjih nismo navedli funkcije za mesece. To je zaradi tega, ker imajo meseci lahko 28, 29, 30 ali 31 dni. Vsekakor bi pri izbiri osnovne enote za trajanja prišlo do neke arbitrarne odločitve, koliko dni vzamemo privzeto. 30 ali 31? V vsakem primeru bo vsaj polovica mesecev imela napačno trajanje. Pri dnevih in letih si lažje privoščimo posplošitev.

```
ddays(1)
```

```
## [1] "86400s (~1 days)"
```

```
days(1)
```

```
## [1] "1d 0H 0M 0S"
```

Poglejmo si preprost primer, kako dodati

```
my_datetime <- ymd_hms("2021/06/08 11:05:30", tz = "Europe/Ljubljana")
my_datetime + ddays(1)
```

```
## [1] "2021-06-09 11:05:30 CEST"
```

```
my_datetime + days(1)
```

```
## [1] "2021-06-09 11:05:30 CEST"
```

```
my_datetime + dminutes(120)
```

```
## [1] "2021-06-08 13:05:30 CEST"
```

```
my_datetime + minutes(120)
```

```
## [1] "2021-06-08 13:05:30 CEST"
```

```
my_datetime + months(2)
```

```
## [1] "2021-08-08 11:05:30 CEST"
```

Trajanja in periode so si očitno zelo podobni ampak imajo eno veliko razliko, kadar računamo z dnevi, tedni in leti. Prvič, kadar bomo uporabljali `dyears()` lahko hitro pride do težave, saj bomo prišteli 0.25 dneva. Poglejmo si to na primeru:

```
my_datetime + years(1)
```

```
## [1] "2022-06-08 11:05:30 CEST"
```

```
my_datetime + dyears(1)
```

```
## [1] "2022-06-08 17:05:30 CEST"
```

Opazimo, da smo prišteli 6 dodatnih ur. Drugič, kaj se zgodi, kadar prištejemo teden ali dan v času, ko pride do premika ure. Premik ure se je po lokalnem času zgodil 28. 3. 2021 ob 2 zjutraj.

```
my_datetime <- ymd_hms("2021/03/27 11:05:30", tz = "Europe/Ljubljana")
my_datetime + ddays(1)
```

```
## [1] "2021-03-28 12:05:30 CEST"
```

```
my_datetime + days(1)
```

```
## [1] "2021-03-28 11:05:30 CEST"
```

```
my_datetime + dweeks(1)
```

```
## [1] "2021-04-03 12:05:30 CEST"
```

```
my_datetime + weeks(1)
```

```
## [1] "2021-04-03 11:05:30 CEST"
```

Funkcija `years()` deluje kot bi pričakovali tudi na prestopnem letu:

```
my_datetime <- ymd_hms("2020/06/08 11:05:30", tz = "Europe/Ljubljana")
my_datetime + years(1)
```

```
## [1] "2021-06-08 11:05:30 CEST"
```

S funkcijami trajanja in period lahko tudi računamo, na primer:

```
dyears(2) + ddays(4) + dseconds(20)
```

```
## [1] "63460820s (~2.01 years)"
```

```
days(2) + minutes(20) + seconds(120)
```

```
## [1] "2d 0H 20M 120S"
```

```
5 * dminutes(20)
```

```
## [1] "6000s (~1.67 hours)"
```

```
5 * minutes(20)
```

```
## [1] "100M 0S"
```

Najbolje, da jo prikažemo na dveh primerih – premik ure in prestopno leto. Periode so bolj naraven prikaz za človeka.

```
my_datetime <- ymd_hms("2021/06/08 11:05:30", tz = "Europe/Ljubljana")  
my_datetime + ddays(1)
```

```
## [1] "2021-06-09 11:05:30 CEST"
```

```
my_datetime + days(1)
```

```
## [1] "2021-06-09 11:05:30 CEST"
```

```
my_datetime + dminutes(120)
```

```
## [1] "2021-06-08 13:05:30 CEST"
```

```
my_datetime + minutes(120)
```

```
## [1] "2021-06-08 13:05:30 CEST"
```

```
my_datetime + dyears(1)
```

```
## [1] "2022-06-08 17:05:30 CEST"
```

```
my_datetime + years(1)
```

```
## [1] "2022-06-08 11:05:30 CEST"
```

```
my_datetime + months(2)
```

```
## [1] "2021-08-08 11:05:30 CEST"
```

TODO: readr pretvori samostojno?

TODO: Show what happens if we add hours to some dates that are in the daylight savings mode!

Prikažimo pač na preprostih primerih, potem pa mogoče en konkreten primer.

Ja, dajmo vse na ročnih prikazih, potem pa mogoče na Janinih podatkih.

Katere timezone uporabljamo (da so unambiguous).

4.4 Shranjevanje in branje podatkov

`readr`, `openxlsx`, `readRDS`

4.5 Nadaljnje branje

Add cheatsheets!

4.6 Domača naloga

Hm...imel sem eno idejo za nalogo. Faktorji? Ja, da naj collapsajo faktorje, ki imajo najmanj pojavitev!

Nasploh ena naloga za vsak sklop, kjer bodo morali uporabiti tudi cheatsheete.

Bibliography

Cortez, P. and Morais, A. d. J. R. (2007). A data mining approach to predict forest fires using meteorological data.

Dua, D. and Graff, C. (2017). UCI machine learning repository.

Yeh, I.-C. and Lien, C.-h. (2009). The comparisons of data mining techniques for the predictive accuracy of probability of default of credit card clients. *Expert Systems with Applications*, 36(2):2473–2480.